

Nederduytsche spraakkonst

waarin de gronden der Hollandsche taale
naauwkeuriglyk opgedólven, en zelfs voor geringe
verstanden, zo ten aanzien der spellinge als
bewoordinge, duydelyk aangeweezen zyn

Willem Séwel

bron

Willem Séwel, *Nederduytsche spraakkonst*. Assuerus Lansvelt / Erfg. van J. Lescailje, Amsterdam
1708

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/sewe001nede01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

**Den Grootachtbaaren Heere Mr. Gerrit Hooft, Regeerend
Burgermeester, en Raad der Stad Amsterdam, bewindhebber der
Oostindische Maatschappye ter Kamere alhier, enz.**

MYN HEER,

Ruym honderd en twintig jaaren geleeden spraken de Leden der Kamer *in Liefde
bloeyjende* de Burgermeesteren en Raaden onzer wydvermaarde stad Amsterdam,
in den Opdragt van hunne *Tweespraak der Nederduytsche Letterkonst*, aldus aan:

'Is 't niet hooglyk te verwonderen, en een recht beklagelyke zaak, dat alhoewel onze algemeene Duytsche taal een onvermengde, ryke, cierlyke, en verstandelyke spraak is, die zich ook zo wyd als eenige taalen des werrelts verspreydt, ende dus in haar bevang veele Ryken, Vórstendommen, en landen bevat, welke dagelyks zeer veele kloeke en hooggeleerde Verstanden uytléveren, dat ze nógtans zo zwaklyk opgehulpen, en zo weynig met geleerdheyd verrykt en verciert wordt, tót een jammerlyk hinder en naadeel des vólks: daar in tegendeel eertyds de Egiptenaars, Grieken, ende Latynen, welker taalen zich op veel nâ zo wyd niet en verspreydden, hunne spraaken zo wonder-

lyk door moeilijkyke reyzen, arbeydzaame naerstigheyd, en zelfs kósten, met alle weetenschap, konsten, en geleerdheyd voorzien ende opgepronkt hebben. Ja men ziet ook dagelyks dat onze omleggende nabuuren, Italiaanen, Spanjaarden, Fransoizen, en andere, hunne spraaken, die by de onze te vergelyken, (behoudens hunne gunst) schuymtaalen zyn, verryken, oppronken, cierlyk en bevallig maaken.'

Dusdanig een taal, Grootachtbaare Heer, voerden te dier tyd de Amsterdamsche Konstgenooten, bekend by de zinspreuk *in Liefde bloeiende*, van welker Kamer toen ook voornaame Heeren deezer stad, waar onder uw bloedverwant Pieter Corneliszoon Hooft, beroemder gedach-

tenisse, Leden waaren: Geen wonder dan dat onze Nederduytsche taal alstoen eenen schoonen opgang kreeg. En 't is zeker, wat ook de ingezétenen van andere Hóllandsche steden moogen denken, dat Amsterdam uytgemunt heeft in 't voortbrengen van voortreffelyke Verstanden, die der Nederduytsche Dichtkunde, en oprechte Hóllandsche taale, geen' kleynen luyster bygezét, en andere leergierige Vernufften daardoor genoopt hebben om 't zelfde spoor in te slaan, en 't gene tót cieraad onzer Spraake dienen konde, niet te verwaarloozen. Ik acht derhalve dat het my niet tót onëere kan geduyd worden, insgelyks naar myn vermoogen getracht te hebben de zuyverheyd onzer Nederduytsche taale te handhaaven, en opentlyk te toonen dat

zy ryk genoeg is om in haar eygen gewaad te voorschyn te komen, en dat ze geene uytheemsche toiselen van noode heeft om zich verstaanbaar by allen te maaken. Hiervan heb ik, zo eygenliefde my niet bedriegt, duydelyke blyken, door myne overzettingen uyt verscheydene taalen, aan de Geleerde waereld gegeven: en dewyl ik onder dien arbeyd veelvuldige aanmerkingen maakte, en vervólgens tót myn eygen gebruyk aantekende, zyn die eyndelyk indiervoege aangegroeid, dat ik te raade wierd daaruyt eene Nederduytsche Spraakkonst ten dienste van anderen op te stellen , om alzo met der daad te toonen dat onze taal, die, zo in hoogdraavendheyd als zoetvloeiendheyd, voor geen uytlandsche behoefte te wyken, zo wel onder Letterkon-

stige regelen te brengen is, als andere. Dit werk is het, HEER BURGERMEESTER, dat ik my verstout onder de beschuttinge van uwen naam aan den dag te geven, verzoekende dat het my ten goede gehouden mag worden, indien ik van 't gewoone pad der Opdragt-schryveren afwykende, my eenen voorstander toone van de oude Hóllandsche eenvoudigheyd, zonder dat zulks my belét midsdeezen te betuygen, dat men personen van uwen rang eerbiedigheyd schuldig is, achtende dat men die zeer wel met beleefde uytdrukselen en een zédig gedrag betoonen kan, zonder zich juyst van woorden te bedienen, die iets schynen te zeggen, en nógtans niets weezendlyks behelzen. Ook is uwe bescheydenheyd, midsgaders

de liefde, welke de Burgery U toedraagt, zo wel bekend, dat ik my in den lóf daarvan niet behoeve uyt te laten. Daarenboven houd ik U, MYN HEER, veel te verstandig, om niet zeer wel te kunnen begrypen, dat als men gemoedshalve zwaarigheyd maakt van den gemeenen trant te vólgen, zulks geensins den luyster van aanzienlyke Heeren benevelt. Dóch ik zal my over dit onderwerp niet verder uytbreyden, maar alleenlyk tót een besluyt zeggen, dat ik met behoorelyke néderigheyd verzoeke, dat het U believe deezen mynen arbeyd, uyt lust tót onze taale ondernomen, gunstiglyk te aanvaerden; opdat deeze *Nederduytsche Spraakkonst* onder de vleugelen uws naams in 't licht verschynende, daardoor te meerder aanzien bekome.

*5v

Dit was het, Grootachtbaare Heer, dat ik hiermede beoogde, blyvende
ondertusschen, naa U zo wel aan ziele als lighaam veel heyls toegewenscht te
hebben,

MYN HEER,

Uw oprechte en Dienstbereyde Vrind,

W^m. SÉWEL.

Voorrede aan den Leezer.

Nademaal men pas een jaar geleeden de *Nederduytsche Spraakkonst* van den Taalkundigen *A. Moonen*, vermaard' Predikant te Deventer, welke zo rykelyk met fraaije bedenkingen over de eygenschap onzer taale gestóffeerd is, en nóg onlangs eene Schets der Nederduytsche Spraakkonst, in 't Latyn door eenen ongenoemden Schryver opgesteld, in het licht zag komen, zal menig een moogelyk zich verwonderen, wat my tóch mag bewoogen

hebben, om ook eene *Nederduytsche Spraakkonst* aan den dag te brengen. Dóch hoewel deeze Spraakkonst nu ten dienste der Nederlanderen eerst verschynt, nógtans heeft zy zich, hoewel wat bekrompener, al voor meer dan zestien jaaren aan de Engelschen verтоond, by den eersten druk van myn Engelsch en Nederduytsch Woordenboek, en gaf zulk een genoegen aan 't Gemeen, dat zy sedert in kleyn formaat gedrukt zynde, zo wel ontfangen geweest is, dat ze nu al ten vierden maale in 't Engelsch, t'elkens met eenige vermeederinge, zich aan de waereld verтоond heeft. Dit gaf aanleyding aan sommigen om te wenschen dat zy die ook in onze taale konden leezen; 't welk my tót een spoor heeft gestrekt om dat opstel op nieuws te verschryven, het met veele bedenkingen, welke ik sederd langen tyd op lósse papieren tót myn eygen gebruyk aangetekend, en etlyke daarvan ook, toen ik de *Tweemaandelyke Uyttrekselen óf Boekzaal* schreef, by gelegenheyd onder die Uyttrekselen vermengd, en alzo opentlyk uytgegeeven had, te vergrooten, en in een Ne-

derduytsch gewaad mynen landsgenooten aan te bieden.

Ik geef dit werk dan uyt voor eygen reedseel: want dat is het inderdaad; alhoewel ik bekén, byna veertig jaaren geleeden de *Tweespraak van de Nederduytsche Letterkunst*, voor meer dan honderd en twintig jaaren by de *Kamer in Liefde bloeijende* te Amsterdam, myne geboortestad, uytgegeeven, en te Leyde in den jaare MDLXXXIV. gedrukt, met naauwkeurige opmerkinge geleezen te hebben: Voorts heb ik de *Aanleyding tót de Nederduytsche taal*, in 't jaar 1703. zonder naam uytgekomen, dóch sedert by den tweeden druk, welken ik nóg niet gezien heb, bekend door den Kerkeleeraar *J. Nyloe* geschreeven te zyn, doorbladerd, alsmede de *Spraakunst* van *A. Moonen*, en de reedsgemelde Latynsche schets: daarenboven heb ik eenige jaaren geleeden de geschreevene Aanmerkingen wegens de Geslachten der Nederduytsche Naamwoorden van wylen den arbeydzaamen en taallievenden *G. Brandt den Ouden*,

etlyke maanden onder my berustende gehad, en sederd ook de *Aanmerkingen over de Geslachten* van den zeer geleerden *D. van Hoogstraaten* gezien. Deeze Schryvers zijn 't alleen welke ik ooit wegens onze Taale geleezen heb, uytgenomen de Werken van den zeer vermaarden en nooit volpreezen opbouwer onzer spraake *P. C. Hooft*, en die van den zoetvloeienden Dichter *Vondel*, nevens de Dichtkunstige Werkjes van het Konstgenootschap *Nil Volentibus Arduum*, het welk, zo my bericht is, ook aan eene Nederduytsche Spraakkonst gearbeyd heeft; maar ik heb die nooit gezien, ja eenigsins voordachtelyk het gezigt daarvan gemyd, opdat het niet mogt schynen als óf ik iets van hen ontleend hadde.

Noopende de vaste régelen, van de Geslachten der Naamwoorden aan de uytgangen te kennen, zo wel als veele andere aanmerkingen in dit werkje, zy zyn t'eenemaal van myne eygene uytvindinge, waartoe ik aangeleyd wierd door 't opstellen van myn Engelsch en Nederduytsch Woor-

denboek, 't welk nu onlangs ten tweeden maale door my in 't licht gegeven is, wel de helft vermeerderd, en met aanwyzinge der Geslachten van alle de Nederduytsche Naamwoorden verrykt; een werk dat te voore nóg nooit aan de waereld vertoond was. Weshalve ik ook alle rechtschapene liefhebbers onzer taale, die ontrent de geslachten somtyds nóg twyfelen, schoon zy niet gezind mogten zyn Engelsch te leeren, echter durf aanraaden zich van dat boek te bedienen. Dóch ik vind in de *Boekzaal van November en December 1707*. gezegd, 'dat *Fr. Halma* het aanwyzen van de Geslachten der Nederduytsche Naamwoorden voor my ondernomen heeft, en ik dus den weg hiertoe voor my geopend gevonden hebbe, zo dat deswege ook de bevoorrechting van zyn Nederduytsch en Fransch Woordenboek daarop voornaamelyk gevest is.' Wat men daarmede zeggen wil verstaa ik niet volkomen, en andere lieden nóg minder: want in den eersten druk van myn Woordenboek, uytgegeeven in den jaare 1691, heb ik, ten gevalle der Engelschen, de Geslachten al ee-

nigsins aangewezen, dat is, voor alle de Naamwoorden van het Manlyk en Vrouwelyk geslacht zette ik het Lédeken *De*, en voor die van het Onzydig geslacht stelde ik *Het*. 't Is waar, ik maakte dus doende geen kennelyk onderscheyd tusschen het Manlyk en 't Vrouwelyk geslacht, niet omdat my zulks van de meeste Naamwoorden onbekend was; maar omdat 'er zeer veele waaren, welke ik zo wel Vrouwelyk als Manlyk achtende te zyn, alstoen nóg niet besluyten kon te doen 't gene ik sederd gedaan heb. Ik ontken niet dat Fr. Halma deeze duydelyke aanwyzing eerst ondernam, daartoe aangeleyd door de geschreevene Aanmerkingen van G. Brandt, welke hy my ook, als een goed behulp, ter hand stelde, toen hy een gedeelte van den arbeyd zyns Woordenboeks aan my overdroeg, en my verzócht de merkletteren der Geslachten achter alle de Naamwoorden te voegen. Dit deed ik, niet zo als hy, óf iemand anders, my voorspelde, maar zo als ik 't zelf geraaden vond, zonder ooit gezien te hebben hoe hy zich daarin droeg; waaruyt

dan blykt, dat wat ik dies aangaande in myn Groot Woordenboek heb gedaan, zulks het werk van myne eygene vindinge is, en niet iets dat ik hem (wiens zucht tót de netheyd onzer taale ik geensins benyd, maar pryswaardig acht) ontleend heb. Ik acht ook dat dit genoeg blykt uyt de Voorreede van 't gemelde Woordenboek; want ik geef den Leezer daarin te verstaan, dat ik twyfel óf zyn werk in het stuk der Geslachten ganschelyk met het myne overeenstemmen zal, hoewel ik my verbeelde dat het verschil niet heel groot zal weezen. Indien 't nu door eenig toeval gebeurd waare dat myn vermeerderd Woordenboek, 't welk in het laatste van 't jaar 1706. al afgeschreeven was, zich naa dat van Halma aan de waereld vertoond had, dan zoud men moogelyk daaruyt hebben willen besluyten, dat ik de aanwyzing der Geslachten van hem ontleend hadde; dóch dit kan niemand nu met den allerminsten schyn van waarheyd zeggen: want het is myn eygen werk; alhoewel ik niet behoef te ontveynzen dat ik nu en dan eens in de *Aanmerkingen over de Geslach-*

ten van D. van Hoogstraaten gekeeken hebbe; maar had ik geenen grond daarvan by my zelve gehad, ik zoud onmagtig geweest zyn, alleen op 't voorbeeld van die weynige Naamwoorden, in zyn boekje vervat, de aanwyzing der Geslachten van alle de Naamwoorden uyt te voeren, gelyk ik zonder iemands hulpe gedaan heb. Dóch dit in 't voorbijgaan. Om nu weder te keeren tót de Régelen wegens de Geslachten; men vindt 'er eenige in de reeds gemelde *Tweespraak* der Amsterdamsche Kamer *in Liefde bloeiende*, hoewel vry gebreklyk; maar de voorgenoemde *G. Brandt* heeft in zyne geschreevene Aanmerkingen ontrent de Geslachten, zulk een groot licht gegeven, dat men den overleeden zynen lóf niet behoort te onthouden: want hoewel ik zyn gevoelen niet stiptelyk vólge, maar somtyds daarvan afwyke; echter ontzie ik my niet te bekennen, dat ik eenige zaaken uyt zyne onvoltooide schriften ontleend hebbe, achtende dat het my meer tót schande dan eere zoude strekken, zulks te verduyteren, schoon hy dood is, en zyne zoonen

niet meer in 't leeven zyn.

De Schryver der meergemelde Latynsche Schetse acht dat de Dordrechtse overzetting van onzen Nederduytschen Bybel als een voorbeeld der rechte Nederduytsche taale behoort aangemerkt te worden. Men moet bekennen dat zy die aan deeze Overzettinge gearbeyd hebben, mannen geweest zyn, der Nederduytsche taale kundig; maar jammer is het dat die vertaaling niet door ééne penne overgeschreeven is, opdat 'er meer eenpaarigheyd in den styl mogte geweest zyn: En zulks waare nóg doenlyk, zonder eenige de minste verandering in de overzettinge te maaken, en buyten kósten van 't Gemeen, byaldien 't onze Hooge Overigheyd maar believde eenen persoon van bequaamheyd daartoe te volmagtigen, die zulks uytvoerde onder 't opzigt van eenige verstandige Predikanten der openbaare Kerke: want zeker 't zou den luyster van dat overkóstelyk boek, den Bybel, des te meer doen afsteeken, indien de styl en spelling daarvan gansch eenpaarig, en overal zichzelveu gelyk waare.

Om tót een besluit te komen, 't is enkele liefhebbery geweest die my tót het opstellen deezer Nederduytsche Spraakkonst aangedreeven heeft. Wat de kenners onzer Moedertaale daarvan oordeelen zullen, zal de tyd ontdekken: ondertusschen ben ik niet zonder hoope, dat deeze myn arbeyd van eenig nut voor 't Gemeen zyn zal; immers dit is 't gene dat ik 'er meê beoog; onaangezien ik menigmaal denk aan de bekende spreuk, op 't zinnebeeld eener brandende kaerse gepast, *Aliis inserviando consumor*. Want het is zeker, dat het maaken van myn Groot Woordenboek myne krachten gesleeten heeft; en nógtans heb ik dien moeilyken arbeyd met lust ten eynde gebragt, gelyk ook dit werkje, waaraan ik etlyke jaaren by tusschenpoozen, onder 't opstellen van andere Letterwerken, heb gearbeyd, om zo veel in myn vermoogen was, geen onnutte burger myner moederlyke stad te zyn; maar de kennis, welke Gód my verleend heeft, ten dienste myner medeburgen en landsgenooten, en ook tót nut van uytheemschen, aan te leggen,

**3r

zonder my daarom te laten voorstaan dat hier niets berispelyks in te vinden zou zyn: want *nihil est ab omni parte beatum*, waar vindt men iets dat in allen deele volmaakt is? Vaarwel, leergierige Leezer, en gebruyk myn werk t'uwen voordeele.

In Amsterdam, den eersten van Bloeiimaand, 1708.

W.S.

Quintil. Instit. Orator. Lib. 1 c. 4.

Ne quis tanquam parva fastidiat Grammatices elementa: non quia magnae sit operae, Consonantes à Vocalibus discernere, ipsasque eas in semivocalium numerum, mutarumque partiri; sed quia interiora velut sacri hujus adeuntibus, apparebit multa rerum subtilitas, quae non modò acuere ingenia puerilia, sed exercere altissimam quoque eruditionem ac scientiam possit.

Pro captu lectoris habent sua fata Libelli.

W. Séwels Nederduytsche Spraakkonst.

WAT de SPRAAKKONST, óf vólgens het Grieksch woord *Grammatica*, de *Letterkonst* zy, is zo menigmaal gezegd, dat ik het noodeloos acht zulks alhier te herhaalen; te meer dewyl de Nederduytsche benaaming uyt zichzelve haare betékenis aanwyst, en een iegelyk wel begrypt dat men daardoor verstaat eene *Kennis van de Letteren en de Spraake*.

Het eerste dan dat alhier te verhandelen staat, is de † *Letterbeschryving*. Wat nu een Letter zy, behoef ik hier niet te melden, dewyl ik niet schryf voor zulke die des onkundig zyn. Dóch nademaal veele die de letteren kennen, haare kracht evenwel niet volkomenlyk verstaan, en daarom menigmaal in de Spellinge doolen, zal ik die alhier aanwyzén.

De Nederlanders gebruyken de vólgende Letteren:

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

Men noemt die alhier te Amsterdam aldus: A. Bé, Cé, Dé, E. Ef óf Effe, Ge, Ha, I. Jé. Ka, El óf Elle, Em óf Emme, En óf Enne, O. P. Kuw, Er

† Orthographia.

óf Erre, Es óf Esse, Te, U, Vé, Wé, lx, Y. Zeddet.

In de kleyne letteren heeft men tweederley fatsoen van S, naamelyk, f en s. de eerste is eygentlyk om eene * Lettergreep te beginnen, en de andere om die te sluyten, als *fas*; maar dit wordt niet altyd waargenomen; ja men acht het cierlyker, hoewel om geen andere reden, dan dat het gebruyk zulks mede brengt, te schryven *Plaffen* dan *plasfen*. In de Duytsche drukletteren ziet men ook tweederley slach van R, teweeten *r* en *ꝛ*, óf *re* en *er*, de eerste insgelyks tót beginninge, en de andere tót sluytinge eener lettergreep: en hoewel byna niemand hierop let, echter hebben zy, die de toezigt hadden over den druk van onzen Nederlandschen Bybel, met oktroy van den Staat uytgegeeven by de Weduwe van Hillebrand Jakobsz van Wouw, en P. van Ravesteyn, naauwe acht daarop gegeeven; schoon in andere naadrukken sederd dien tyd, die naauwkeurigheyd niet altoos gevonden wordt.

Van deeze Letteren, welke XXVI in getal zyn, worden eenige *Klinkers*, dóch de meeste *Medeklinkers* genoemd.

De *Klinkers* zyn in 't Nederduytsch deeze zes, A. E. I. O. U. Y.

De *Medeklinkers*, die zonder byvoeginge der Klinkeren geenen klank maaken, zyn

B. C. D. F. G. H. J. K. L. M. N. P. Q. R. S. T. V. W. X. Z. Men vindt nóg wel in oude spellingen, *Wt* voor *uyt*; dóch dat schynt ontstaan te zyn uyt de verkeerde benaaminge van *Dubbelduw*, welke men aan

* Syllabe.

de letter *W.* geeft, en haar daarom ook als eene dubbele *U* heeft gebruykt, als óf men zeyde *uut*.

Uyt de klinkers worden *Tweeklanken* en *Drieklanken* gemaakt, als *Aa, ae, ai; ee, ey, eu; ie; oe, oo, ou; uu, uy.* en *aai, aau; eeu, ieu, oei, ooi*, van de welke in de vólgende verhandeling der Spellinge, onder de letteren in haare órde, staat gesproken te worden.

Van de Spellinge.

Dus veel van de Letteren in 't grós gezegd hebbende, gaa ik over tót haare kracht, en de Spelling.

Met de *A.* spelt men *Acht, afdak, afdanken, hand, hard, hagel, haven, hart (cor)* tót onderscheyd van *hert (cervus)*, en *kars (cerasum)* om te kunnen onderscheyden worden van *kers (nasturtium)*.

Met de *AA.* spelt men, *Gaan, haat, maagd*, waarvoor men ook schryft, *Gaen, haet, maegt*, maar hoewel dit van etlyken nóg met kracht voorgestaan wordt, evenwel meenen andere, op den voorgang der *Tweespraake van de Nederduytsche Letterkonst*, door de Kamer *in Liefde bloeyjende* te Amsterdam, in den jaare 1584 uytgegeeven, en op 't voorbeeld van veele andere aanzienlyke Opbouweren onzer taale, dat die woorden veel beter met *AA.* gespeld worden, en dat zy al zo veel recht hebben om tót het verlengen eener lettergreepe de *A* te verdubbelen, en te schryven *Aal, paal, gaan, staan*, enz. als een dubbele *O* te gebruyken in de woorden,

Boom, hoon, oog, schoon, enz. Want indien men zich tót voorstand van het eerste op het aaloude gebruik beroept, waarom zulks dan niet ook gedaan ten aanzien van de O? Immers schreef men ten tyde van den ouden Rymkronykschryver *Melis Stoke*, en nóg lang daarna, *Groet, hoert, hoeft, noert, oec, enz.* in plaats van *groot, hoort, hoofd, noord, ook*: dóch hierop zoud iemand moogen zeggen, dat die woorden toen wel eenen anderen klank konden gehad hebben, dan hedensdaags, omdat men by dien zelfden Schryver ook vindt *Broeder, moeder, doe, droech, stoel* enz. Maar dat is quaalyk te vermoeden, want men vindt by hem ook *Roemsch, Proest*, voor *Roomsch, Proost*, en

† ***Te prediken ons Heeren woert,
Sette t'Utrecht in die poert
Den Bisschop-stoel.***

en dat de E in dien tyd zo wel tót verlenginge van de O, als van de A gebruykt is, komt my waarschynelykst te voore; te meer dewyl niet alleen de Gulikers en eenige andere uytheemschen nóg te deezer tyd het woordtje *ook* schier zodaanig uytspreeken, als óf 't gespeld waare *oo-ek*, maar dat men ook veele Róttterdamers hoort zeggen *een kookje*, in plaats van een *koekje*. Ik weet wel dat men tót beweevinge van AE zegt, dat het beter is in rym te schryven *Daên, quaên, vaêr*, dan *daân, quaân, vaâr*, omdat die woorden in hun geheel zyn, *daaden, quaaden, vader*, en dat het door wegwerping van de D blykt, dat de tzamentrekking het eerste gevoeglyker dult dan het laatste: maar vólgens dien regel zou men dan ook moeten schryven *doên, goên*,

voor *doôn, goôn*, als zynde die woorden tzamengetrokken uyt *dooden, goden*; 't welk ik niet denk dat eenige goedkeuring vinden zal.

Hierom is het dat ik 't als nóg met die houde, welke de AE gebruyken om den klank der Fransche en Engelsche *AI*, (want wat de Engelsche *ea* aangaat, die heeft een geheel anderen klank, gelyk in myne Engelsche Spraakkonst te zien is) óf dien van het geblaet der schaapen, uyt te drukken, gelyk die gehoord wordt in de Fransche woorden *Faire, taire*, in de Engelsche, *Maid, despair*, en in de Nederduytsche, *Gaern, paerd, staert, kaers, rechtvaerdig, waereld*, waarvoor sommige schryven, *Geern, peert, steert, keerse, rechtveerdig, werelt*. Belangende evenwel het woord *Geern*, 't is by my niet buyten bedenken, dat het afkomstig is van 't woord *begeeren*, en dat daarom *Melis Stoke* ergens zegt, ***So dat hi dies hadde ghere***. Noopende 't woord *Waereld*, ik weet wel dat het zo gespeld, by veelen niet goedgekeurd wordt, omdat onkundigen daarvoor niet alleen leezen, maar ook schryven, *Wareld*; het welk inderdaad een wangeluyd is, alhoewel men echter ook by den gemelden Rymkronykschryver op meer dan ééne plaats vindt ***Warelt***, waarvoor de Engelschen zeggen *World*, en de platte Friesen *Wrâd*. Ik kan van my zelve niet verkrygen te schryven *Werelt*, want wie spreekt dat woord zo uyt? hierom schryf ik veeltids *Werreld*, hoewel ik *Waereld* liever zoude vólgén, indien 't wat meer in 't gebruyk was: want dat de E. den klank van de A. verflaauwt, zal acht ik ook het oordeel van den Heer Jan van der Does geweest zyn, omdat hy schreef, *wair, mair, oirsaik* enz.

Aleer ik nu van de AA afscheide, staat my nóg te zeggen, dat ik het ongerymd achte te schryven *Aaker, Vaader, waater, genaade, enz.* en de vermaarde *Joost van den Vondel* had groot gelyk, zich daar tegen te kanten; maar daarom kan ik geensins goedkeuren dat men schryve, *maken, zaken, slaven, vanen, enz.* Want schoon men zegt, dat daardoor eene letter uytgewonnen, en niemand van de betekenis des woords versteeken wordt, nóg tans gaat dit niet altyd vast; vermids 'er door dusdaanig een spelling gevallen kunnen komen, waarin zelfs een Nederlander het woord verkeerdelyk verstaan zoude; en al waare dat zo niet, behoort men niet iets ten gevalle der vreemdelingen te doen? Genomen dat zulk een, die zo verre gekomen is, dat hy een weynigje Duytsch begint te verstaan, in een boek deeze woorden aantreft, *De zaken zyn vervuld*, en niet wetende wat het woord *zaken* betekent, in zyn Woordenboek zoekt na 't woord *Zak*, (want anders kan hy niet doen, omdat het woord niet vólgens deszelfs eygenschap [*zaaken*] gespeld is); zo zal hy daaruyt heel ligt besluyten, dat de betekenis dier woorden is, de *zakken zyn gevuld*; naardien men wel onderstellen mag dat hem 't recht onderscheyd der woorden *vervullen* en *vullen* nóg niet bekend is; daar hy anders, indien 't woord gespeld was gelyk 't behoorde, ten eersten de rechte meening daarvan vatten zoude. Het zelfde kan gezegd worden van deeze woorden, *De ketel stondt op drie poten*; want een onkundig vreemdeling zal 't laatste voor *póttten* neemen. Maar de voorstanders deezer zuynige spellinge brengen hier tegen in, dat het in an-

dere taalen niet gebruykelyk is de Klinkletteren tót verlenginge der lettergreepe te verdubbelen. Dóch deeze tegenwerping is te zwak om my te voldoen: want gelyk alle taalen haare byzondere eygenschap hebben, zo heeft ook de onze; en ik weet niet wat andere taal zulk een menigte van woorden heeft, die in 't eenvoudig getal noodzaakelyk met twee klinkletteren moeten gespeld worden; maar dit wel, dat de spelling van *maaken, zaaken, slaaven, taalen, enz.* door 't gebruyk der Hoogduytschen (die wy immers in alles, wat met de eygenschap onzer taale overeenkomt, zeer wel moogen vólgen) gestyfd en bekrachtigd wordt; naardien zy de **H** tót verlenginge van den klank der Klinkletteren te hulpe neemende, als blykt in de woorden **Jahr, gefahr, ehr, ohr, zahl, noht, sohn,** enz. die letter zo wel in het meervoudig getal gebruyken, als in het eenvoudige. Hierby komt nóg, dat zulke die zo gezét zyn tegen het gemelde gebruyk van het verdubbelen der Klinkletteren, evenwel niet kunnen goedvinden dat men schryft *Briven, diven, rimen, wilen, enz.* daar nóg tans de vereyschte klank dier woorden door de *i* genoegzaam uytgedrukt wordt; maar men krenkt dan de eygenschap van 't woord, en zo doet men ook als men schryft *Zaken, benen, poten, raden* enz. Deeze redenen, hoewel sommige zich daartegen verzetten, zyn by my nóg tans van groot gewigt, hoewel ik anders tegen alle overtóllige letteren ben. Immers is het ten hoogsten noodzaakelyk dat men een onderscheyd maake tusschen *Bédelen* en *bedeelen*, tusschen *békeren* en *bekeeren*, en tusschen *béteren* en *beteeren*. En elk zal ten eersten kunnen begrypen wat men meent, als hy geschreeven vindt,

*Eene beeving beving hem. 't Is een koper van oud koper. Zyne leden leeden veel ongemaks. De sloten (kasteelen) waaren omringd met slooten (grafter). Wy zagen hen steen zaagen. Ik wil dat laken geensins laaken. Ik wil 't met dien ouden wagen op zulk een quaaden weg niet waagen. Hutten gemaakt van staaken, die met het eene end in den grond staken. De Graaven lagen in prachtige graven. Men zal de krygsmagt op een goed getal schepen inscheepen. Als men van't steyl gebergte na de dalen gaat moet men voorzigtiglyk daalen. Daar gebreeken aan hem geene gebreken. 't Is noodeloos te beveelen als men de bevelen niet naakomt. Dóch als deeze woorden quaalyk gespeld waaren, zouden zy somtyds een misverstand kunnen baaren: want indien men schreeve, *De sloten waaren bezét*, en dat de omstandigheden juist niet duydelyk aanweezen wat men door *sloten* verstond, dan zou zulks, zo lang zo een onduydelyke spelling plaats houdt, verkeerdelyk kunnen gevat worden. Maar hoe weynig let men doorgaans op zulke kleynigheden! en daaruyt ontstaat het dat sommige veelyds schryven, *Onwetenheid, genegentheid, ervarentheid*, onaangezien men schryft *Onweetend, geneegen*, en *ervaaren*; waarom ik ook veel beter acht, te schryven *Onweetendheyd, genegenheyd*, en *ervaarenheyd* óf *eervaarenheyd*; want een *bevaaren* man is *eervaaren*, dat is, heeft het vaarwater wel eer bevaaren.*

AAI komt te passe in de woorden, *Maaijen, zaaien, draaijen*, enz.

AAU wordt gehoord in *blaauw, graauw, snaauw* enz.

AI komt weynig te passe; maar wordt by sommige echter gebruykt, in de woorden *Kaizer, Romai-*

nen, ai! kai, klai.

B heeft men van noode om te spellen *Bak, band, quab, krabben, hebben, tobbe*, dóch is oertóllig in *Hembd*.

C. gebruykt men in de woorden *Cedel, ceder, cement, citroen, civet, cyfer, cyns, cyter*. En hoewel sommige schryven *Sieraad*, en *sieren*, evenwel komt het my ruym zo cierlyk voor, dat men schryft *Cieraad, ciersel*, enz. want dewyl men de C. tóch niet missen kan, waarom dan niet het gewoonlyk gebruyk, als 'er geen wanvoegelykheyd in steekt, gevólgd? maar C. voor K. in 't Nederduytsch te gebruyken is t'eenemaal ongerymd.

CH hebben sommige willen verbannen, dóch t'onrecht; want zy is eygenlyk de Grieksche χ , en gevólgelyk maar ééne letter, schoon twee merken: Ook is zy scherper in klank dan de G: evenwel dunkt my ze beter past om eene lettergreep te sluyten, dan te beginnen; en hierom schryf ik liever *Lachgen* dan *lachchen*, en *lighaam* dan *lichaam* óf *lichchaam*. De CH kan insgelyks dienen om een onderscheyd tusschen sommige woorden te maken, als *Nóch* [*neque*], en *nóg* [*adhuc*]; alsmede *Licht* [*Lux*] en *ligt* [*facilis* óf *levis*]; *Dóch* [*veruntamen*] en *dóg* [*molossus*]; Ook voegtze wel in *Ach, lach, kracht, zacht, recht, lucht, eysch, mensch, aardsch, werreltsch, Duytsch, Engelsch*; en is noodig in *Schaade, schaal, schram, schuyt, eygenschap, gramschap*.

D, die noodig is om te spellen *Dak, dam, dat, ding, dyk, daad, deed*, wordt by veelen ook gebruykt in de woorden *Gód, stad, lid, land*, omdat men zégt, *Goden, steden, leden, landen*, als ook in de meeste lydende Deelwoorden [*Participia*

passiva] als *Bekend, bemind, gehaald, beklaagd, verblyd, enz.* in de meeste zeg ik, want sommige vereyschen de T. als *bekranst, beschanst, verbluft, enz.* Naardien zegt men, *Eene bekende vrouw, en eene bekranste maagd.* 't Is waar, men brengt rédenen hier tegen in, die niet t'eenemaal zonder grond zyn; en men zegt dat de welluydendheid door dusdaanig een Spelling benaadeeld wordt, en dat men daarom behoort te schryven, *Lant, bant, hant, rant, enz.* Maar zo dit als een vaste regel doorgaat, dan vervalt men dikwils in eene verwarring, die zelfs kundigen zou kunnen misleyden, om de gelyklydendheid van sommige woorden, die veel in betekenis verscheelen, gelyk het *Rad* van eenen wagen, en een *rat* die op de koorzolders onthoudt; een *Wand* (muur), en eene *want* (handschoen); *Lood* dat men smelt, en een *loot* van een angelierplant; *Nood*, als men 'er gevaar óf verlegenheid door verstaat, en eene *noot* die men kraakt; Een *gootje* om iets door te gieten, en een *gootje* óf *godeken*. Men zegt wel dat de eygentlyke uytpraak is *Lant*, en niet *land*; maar óf dit volkomen vast gaat, is my nóg niet gebleeken; immers als men zegt 's *Lands welvaaren*, dan wordt daarin meer van de D dan van de T gehoord; 't zelfde kan men zeggen van 't woord *Landsman*; want het is 'er zo verre vandaan dat men den klank van T daarin hoort, dat onkundige Spellers, en nóg niet van de botste, daarvoor schryven, *Lansman*. Hierom kan ik nóg niet zien dat de uytpraak van *Hant, zant, enz.* met recht voor te spreken is; naardien men zegt, *handig, zandig*: maar zo is 't niet gelegen met het woord *Kant*, want men

zegt *kanten, kantig* enz. Ook vind ik my te meer gesterkt om *Gód, hand, land* te schryven, omdat de Engelschen, welker taal voor een groot gedeelte oud Duytsch is, eveneens doen, en het hen niet zonder reden ongerymd voorkomt, deeze woorden, die zy nevens veele andere diergelyke met ons gemeen, en van ongeheugbaaren tyd alzo geschreeven hebben, gespeld te zien *Gódt, hant, lant, óf handt, landt*. Wyders indien onze voorvaders geoordeeld hadden, dat *Lant* beter geschreeven was dan *Land*, waarom zouden zy tóch ons *Hólland* in 't Latyn genoemd hebben *Hollandia*, en waarom niet *Hollantia*, zo wel als *Brabantia*. Maar wat aangaat het woord *Smidt*, dat schynt my toe beter dus gespeld, om de welluydendheyd, dan óf men schreeve *Smid*, schoon 't meervoudig is *smeden*. Dus veel van de D. dóch eer ik van deeze letter afscheyde, staat my nóg te zeggen, dat menze moet verdubbelen, om de onvolmaakte verleedene tyd van sommige Werkwoorden uyt te drukken, als, *Ik antwoordde, ik vermoedde, hy doodde*, in plaats dat men anders zegt *antwoorddede, vermoedede, dooddede*. Ook voegt de *d* niet quaalyk in 't woord *Wadte* (ondiepte), tót onderscheyd van 't woord *watte* (katoenwol). Wyders kan de D niet gemist, maar behoort echter met eene T getemperd te worden, om de Tweede en derde persoon te betékenen der Werkwoorden, die in de † Oneyndigende wyze een D hebben, als *Bidden, Myden, Leyden, Lyden, Kleeden, enz.* Want men behoort te schryven: *Gy bidt: hy mydt haar niet: Die weg leydt ten verderve: Hy leedt*

† Infinitivus.

veel ongemaks: zy kleedt het kind: maar in woorden waarin geen D komt, als *Beminnen, komen, vermaanen*, is het ten hoogste wanschikkelyk eene D te brengen, alhoewel veele zich niet ontzien te schryven, *Hy bemind haar niet: Zy komd straks: Gy vermaand uwe kinderen nooit:* dóch zulks is een quaade gewoonte.

E heeft tweederley klanken, als blykt in *Gével* en *bevél, ézel* en *gezél, hémel* en *geméld*: 't zou derhalve voor uytheemschen, die geneegen zyn onze taal te leeren, een groot gerief weezen, indien die harde klank altyd met een klankteken aangewezen waare: want hoewel men tót eenen algemeenen regel zou kunnen stellen, dat tweelédige woorden het *accent* doorgaans op de eerste lettergreep hebben, als *knével, lépel, klépel, kétel, véter, zétel, nógtans* zyn verscheydene daarvan uytgezonderd, als *Belét, gebéd, gebrék, gezét, servét, sayét*. Maar dat de woorden *kelk, melk, met, smet, wel, bel, sterk, scherp* van sommigen met een schrapje getekend zyn, is iets dat my noodeloos voorkomt; doordien ik niet weet hoe men die woorden, vólgens onze manier van spellinge, anders zou kunnen uytspreeken, dan gewoonlyk geschiedt. Dóch dat men *één*, als 't getal betekent, met klanktekens merkt, tót onderscheydinge van 't *Lédeken een*, keur ik goed.

EE. Om welke reden men *Steenen* behoort te schryven, en niet *stenen*, kan duydelyk gezien worden uyt het gene hier voor wegens de AA is gezegd: Zo kan men *Weeder* schryven, als men 't saizoen óf de gesteltenis der lucht daardoor ver-

staat, tót onderscheydinge van *weder* dat *wederom* betekent; en *Zeege* óf *zeegen* als men 'er een *vischnet* door verstaat, om het te onderscheyden van *Zegen* (*benedictio*). Dus komt het my ook best voor, dat men *zeege* schryft, als 't voor *overwinning* genomen wordt; want men zegt *zeeghaftig*. 't Is waar sommige willen dit woord afleyden van *zegen*, achtende dat eene overwinning een zegen is; maar behalve dat het herkomstig schynt van 't Hoogduytsch ***sieg***, zo heeft Melis Stoke al gezegd,

□ ***Hi vacht 'er sege,
Op die Heydine alle weghe.***

Men vindt 'er die onderscheyd maaken in 't spellen tusschen het Naamwoord *Leven* (waarvan etlyke hebben gesteld *Leeve*), en 't Werkwoord *Leeven*, niet bedenkende dat het één en 't zelfde woord is: want dit is ééne van de eygenschappen onzer taale, dat veele Werkwoorden ook gebruykt worden als Naamwoorden, gelyk blykt in de woorden *Behaagen, Eeten, Drinken, Vermoogen, Vermoeden, Voorgeeven, Voorneemen, Wedervaaren, de Vasten*. Dus worden de *Infinitivi* in 't Latyn somtyds ook gebruykt, als *Ambulare conducit valetudini*, en *Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter*, even gelyk men op 't Duytsch zegt. *Het eeten smaakt my niet Het gaan vermoeit haar. Het luyd spreken verveelt hem*. Waarby dan nóg aan te merken staat, dat de Werkwoorden, dus gebruykt, zelfs de *Declinatie* in den *Genitivus* onderworpen zyn, gelyk andere Naamwoorden van 't Onzydig geslacht: want men zegt, *Des leevens moede: Des drinkens zat. De reden zyns zeggens*.

EU wordt gehoordt in *Beul, heul, geut, neut*; ook brengen die letteren, wanneer zy, schoon elk byzonder, op 't allervlugst uytgesprooken worden, die klank voort, gelyk een ieder, als hy maar behoorlyk met zyn oor te raade gaat, ligtelyk zal kunnen hooren; zulks dat men dan niet behoeft te spellen, *peuin, speuy, enz.* gelyk sommige Hóllanders doen.

EEU gebruykt men in de woorden *Leeuw, schreeuw, sneeuw*.

EY te gebruyken in de woorden *Eygen, eysch, heyl, reys, goedheyd, heyligheyd*, acht ik veel beter dan EI; onaangezien dit zeer sterk doorgedreeven is van veele, die de Latynsche en Hoogduytsche wyze liefst wilden vólgen: en zo heb ik wel eer ook gedaan, op den voorgang van anderen, gelyk ik acht dat veele als blindelings nóg doen, zonder de zaak ter deege in te zien. Dóch ik heb my wegens de onrechtmatigheyd deezer spellinge van een kind laten overtuygen: want als men de kinderen de I met zynen rechten naam leert noemen, te weeten IE, en niet Y, gelyk sommige botte óf boersche Schoolvrouwen doen, dan vólgt het natuurlyk, dat zy leerende de woorden *Eike, eiland, einde, eisch, Keizer*, aldus geschreeven, spellen, den rechten klank daarvan niet weeten uyt te brengen. Dit heb ik zelf aan een kind, dat op verre na geen van de domste was, ondervonden: want zo menigmaal ik het liet spellen in een boek door J. H. Glazemaaker vertaald, sprak het de sillaben *Ei, kei, lei, heid*, telkens uyt *ie, kie, lie, hied*; maar zo dra gaf ik 't niet een ander boek, waarin die klanken door *ey* beté-

kend waaren, óf het spelde zo als 't behoorde. Ik weet wel dat men hierop zou kunnen zeggen, dat andere kinderen zulks evenwel door de gewoonte leeren. Dóch dat ontken ik niet; want door de gewoonte, en het dikwils hooren, leeren de kinderen ook spellen, zelfs buyten het boek, Y, C, K, *ik*; C, A, *ka*; *Dubbelduw A, Wa*; maar is zulks daarom goed? en zou 't niet veel beter en gemaklyker zyn, dat zy leerden, I, K, *ik*; K, A, *ka*; en *Wee A, wa*? Nu indien deeze spelling van EY nieuw was, men zoud 'er meer tegen in te brengen hebben; dóch zy is niet alleen de gemeenste, maar gebruykt by Mannen van naame, en opbouwers onzer taale, onder andere den Heer Jan van der Does, in zyn voorbericht over Melis Stoke, aan Hendrik Laurenszoon Spiegel; den Heer Jacob Cats, Johannes de Brune, en de Overzetters van onzen Staaten Bybel; en zelfs by die van de Kamer *in Liefde bloeiende*, vind ik die spelling niet gewraakt: ook is het eenigsins aanmerkelyk, dat de Engelschen, schoon zy de I altoos Y noemen, evenwel de EI uytspreeken als de Fransche *ai*; waarom zy zo wel schryven, *streight* als *strait*, spreekende het één zo wel als 't ander uyt, *straet*, dat by hen *engte* betekent; waarentegen zy *Eye*, 't welk by hen een Oog is, uytspreeken *Ey*. Om deeze reden acht ik dat de Historischryver Hoofft *Weirlyk*, in plaats van *werreldlyk* schreef; en hierom meen ik ook dat men wel doet, te schryven, *Heir, meir*, naardien dat nader aan de uytpraak schynt te komen dan *heyr, meyr*.

Het verhandelen van de Tweeklank EY brengt my binnen, dat de Róttterdamers schynen te

meenen, dat de Amsterdammers, ter zaake van hunne stads uytpraak het onderscheyd tusschen EY en Y niet kunnen hooren, en dat daarom sommige van hen gerymd hebben *Eysch* op *spys*, en *Lyden* op *zeyden*; dóch dit gaat evenwel niet door: want wat deeze ryming aangaat, hoewel ikze niet goedkeur, nógtans zou men tót verschooninge daarvan kunnen zeggen, dat ze, vólgens de rechte Hóllandsche uytpraak, moogelyk zo wel eens in te schikken zou zyn, als *Marmor* op *beschermer*, en *zót* op *bot*, waarin onze Hoofd-Poeet Vondel geen zwaarigheid vindt. 't Is waar de Vriezen en Noordhóllanders loopen geen gevaar van dus te rymen; want de eerstgenoemde zeggen voor de bovengemelde woorden *Eysch*, *spies*, *liden*, *zeyden*; en de Róttersdamsche uytpraak zweemt 'er ook wat naa, hoewel voor veertig jaaren ruym zo veel dan nu; en de Noord-Hóllanders zeggen *Aaisch*, *zaaiden*. Overzulks zullen deeze drie zo ligt op die klip niet stooten. Maar de Amsterdammers ondertusschen, die de oprechte taal hunner stad spreken, maaken echter een kennelyk onderscheyd in de klank tusschen *Spys* en *vleys*, en tusschen *Feyl* en *vyl*; ook weeten zy zeer wel dat *lets op de ley zetten* gansch gemeenschap heeft met *Het roer aan ly leggen*: en dat iemand die gaat *reyzen*, staat moet maaken, als hy valt, weêr op te *ryzen*; alsmede, dat de *Byen* moogelyk wel honig zuygen uyt de bloeisels van sommige *beyen*. En my heugt, dat ik nóg een jongen zynde, het onderscheyd tusschen *Leyden* [*ducere*] en *Lyden* [*pati*] zeer wel wist aan te merken, en anderen, die daar in doolden, te berispen: onaangezien niet ontkend

kan worden, dat men te Amsterdam (ô schande!) Schoolmeesters vindt, die hunnen leerlingen voorschryven, *Yland, Hylighyd, enz.* daar zy, als ze maar binnen hunne vesten van de kinderen wilden leeren, en de jongens van 't Bickers Eyland vraagden, waar zy woonden, van hen tót antwoord zouden bekomen, *Op 't ailand*. En hoewel sommige zo bot zyn dat zy den naam der Stad *Leyde* schryvende, *Lyden* op 't papier stellen; echter behoorde het bekende kinderdeuntje

***Schoppe, schoppe, Maaije;
De Bruyd die voer na Laaije.***

hen beter te onderrechten: En wie weet niet dat de Noordhóllanders zeggen *de Maaid* in stede van *Meyd*? waaruyt men dan gemaklyk begrypen kan, hoe ongerymd het is daarvoor te schryven *Myt*, het welk een kleyn wormtje, óf een oude kleyne munt is. Ja wie kan niet gemaklyk beseffen dat een groene *Mey*, zynde een loofryke tak, afkomstig is van de maand *Majus*. Hierby komt ook in aanmerkinge, dat als een Fries geschreeven ziet *Hylighyd*, hy daarvoor leezen zal *hilighied*: En hadden Jan Zoet en eenige andere Amsterdammers het onderscheyd tusschen *Ey* en *Y* niet naauwkeurig aangemerkt, zy zouden niet geschreeven hebben, *Schraijen, waifelen, hailig, goedhaid*, in plaats van *Schreyen, weyfelen, heylig, goedheyd*: en de Ridder Hooft en J. H. Glazemaaker gingen de eygenschap der woorden niet te buyten, als zy schreeven *Kaizer, Romainen*; nóchte was Vondel te beschuldigen, wanneer hy schreef, *Ai, kai, klai*: maar óf *vlaaijen*, gelyk Hooft het woord *vleyen* spelt, voor goed Hóllandsch kan door-

gaan, is nóg onbeslecht. Ontrent het woord *Neygen*, inzonderheyd als het voor *buygen* genomen wordt, staa ik in twyfel óf men niet behoort te schryven *Nygen*; want men zegt, Zy *neeg*, gelyk men van de woorden *Krygen*, *stygen*, *zwygen* zegt, *kreeg*, *steeg*, *zweeg*. Hoewel nu sommige Amsterdammers ontrent de klank van *Ey* in de spellinge doolen, nóg tans moet men de kennis onzer stédelingen in 't grós, daarby niet afmeeten; want men vindt zelfs veele vrouwen onder hen, die in dat stuk geene misslagen begaan. Ondertusschen vindt men overal slechte spellers, zo dat 'er ook zijn, die het onderscheyd tusschen *Houden* en *houwen* zwaarlyk schynen te kunnen begrypen; daar nóg tans het laatste van een geheel andere betékenisse is; want men ziet wel iemand eenen steen *houden*, zonder dat hy dien *houwt*; en 't is eygentlyk het werk van eenen Slagter, 't vleesch te *houwen*, onaangezien een ander somtyds wel eenen ós den kop *houdt*. Dit noemen van slechte spellers brengt my in gedachten dat 'er veele zyn, welke men juyst niet voor dom mag houden, en die nóg tans t'elkens spellen, *Gebruyke*, *vinde*, *zaaije*, *boome*, *huyze*, *rokke*, *schepe*, niet bezeffende dat die woorden altoos met een N moeten eyndigen, en dus geschreeven worden, *Vinden*, *boomen*, *huyzen*, *schepen*, enz. Ook vereyschen de Werkwoorden een kennelyk onderscheyd tusschen 't eenvoudig en meervoudig getal; want schoon men schryft *De jongen* plengde *in 't water*, echter moet men zeggen, *de Meysjes* spoelden *het linnen*, en niet *spoelde*, 't welk goed is als 'er maar van één gesproken wordt. Niet minder kreupele spellers zyn 't die zich

verbeelden, omdat men somtyds schryft *D'aarde, d'ezel*, men op dien zelfden voet ook mag schryven, *D'Beek, D'kerk, D'mantel, D'tang*, van welke wantaal men overvloedige staaltjes op de uythangbórdén ziet. Dit zy gezegd tót onderrechtinge der onkundigen, welke ik tracht te hulpe te komen.

F is noodig in de woorden *Faam, feest, fielt, flauw, flep, flint, fók, fraai, fuyk, fyn, schóft, hoofd*; en voegt best in *Kalf, braaf, slaaf, graf, brief, dief, lief, hóf, lóf, groef, schyf, wyf, wolf*, hoewel men eenige ziet schryven, *Grav, hov, diev*. Maar dewyl de V eenigsins uyt de klinkletter U. spruyt, past zy myns oordeels beter om eene sillabe te beginnen, dan om die te sluyten: Want al is 't dat men in 't Meervoudige schryft, *Slaaven, graaven, brieven, hoven, schyven, wyven*, nógtans kan zulks het eerste niet genoegzaam wettigen; ook zyn wy 't alleen niet die zo doen; de Engelschen schryven insgelyk, *Calf calves, life lives, knife knives, wife wives, loaf loaves, wolf wolves*. Men vindt 'er die schryven *zaft* en *kraft*; maar zy wyken daarin te veel van 't gemeen gebruyk der spraake, voor 't welk ook zórg gedraagen moet worden: Dóch *schacht* en *schafft* schynt beyde goed, en *gekócht* en *gekóft* worden beyde gebruykt; het eerste meest, maar het laatste best; want koopen komt van 't Hoogduytsch **kaufen**. Men speldt in 't gemeen *Ontfangen*, dóch liever zag ik dat men spelde *ontvangen*, gelyk men schryft, *ontvonken, ontvouwen*; omdat zulks met de eygenschap van 't woord beter overeenkomt. *Lóffelyk* in prose te schryven dunkt my zo goed niet als *lóflyk*, en die gewoonte heeft eens veroorzaakt,

dat men in den naadruk van zeker bekend boek *lóffelyk* t'onrecht stelde in plaats van *lósselyk*.

G is noodig in de woorden *Gaan, gaar, gans, geld, bang, gang, zeggen, heyligheyd, burg, deugd*, en niet *deucht*, want het werkwoord, daar 't van afgeleyd schynt, is *deugen*. Ik acht *magt* beter dan *macht*, want dat woord komt van *mag*, welks Onbepaalde wyze [*Infinitivus*] is *moogen*, en daarom schryf ik ook *mogt*, en niet *mocht*; *gewigtig* (van *weegen*), en niet *gewichtig*; en *gebragt, gezigt, voorzigtig*, omdat de G in de woorden *brenghen*, Ik *zag*, wy *zagen*, niet kan achtergelaaten worden: hierom schryf ik ook *gezag*, en 't *ontzag*.

GH plagt voor deezen veel gebruykt te worden; maar ik kan niet begrypen dat *ghy* een beter spelling was dan *ick*, dewyl de H in 't eerste niet minder óvertóllig is, dan de C in 't laatste: Maar in woorden die eenen blaazenden galm hebben, is de *Gh* echter dienstig, als *Looghenen, guyghelen, juyghen, toejuyghing, huyghelaar*: want hoewel de meeste hier toe de *ch* gebruyken, nógtans kan ik niet goedvinden eene lettergreep daarmee te beginnen, zo lang my een andere weg open staat. Daar zyn 'er die schryven *Dagh* [*dies*] tót onderscheydinge van *dag* (een *dólk*): dóch dit laatste is eygentlyk *dagge*, waarom de Engelschen daarvoor ook zeggen *dagger*; 't zelfde kan mede gezegd worden van *Wegh* (een wittebroods koekje); want het is eygentlyk *wegge*- Etlyke schryven *Wegh* óf *wech*, als men 'er *weggegaan* óf *weggedaan* door betékenen wil; maar 't schynt dat zy niet overweegen dat dit *weg* afgeleyd wordt van den *weg*; waarom de Engelschen daarvoor ook

zeggen *away*, en de Italiaanen *via*, als *Via, via!* Weg, weg! en *Mandar via*, wegzenden.

H wordt gebruykt in *Haan, haas, hals, Heer, hem, hemel, hoed, hoedaanigheid, hoogheyd, heyligheyd, wysheyd*: maar wat nut zy in 't woord *Offerande* doet is my onbekend. De kracht van CH en GH is reeds aangewezen.

I wordt gehoord in *Ik, immers, in, is, min, zin, kind, kist, rist, schip*.

IE te verbannen, en te schryven *Briif, diif, liif, ziin*, in plaats van *Brief, dief, lief, zien*, komt my ongerymd te vooren: want indien men de letteren I. E. elk byzonder en op zichzelven noemt, dóch met zulk een vlugge uytpraak als moogelyk is, men zal bevinden dat zy den zelfden klank, dien wy gewoon zyn aan die tzamengevoegde letteren in éénen galm te geeven, medebrengen zullen: en daarom mag die nieuwigheyd van *ii*, zo wel achterblyven, als het ouwerwetse *au*, in stede van *ou*.

IEU wordt gehoord in *Nieuw, hieuw*.

J is noodig om te spellen *Ja, jaar, jemini, Jesus, jeugd, jok, jong, jurk*.

IJ wordt zeer veel gebruykt in plaats van de Y, zonder dat men aanmerkt dat zy een klinker en een medeklinker is; maar moogelyk heeft de gelykheyd der Duytsche letteren **ij** en **y** aanleyding tót deeze dwaalinge gegeeven: Om derhalven de *ij* wel te passe te brengen, moet menze gebruyken in de woorden *Kraaijen, maaijen, naaijen, zaaijen, gooijen, hooijen, schooijen, groeijen, loeijen*.

K heeft men van nooden om te spellen *Kaak, kaal, kap, keel, kelk, króp, kryg, kudde, kus, kalk, hulk*,

dólk, dak, jak, pak, zak, dank, klank, krenken, bakken, drukken, stikken: en de C in 't Neêrduytsch voor de *a, o, u*, óf voor *l* óf *r* te gebruyken in plaats van K, is t'eenemaal ongerymd. Vondel plagt te spellen *Jongk, langk, zangk*; dan hy heeft daarin maar weynige naavólgers gehad; dóch *Springkhaan, gevangkenis, vergangkelyk, afhankkelyk* is by sommigen nóg in gebruyk. Deeze byvoeging van de *k* geschiedt om de scherpheyd van de *g*, welke sommige Leezers óf leesters al te sterk uytspreeken aan 't eynde van zulke woorden die met *ng* eyndigen, wat te verstompen. Maar die de spelling in allen deele net met de uytpraak wil doen overeenkomen, zal moogelyk vruchteloze moeite doen: want hoewel etlyke gespeld hebben *Dankken, klankken, hanggen, vanggen, dinggen*, om de gewaande gebreklykheyd, die 'er is in *klan-ken, din-gen, han-gen*, voor te komen, zyn zy daarin echter maar van weynigen gevólgd. Dóch waarom men in proze schryft *Gemakkelyk, gebrekkelyk, gewoonelyk*, in plaats van *gemaklyk, gebreklyk, gewoonlyk*, kan ik nóg niet begrypen: want in 't laatste 't welk vólgens de eygenschap des woords is, als komende van *gemak, gebrek, gewoon*, verneemt men geen hardigheyd; en 't eerste, dat op een quaade uytpraak steunt, is buyten dichtmaat gansch lam; maar zo is 't niet gelegen met *Verbreekelyk, vermaakelyk, genaakelyk, uytdukkelyk, bezwykelyk*, naardien die woorden komen van *verbreeken, vermaaken, genaaken, uytdukken, bezwyken*. Gelyk ik 't schryven *Gemakkelyk* niet goed keur, zo kan 't spellen van *Goddeloos* (waarvoor ik by Vondel vind *goddeloos*) my niet behaa-

gen; en daarom schryf ik *Gódlloos*.

Sommige schryven *Kristenen*, en zy schynen zich te kunnen verweeren met het oude woord *Kerstenen*; dóch belangende den naam onzes Heylands, my dunkt dat men, uyt eerbiedigheyd, dien niet anders behoorde te spellen dan *Christus*.

KW in plaats van QU, wordt niet zonder reden voorgestaan by etlyken, die gewoon zyn te schryven *Kwaad*, *kwaal*, *kweeken*, *kwyt*; maar dewyl zulks den uytheemschen zeer hard voorkomt, en men 'er geene letters mede uytwint, behalve nóg dat de woorden *gekwel*, *gekwaak*, geleezen kunnen worden *gek-wel*, en *gek-waak*, vólg ik liefst de gewoonlyke wyze; alhoewel ik moet toestaan, dat *kwam* (waarvoor in zeker Testament, in Zeeland zo ik meen gedrukt, doorgaans staat *kam*, en voor 't welk de Engelschen zeggen *came*) nader aan *komen* paalt dan *quam*.

L gebruykt men om te spellen, *Laauw*, *loof*, *lyn*, *dal*, *val*, *dol*, *belul*, *baalen*, *heelen*, *vellen*.

M dient tót *Maan*, *meer*, *mam*, *stam*, *glimmen*, *stemmen*.

N tót *Naad*, *neet*, *neut*, *nood*, *nut*, *kan*, *steen*, *min*, *kennen*, *gewennen*, *zinnen*.

O heeft drierleye klanken, de helderste hoort men in *Oven*, *open*, *over*, *zomer*, *hoven*; de doffe word gehoord in *Bok*, *bot*, *wol*, *wolk*, *hond*, *stond*, *konnen*; en de hardste in *Hól*, *ról*, *gról*, *gólf*, *kólf*, *dólk*, *vólk*, *rós*, *klós*, *kóp*, *stóp*, *zót*, *spót*, *tót*, *Gód*, *stórm*. Zy die op 't voorbeeld van de Amsterdamsche Kamer *in Liefde bloeiende*, oordeelen dat men deezen klank met een bytéken behoort te

merken, schynen my toe gelyk te hebben, en daarom vólk ik hen daarin naa: want dusdoende maakt men een kennelyk onderscheyd tusschen *bol* (zacht), en *ból* (een kloot); *dol* (uytzinnig), en *dól* (een roeipen in een boot).

OE wordt gehoord in *Goed, bloed, moed, boek, hoek, koek, groen, zoen*; en dit behaagt my en den meesten beter, dan te spellen *Bouk, houk, kouk*, gelyk de Zeeuwen doen, en 't welk van sommige Hóllanders, te veel op de Fransche manier verzót, naageaapt wordt.

OEI heeft men noodig in de woorden *Boei, broeijen, groeijen*.

OO gebruyk ik tót *Gelooven, dooden, hooren, stooren, verlooren*; en waarom zulks een bétere spelling is dan *Geloven, doden, horen, storen, verloren*, heb ik onder de AA genoegzaam aangewezen. *Hoorn* (*cornu*) wordt van my zonder *e* gespeld; *Toorn* is by my gramschap; maar *toren* gebruyk ik als 't een hoog gesticht (*turris*) betekent. Dóch waarom zelfs zuynige spellers zoo schryven in plaats van *zo*, kan ik niet bevatten; want *zo* is zo wel kort als lang: Dus zegt Antonides in 't begin van zyn *Trazil*:

Zo wordt de heerschappy uw grootsheyd opgedrongen.

Maar als men dit woordtje gebruykt in plaats van *zoode*, dan schyft men met recht *zoo*, 't zy men daardoor verstaen een groene zoô, óf eene zoô visch.

Oulings plagten sommige den klank *Oo* door *oi* te verbeelden, schryvende *Oik, koipman, ik hoir*,

oïrspronk; waarvan by ons nóg in gebruyk blyft *Oïr* (erfgenaam) tót onderscheydinge van *oor*, (*auris*).

OOI gebruyk in de woorden *Hooi, mooi, nooit, ooit*, achtende zulks nader aan den rechten klank te komen dan *Hoy, moy, noit, oit*.

OU wordt gebruykt in *Goud, hout, koud, stout, vrouw, zou*; en hoewel etlyke dien klank door OW, op zyn Engelsch, óf door AU, op zyn Brabantsch, hebben willen uytdrukken, nóg tans hebben zy geen en aanhang konnen bekomen. En als men 'er wel op lét, zal men bevinden dat de letteren O, U, ider byzonder, dóch op 't allersnelst als in éénen galm uytgesproken, byna dien klank, waarvoor zy gebruykt worden, voortbrengen.

P dient om te spellen *Paal, pak, pót, punt, kap, slap, trap, klóppen, stóppen*; en wordt by eenige weynigen in *Ampt, amptenaar*, als overtóllig, verworpen; onaangezien men in 't Latyn, alleenlyk *euphoniae gratiâ*, en niet om de eygenschap des woords, *Emptum, sumptum* te schryven gewoon is.

PH plagt men te gebruyken in *Propheet, Oliphant*; dóch die woorden genoegzaam Duytsch zynde, worden beter gespeld *Profeet, Olifant*. Zo acht ik ook dat men behoort te schryven, *Fenix, Filosoof, Stefanus*; want de Italiaanen en Spanjaarden gebruyken in die woorden de F insgelyks.

Q kan niet dan met byvoeginge van een U gebruykt worden, en dient om te spellen *Quaal, qualm, quast, quee, quelling, quispel, quyt, quynen*. Waarom ik KW niet beter daartoe achte, is onder de K gezegd.

R dient om te spellen *Raad, rad, ram, rand*;

recht, reede, rhee, kar, star, kruys, krans, vaaren, booren, knorren, porren.

S heeft een sissend geluyd, en hoewel die in de oude spellinge ook voor andere woorden, als nu, gebruykt wierdt, echter hebben de rechtschapene Opbouwers onzer taale niet zonder groote reden verandering daarin gemaakt; 't welk niet noodig geweest waare, indien onze Hóllandsche uytpraak met die der Frîezen overeenstemde; dóch dat zo niet zynde, is het zeer wyslyk gedaan, tusschen de S en de Z eene schifting te maaken; dewyl die letters niet minder verscheelen, dan de F en de V. Wat Hóllander hoort geen onderscheyd van klank, als men zegt, *Van die steylte afgaande zullen wy ligtelyk sullen.* Hierom behoort men te spellen, *Sabel, salade, spa, satyn, saus, sayét, servét, siroop, sissen, soort, soldaat, sóp, sukkelen, suyker, suyzen, schrap, Schout, slag, smaak, sneeuw, spier, spoed, spruyt, staal, stryd, kussen, tusschen, menschen.* Etlyken gevalt het ook te schryven *Sieraad, sieren, siersel.*

T moet men gebruyken om te spellen *Taal, taart, tafel, tak, teer, tent, tepel, tien, tin, toe, gat, kat, met, wet, niet, tót, zót, vatten, spatten, spétten.*

In Onduytsche woorden spreekt men in Hólland de TI uyt als *tsi*, gelyk *Oratie, patientie, predikatie*; en 't laatste woord wordt van sommigen geschreeven *predikaatsi*, dóch vry oneygentlyk, zo my dunkt; want ik vertrouw dat het op verre nâ de minste zyn, die zo spreken; en ik meen wel te weeten dat de meeste menschen alhier te Amsterdam dat woord uytspreeken *Predikaci*; en waarom

dan niet zo geschreeven, zo wel als Vondel schreef *Profecye*, waarvoor andere *prophetie* schryven, en 't welk men als men den trant *predikaatsie* volgen wilde, schryven most *profeetsye*? Immers spreken de Franschen en Engelschen de woorden *Diminution, moderation, &c.* uyt, *diminucion, moderacion*; en veele Latynsche woorden, die in *tia* uytgaan, en welke zy met een kleyne verandering in hunne taalen hebben overgebracht, hebben in plaats van de *ti* (dewyl 't schynt dat men die al van voor veele eeuwen zulk een' misselyken draai gegeeven heeft) eene *C* aangenomen, als blykt in *Patience, sapience, concupiscence*, enz.

Dóch om weder tót de *T* te keeren, zy behoort ook gebruykt te worden in de tweede en derde persoon der Werkwoorden, als *Gy, hy, zy wordt, bidt, houdt, bindt, vindt, biedt, enz.* tót onderscheydinge van *Ik word, bid, houd, bind, vind, bied*. Ook moet men schryven, *Hy geeft, neemt, krygt, valt, vangt.* en *De brand brandt in*. Want wat naauwkeurigen opmerker komt het niet zeer dwars, voor, als hy geschreeven ziet. *Zy derfd haar heul; Hy beschermd haar; De vogel zweeft in de lucht; Zy betreurd haar verlies. Het komd uyt haaren schood; De vlood is in zee; Hy veld en moord?*

't Gene onder de *D* van 't verdubbelen dier letter gezegd is, heeft in de *T* ook plaats in de woorden *Achten, wachten, tasten, enz.* om de onvolkomen verleedene tyd uyt te drukken; want men moet schryven, *Ik wachtte, ik tastte*.

Men vindt somtyds gespeld *Kindje, hondje, mandje*, dóch zulks is ongerymd, doordien de *T* in die woor-

den niet gemist kan worden: want hoewel de taal toelaat te schryven *Beekje, boekje, oogje, stókje, scheepje, neusje, huysje, muysje*, echter mag men de T niet uytlaaten in deeze Verkleyenwoorden *Kindtje, boomtje, haantje, hondtje, zoontje, hoorntje, oortje, kooltje, wagentje, starretje, lepeltje, enz.* 't en waare men schreeve *Boomken, zoonken, kindeken, enz.*

U verstrekt voor een woordtje, teweeten U (*Te óf tibi*); voorts gebruykt men deeze letter in de woorden *Uw, nu, uchtend, dun, lucht, vrucht, gunnen, durven*. Ook behoort men altoos een onderscheyd te maaken tusschen 't *Pronomen demonstrativum* U, en 't *Possessivum* *Uw*, óf om wat duydelyker voor de Ongeletterden te spreken, men moet schryven, *Ik zag U wel op uw paerd; Ik zal by U aan uw huys komen*: want het onderscheyd tusschen U en *uw* is niet minder, dan tusschen *My* en *myn*; hoewel daarin ook dikwils grove mislagen begaan worden.

UU houd ik beter dan UE, om te spellen *Uur, muur, huur*; dus behoort men dan ook te schryven *Uuren, muuren*, en niet *Uren, muren*, om dezelfde reden welke ik voor de AA gegeven heb.

UY acht ik dat vereyscht is om te spellen, *Huys, muys, kluys, ruyn, schuyn, tuyn*, en niet UI, die ik om dezelfde reden verwerp als de EI; ja my dunkt dat de ongerymdheyd die 'er steekt in 't spellen van *Bruid, suiker, enz.* nóg ruym zo groot is als de spellinge van *Geit, rein*, 't en waare men de Róttersche uytpraak van *Bruud, suiker*, voor 't beste Hóllandsch hield. Ook heeft de klank EI nóg een voorbeeld in 't Latyn; maar wie spreekt het † Tussen-

† Interjectio.

werpsel *Hui* even eens uyt als *Heu*; welke klank UY de Zeeuwen en ook veele Róttterdamers uytdrukken door *eui*, als *Peuin*, *speui*, *speuit*.

V dient om te spellen *Vaal*, *vat*, *vader*, *veel*, *veyl*, *vlók*, *vol*, *vrucht*, en is ook noodig in *gaaven*, *beeven*, *leeven*, *sterven*: ook moet zy nooit als een Klinker gebruykt worden, schoon men op de bórdtjes van sommige Kladschilders leest, *Hier gaat men vyt schilderen*. Men vindt 'er veele die niet alleen schryven *Euangelium*, maar (opdat men vooral zou moogen hooren dat zy wat Grieksch geleerd hadden) altoos, schoon Duytsch spreekende, zeggen *Uyangelium*: dóch dit pronkje heeft my nooit gevallen; ik schryf en spreek liever *Evangelium*, op 't spoor der Franschen, Engelschen, en Hoogduytschen.

W heeft men van noode om te spellen, *Waar*, *wal*, *water*, *weder*, *weever*, *wit*, *wolk*, *wuft*, *wyd*, *wys*, *wrak*, *wrang*, *graauwen*, *kaauwen*, *leeuwen*, *schreeuwen*, *vrouwen*, *flaauw*, *graauw*, *ruuw*, *duuw*, *luuw*. Dóch etlyke willen dat men geen W behoort te gebruyken in de woorden *Flaau*, *graaau*, *leeu*, *mou*, *vrou*, *nieu*, schoon zy niet ontkennen konnen dat men in het Meervoudige dier woorden de W volstrekelyk van noode heeft, als *Leeuwen*, *vrouwen*, gelyk men ook moet schryven *flaauwer*, *nieuwe*, *graauwe*. Immers schynt deeze nieuwigheyd een noodelooze afwykinge van den gemeenen regel, dat *en* het meervoudig getal der Naamwoorden uytbeeldt, en dat *e* dient om het Vrouwelyk geslacht en 't meervoudig getal der Byvoegelyke Naamwoorden (*Adjectiva*) te betékenen. Want schoon men zou moogen zeggen dat *en* niet altoos

voldoet om het meervoudig getal uyt te drukken, als blykt in de woorden *Bedden, bruggen, gekken, brillen, hammen, mannen, lippen, starren, katten, zóttē*, daar men de *d. g. k. l. m. n. p. r. t.* noodig te hulpe moet neemen, zo behoort echter aangemerkt te worden, dat hier een volkomene noodzaakelykheyd is, die men in 't andere niet bespeurt. En belangende de *e* die tót eenen uytgang der Byvoeglyke Naamwoorden dient, schynt het eenigsins zeldzaam, te schryven een *nieu sólmaat*, een *nieu huys*, een *nieu schip*, en nóg tans een *nieuwe hoed*, een *nieuwe kaper*, *nieuwe schepen*. Ook komt in aanmerkinge, dat men indien men acht dat de *U* volstrektelyk den klank heeft van *Uw*, daaruyt dan zoude schynen te vólgen, dat men de woorden *Uur, huur, muur* most uytspreeken *Uuwr, huuwr, muuwr*, 't welk evenwel niemand zal toestaan. Hierom zoud ik, als 'er tóch verandering in die spellinge most gemaakt worden, nóg liever schryven *Flaaw, leew, eew, niew*; want schoon de *W* een Medeklinker is, echter kan het niet ontkend worden dat zy uyt zichzelfe eenige gemeenschap met de Letter *U* heeft, welke men meent dat eertyds by de aaloude Latynen, als zy eene sillabe daar mede begonden, uytgesproken wierdt als by ons de *W*: waaruyt dan ligt af te leyden valt waarom de letter *U*, van welke wy twee gemaakt hebben, by hen maar één was.

X komt by ons niet zonderling te passe, dan in Grieksche en Latynsche benaamingen, als *Xanthus, Xerxes, Styx, Fenix*; want hoewel sommige schryven *Zulx, blixem*, nóg tans wordt het met recht by onze beste spellers verworpen; dóch in *Exter* (waarvoor sommi-

ge Nederlanders zeggen *aakster*) schynt de *x* niet qualyk te voegen.

Y, by sommigen afgekeurd, omdat die by de aaloude Grieken voor eene U gebruykt wierdt, heeft echter by ons, gelyk ook by de Engelschen, een' klank dien wy niet derven konnen; en dient in de woorden *Ys, ydel, yver, yzer, vyl, myden, ryden, pryzen, vry, slaaverny, spóttorny, schildery*, als ook in *Geyl, peyl, veyl, kleyn, reyn, Uyl, vuyl, zuyl, tuyn, kuyt, spruyt*.

Z wordt met groote reden gebruykt in de woorden, *Zaad, zalm, zand, zee, zeep, zegen, zich, zin, zien, zoet, zóg, zoon, zucht, zuur, zuyd, zwaerd, zalven, zanger, zeggen, zeylen, zilver, zingen, zólder, zouten, zuchten, zwaan, zwart, zweeten, zwygen, azyn, ezel, blaazen, raazen, vriezen*, Etlyke kanten zich hier tegen, omdat de Z voormaals by de Grieken en Latynen de kracht van *Ds* óf *Ts* had, en by de Italiaanen en Hoogduytschen nóg als eene *Ts* uytgesprooken wordt. Dóch dat zy zo; indien 't gebruyk by ons verandering daarin gemaakt heeft, waarom zulks verworpen? De letteren worden by alle de Europeers niet eveneens uytgesprooken; want de C voor *e* óf *i* staande, spreken de Hoogduytschen ook uyt als *Ts*, zo dat zy 't Latynsche woord *Cera* uytspreeken *Tsera*; en de Italiaanen spreken de C, voor *i* staande, uyt als *Tsj*, óf als de Engelsche *Ch*, gelyk blykt aan 't woort *Citta*, 't welk zy uytspreeken *Tsjittà*. Waaruyt dan te zien is dat de ééne taal de andere ontrent de uytpraak der letteren geen wet kan stellen. En zo men evenwel in 't geval van de letter Z een voorbeeld van andere landaarden be-

geert, men behoeft 'er niet om verlegen te staan: want niet alleen de Engelschen geeven aan de Z dien zelfden zachten klank, als wy, gelyk 't blykt in de woorden *Zeal, zealous, zedoary, gazing, amazed, brazier, cozen, baptized, equalize, enz.* maar ook de Franschen, als te zien is aan de woorden, *Zele, zero, hazard, Leze Majesté, onze, douze, treize, quatorze, quinze, seize, douzaine.* Ondertusschen moet niemand, schoon men 't gebruik van de Z voorstaat, haar indringen daar zy niet t'huys hoort; want het is ten hoogsten wanvoegelyk, te schryven *Zauzys, zaffraan, zervet, zlaan, zmyten, znaauw.* En die ontrent eenige woorden twyfelt, kan de rechte spelling daarvan vinden in myn groot Woordenboek.

Zie daar een omstandig bericht van de Letteren, waarby nóg gevoegd kan worden, dat 'er sommige zyn die met andere eenige gemeenschap hebben, maar daarom echter niet onder malkanderen behooren verward te worden, gelyk de B en de P. waarmede men spelt *Blad, Plat,* en *krab, slap:* de D en de T. als blykt uyt *Dak, Tak,* en *Pad, Mat,* de CH en de G. als gezien wort aan *Charon,* en *garen; Christen, gisten;* en *Zich, wig:* de F en de V. gelyk men bespeurt aan *Feyl, veyl; Fel, vel;* en *Cyfer, vyver.* En de S en Z, welker onderscheyd men hoort in *Zand, Sant; Zalig, salie; Zemel, semmelen; Zólder, sóлдаат; Zuyger, suyker; Zullen, sullen.* Die een weynig opmerkend is, kan dit onderscheyd ligt gewaar worden; want voor zulke die *Meschuyt* zeggen voor *bischuyt,* *Bemori* voor *memori,* en *Breveeten* in stede van *Profeeten,* wordt dit niet

geschreeven. De K schynt in sommigen opzigte ook eenige overeenkomst met de G te hebben; want hoewel de meeste *Koning* schryven, evenwel vindt men 'er die *Konink* spellen; en men kan niet ontkennen dat *koninklyk* beter met de uytpraak overeenkomt, dan *koninglyk*; zo schynt ook *Sprinkhaan* beter te weezen dan *Springhaan*, 't en zy men verkieze te schryven *Springkhaan*, en *Oorspronglyk* als komende van *Oorsprong*.

Hoewel nu de eygenschap der Letteren overal behoort waargenomen te worden, evenwel zyn 'er gevallen, daar men tót onderscheydinge van de betékenisse der woorden, wel een letter in de spellinge mag, ja, om de eygenschap van 't woord, moet veranderen. Hierom is het dat ik schryve, *Het Licht der zonne*; 't *Is ligt om te doen*. *Die stad heeft eenen hogen toren*; *zyn felle toorn vervoerde hem*. *Ik ben 'er nóg niet geweest*; *Ik zag nóch den éénen nóch den anderen*. *Zy heeft een hard hart*; *Hy jaagde het Hert*: *Een Herdér der schaapen*; *Harder dan steen*. *Naa verloop van tien jaaren*; *naar myn oordeel*; *na de stad toe*; *nergens nâ zo veel*; *op verre nâ niet*; *Zy neemt die zaak heel nâ*; *Hy komt 'er nâ aan toe*. *Die aard is van een andere aard*. *Een bruyne en bolle kars*; *en Kers van de eerste sneê*. *Hy is van koninglyk geslacht*; *Daar hing een geslagt beest*. *Hyslagt eenen ós*; *en Zyslacht haare moeder*. *Hy kreeg eenen zwaaren slag*; *Daar was tweederley slach[†] van vólk*. *De handen wasschen*; *De Zon doet het korn wassen*. *Ik meen eens weder te komen by mooi weeder*. *Zy windt niet gaern brós garen*.

† Dit woord *slach* schynt afgeleyd te zyn van *geslacht*.

Aldus onder 't verhandelen der Letteren ook tót de Spelling overgetreeden zynde, staat my, eer ik daarvan afscheyde, nóg te zeggen, dat de gemeene sleur medebrenghet, de woordtjes *Om dat, op dat, tót dat, voor dat, naa dat*, dus verdeeld te schryven, in plaats van *omdat, opdat, tót dat, voordat, naadat*: want dit zyn woordekens, die, van twee in één gesmolten zynde, niet behoorden gescheyden te worden: Zo gaat het ook met de woorden *Waardoor, daardoor, daarby, daarin, daarmede, enz.* waarvoor men gemeenlyk schryft *waar door, daar door, daar by, daar in, daar mede*; alhoewel zulks by de Hoogduytschen en Engelschen niet gebruykelyk is. En wat reden is 'er tóch, dat men schryft, *Waarom, daarom*, en niet *waarby, waarin, waarmeê, daarmede, daarover, enz.*

Het onderscheyd tusschen *dóch* en *tóch* wordt ook by de minste in acht genomen, onaangezien de betekenis dier woordtjes merkelyk verscheelt: want het eerste betekent zo veel als *maar*, waarom men zegt, *Ik wilde wel, dóch ik kon niet*: Het ander wordt in eenen geheel anderen zin gebruykt, als, *Zeg my tóch waar gy geweest zyt: en Hoor tóch wat ik zegge*.

Men vindt 'er die spellen *Kleen* in plaats van *kleyn*, en indien 't in Poëzy geschiedt om een rymwoord te vinden, dan wil ik 'er my niet tegenkanten; maar ik vind geen reden om het in proze naa te vólgén, zó lang my niet bekend is in welke voornaame stad van Hólland men zo spreekt: *Kleen* is goed Engelsch, en wordt by die landaard gespeld *clean*, 't welk *zuyver, reyn, óf schoon* betekent. Sommige spellen ook

Kraft in stede van *kracht*; dóch 't kan my niet behaagen, want *Craft* is Engelsch, en zo veel te zeggen als *list*.

En genomen dat ééne stad in Hólland een byzonder gebruyk in de uytpraak hebbende, zulks daarom voor goed Hóllandsch wou doen doorgaan; nógtans zouden de andere steden van dat verstand niet zyn. 't Is bekend dat men in ééne niet der geringste steden van ons land zegt, *Paaretje*, en *Pooretje*, in plaats van *Paerdje* en *Poortje*, en *Kloen* voor *kluwen*; maar wie tóch keurt dat voor goed Neerduytsch? Elders zegt men *Luuren* in stede van *Luyeren*, *Lykenen* voor *gelyken*, en *Bodens* in plaats van *Booden*: maar óf zulks voor gangbaare munt mag doorgaan, geef ik den rechtschapene kenneren onzer cierlyke taale in bedenken.

Van de † Lettergreepen.

Uyt de Letteren worden Lettergreepen, óf Syllaben, gemaakt; deeze zyn óf een geheel woord, óf zodaanig een gedeelte van een woord dat ééns galms moet uytgesproken worden; als

Man, maan; best, beest; met, meet; pen, peen; zet, zit, ziet, zyt, zeyd, dóf, doof, droef, vol, knól, wolk, vólk, muts, musch, muys, muur, mensch, kind, land, stad, huys, hoofd, heyl, zeyl, hand, voet, arm, been, oog, oor, blind, lam, zwak, traag, snel, ós, koe, lam, schaap, kalf, tin, lood,

† Syllaben.

staal, wit, groen, rood, zwart, blaauw, nieuw, hoorn, koorn.

Uyt eenlédige woorden kan men somtyds wel een gezég ontwerpen; als *Daar was op het veld een ram, die met zyn' kóp een' stoot gaf.*

Tweelédige woorden zyn, *Man-nen, maa-nen, bee-sten, pen-nen, zit-ten, zeg-gen, droef-heyd, mut-sen, muu-ren, muy-zen, men-schen, lan-den, ste-den, hoof-den, han-den, voe-ten, ar-men, bee-nen, oo-gen, oo-ren, ós-sen; schaa-pen, hey-lig, zwar-ten, huuw-baar, lees-baar, mee-ster, naai-ster, zus-ter, vreed-zaam, wys-ste, boos-ste, acht-tien, groot-te [magnitudo];* hoewel deeze vier laatste woorden (schoon t'onrecht) veelyds maar geschreeven worden, *Wyste, booste, achtien, groote.*

Drielédige woorden zyn, *Men-sche-lyk, blin-de-ling, ar-beyd-zaam, han-del-baar, vór-sten-dom, hey-lig-heyd, wee-ten-schap, wan-de-ling, a-de-men, be-gee-ren, barm-har-tig, groe-te-nis, toe-stem-men, om-hel-zen.*

Vierlédige woorden zyn, *Be-geer-lyk-heyd, Ta-fel-la-ken, on-hey-lig-heyd, on-eyn-de-lyk.*

Vyflédige woorden zyn, *Eeu-wig-duu-ren-de, on-barm-har-tig-heyd, on-voor-zig-tig-lyk, o-ver-een-stem-men.*

Zeslédige woorden zyn, *Al-ler-on-voor-zig-tigst, on-be-gry-pe-ly-ker.*

Zeven-lédige zyn, *Al-ler-on-barm-har-tig-ste, al-ler-on-voor-zig-tig-ste.*

Achtlédige zyn, *Al-ler-on-be-gry-pe-lyk-ste, Kon-stan-ti-no-po-li-taan-sche.*

Van de † Oorsprongkunde.

Door de *Oorsprongkunde* onderscheydt men de woorden in zekere* Spraakdeelen, die by de Nederduytschen negen in getal zyn, en genoemd worden een *Lédeken*, (*Articulus*), *Naamwoord*, (*Nomen*), *Voornaamwoord* (*Pronomen*), *Werkwoord*, (*Verbum*), *Deelwoord* (*Participium*), *Bywoord* (*Adverbium*), *tZamenvoegsel* (*Conjunctio*), *Voorzetsel* (*Praepositio*), en *Tusschenwerpsel* (*Interjectio*).

Hiervan zyn de vyf eerste veranderlyk, en de vier laatste meerderdeels onveranderlyk.

Van de Ledekens

De ¶ *Lédekens* dienen om een onderscheyd te maaken in de Geslachten, en de ‡ Naamvallen, en zyn *De*, *Het*, *Een*.

De is van het Manlyk en Vrouwelyk, en *Het* van het Onzydig geslacht; want men zegt *De Man*, *de boom*, *de berg*; *De Vrouw*, *de zee*, *de wereld*, *Het Kind*, *het wyf*, *het huys*, *het schip*. *Een* is van het manlyk, *Eene* van het vrouwelyk, en *Een* insgelyks van het onzydig geslacht; want men zegt, *Een man*, *een vogel*; *Eene vrouw*, *eene kamer*; *Een kind*, *een huys*, *een schip*.

† Etymologia.
* Partes Orationis.
¶ Articuli
‡ Casus.

Deeze Lédekens zyn onderworpen aan de [†] Buyginge, welke eene verandering is van den uytgang eens woords, in zekere [†] Naamvallen, die de Latynsche Spraakmeesters in zessen verdeeld, en aldus genoemd hebben, *Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus*, waarvoor men op 't Duytsch kan zeggen, *de Noemer, Teeler, Geever, Aanklaager, Roeper, Afneemer*. Dewyl nu den Geleerden de Latynsche benaamingen best bekend zyn, en de ongeleerden niet zonder nader verklaring een recht begrip uyt de verduytschte kunnen krygen, zal ik mij doorgaans van deeze Latynsche naamen, als konstwoorden, bedienen, geloovende dat ik gemaklyker zal verstaan worden, dan óf ik de Duytsche gebruykte. Ook kan 't den Ongeleerden niet nadeelig zyn, dat zy deeze Latynsche benaamingen (waarvan by de Buyging der Naamwoorden breeder staat gehandeld te worden, om 'er den ongeletterden een rechtmatig begrip van te geeven) leeren, en zich daaraan gewennen; naardien zy daardoor des te beter deeze óf geene spraakkonstige aanmerkingen van Taalliefhebbers zullen kunnen verstaan. Ik kom dan tót de Buyging der Lédekens.

	'tEenvoudig getal, <i>Manlyk geslacht.</i>		't Meervoudig getal, <i>manlyk geslacht.</i>
<i>Nom.</i>	De	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des <i>óf</i> van den	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> aan den	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> aan de

* Declinatio.

† Casus.

<i>Acc.</i>	Den	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô De	<i>V.</i>	ô De
<i>Abl.</i>	Van den	<i>Ab.</i>	Van de
	't Eenvoudig getal, <i>Vrouwlyk geslacht.</i>		't Meervoudig getal, <i>Vrouwlyk geslacht.</i>
<i>Nom.</i>	De	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der <i>óf</i> van de	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Der <i>óf</i> aan de	<i>D.</i>	Aan de
<i>Acc.</i>	De	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô De	<i>V.</i>	ô De
<i>Abl.</i>	Van de	<i>Ab.</i>	Van de
	Het Eenv. <i>Onzydig</i> <i>gesl.</i>		Het Meerv. <i>Onzyd.</i> <i>gesl.</i>
<i>Nom.</i>	Het	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Het <i>óf</i> den	<i>D.</i>	Den
<i>Acc.</i>	Het	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Het	<i>V.</i>	ô De
<i>Abl.</i>	Van het <i>óf</i> van den	<i>Ab.</i>	Van de

Het Lédeken *Een* is alleen van het Eenvoudig getal.

	<i>Manlyk,</i>	<i>Vrouwlyk,</i>	<i>Onzydig.</i>
<i>Nom.</i>	een	Eene	Een
<i>Gen.</i>	Eens	Eener	Eens
<i>Dat.</i>	Eenen	Eene	Een <i>óf</i> Eenen
<i>Acc.</i>	Eenen	Eene	Een
<i>Voc.</i>	ô Een	ô Eene	ô Een
<i>Abl.</i>	Van Eenen	Van Eene	Van Een <i>óf</i> Eenen.

Van de Naamwoorden.

* *Naamwoorden* zyn woorden waarmede men alle dingen en hoedaanigheden benoemt en onderscheydt, als *een Mensch, een kind, een beest, de Hemel, Gód, kruyd, toorn, heerlykheyd: Goed, quaad; wit, zwart, rood, groen; groot, kleyn, lang, kort; breed, smal, oud, jong.*

Deeze Naamwoorden worden verdeeld in † *Zelfstandige*, en ‡ *Byvoegelyke*.

Een zelfstandig Naamwoord bestaat op zichzelf, en betékent de zaaken zonder behulp van een ander woord, als, *Hemel, Aarde, Zee, Mensch, Koning, Boom*, zo dat het met byvoeginge van een Werkwoord eenen volkomen zin kan uytmaaken, als, *Het paerd loopt, het kind schreyt, de Zon schynt.*

Een *Byvoegelyk* Naamwoord, dat de hoedaanigheyd eener zaake betekent, als, *Sterk, zwak, schoon, vuyl, droog, nat*, kan alleen niet gebruykt worden, als hebbende geen volkomene betékenis, 't en zy men 'er een Zelfstandig Naamwoord byvoege: want wie kan verstaan wat men meent, als 'er gezegd wordt. *De verwoede bruyscht*, 't en zy men 'er *Zee óf stroom*, óf iets diergelyks, byvoege?

Men voegt dikwyls twee *Zelfstandige* Naamwoorden byeen, waarvan het voorste de plaats van een *Byvoegelyk* bekleedt, als een *Water-molen, wagen-smeer, kerk-dief, Dief-henker, dienst-knecht, borst-*

* Nomina.

† Substantiva.

‡ Adjectiva.

lap, hemd-rók, regen-water, bier-glas, dood-kist, Koorn-zólder, koorn-kooper, Pest-huys, zand-bak, zand-looper, weeg-luys, van Weeg, een Waterlandsch woord, betékenende een houte wand; Gaste-bód (ontbieding van gasten), waarvoor de Waterlanders door een bedurvene uytpraak zeggen Keste-boô, noemende aldus de tzamenkomst des vólks in eene Herberg tót verkooping van een huys óf land; want Het zal in de Keste-bood' komen, is zoo veel by hen, als 't Zal by openbaare veylinge verkóft worden. Van dusdanige Kóppelwoorden is het voorste lid veelyds de tweede Naamval óf Genitivus des woords, als blykt aan Arbeydsloon, Bootsgezél, Doodsnood, Hartstógt, Krygsman, Landsheer, Ryksvorst, Schaapshoofd, Tabaksdoos, Waardshuys. Men vórmt ook Kóppelwoorden uyt drie Zelfstandige Naamwoorden, als Hoofdjaarmarkt, Riviervischmarkt, Oranjeappelboom. En zelfs Byvoegelyke Naamwoorden zyn somtyds Kóppelwoorden, als Tólvry, Zeeziek, Tegenstrydig: want de eygenschap onzer taale brengt dit mede, dat men byna t'elkens, als 'er eenige noodzaakelykheyd zich voordoet, nieuwe Kóppelwoorden smeeden kan, gelyk my heugt dat zeker verstandig Engelschman, achtende dat men te veel steeds geneygd tót zonde was, die zondige neyging, in zyne yverige Predikaciën, met goeden val plagt te noemen, eene steeds-geneygdheyd. Gelyk dit woord niet ongerymd is, zo kan men ook somtyds met gevoeglykheyd een nieuw woord bedenken; by voorbeeld, men zoud het Latyns woord Auditorium, waarvoor wy in 't Neêrduytsch gewoon zyn Hoorplaats te zeggen, niet oneygentlyk kunnen noemen eene Toe-

hoordery, welk woord, indien 't gebruyk zyn zegel daaraan gestoken had, myns oordeels beter zoude zyn dan 't ander, 't welk ook maar een gemaakt Kóppelwoord is. Men zou hier tegen kunnen zeggen, gelyk my ook eens is voorgekomen, dat zodaanige woorden, die in *ry* uytgaan, eene doening betékenen, als *Lakenbereydery*, *Jaagery*, *Verwery*, enz. en dat *Toehoordery* niet zo eygentlyk eene doening, als eene lyding te kennen geeft, dewyl het gehoor eenigsins eene lyding is. Maar wat zal men dan zeggen van *Droogery*? want dus noemt men ook eene *droogplaats*, en wat staat ons te denken van *Bakkery*, *Braadery*, *Brandery*? Immers schynt het meer eene lyding dan doening te betékenen, als men zegt, *Het linnen droogt langzaam: Het brood bakt in den oven: Het vleesch braadt al te snel: Het hout brandt helder*, behalve nóg dat de woorden *Afgodery*, *Boevery*, *Gastery*, *Kraamery*, *Slaaverney*, onder die aanmerkinge niet betrekkelek zyn. Dóch deeze uytweyding my van *de Byvoegelyke Naamwoorden* ongevoeliglyk afgeleyd hebbende, zal ik vooreerst niet meer daarvan zeggen; vermids de órde vereyscht eerst te handelen

Van de Zelfstandige Naamwoorden.

De *Zelfstandige* Naamwoorden zyn * *Eygene* óf † *Gemeene*.

Een *Eygen Naam* is die aan één ding alleen gegeven wordt, als *Willem*, *Jakob*, *Amsterdam*, *Rót-*

* *Propria*.

† *Appellativa*.

terdam, Hólland, Engeland, Londen, het Y, de Amstel, de Maaze.

Een Gemeen zelfstandig Naamwoord is aan veele dingen gemeen, als, *Een Mensch, man, vrouw, kind, beest, visch, paerd, ós, leeuw, stad, dórp, rivier.*

Verscheydene Zelfstandige Naamwoorden zyn *Oorsprongklyk*, van welke andere *afgeleyd* worden, als

<i>Van Visch</i>	<i>Visscher.</i>
<i>Trompét</i>	<i>Trompetter.</i>
<i>Vraag</i>	<i>Vraager.</i>
<i>Hólland</i>	<i>Hóllander.</i>
<i>Amsterdam</i>	<i>Amsterdammer.</i>
<i>Tuyn</i>	<i>Tuynier.</i>
<i>Vogel</i>	<i>Vogelaar.</i>
<i>Kóppel</i>	<i>Kóppelaar.</i>

Sommige der *Afgeleyde* eyndigen in *schap*, als

<i>Van Meester</i>	<i>Meesterschap.</i>
<i>Vrind</i>	<i>Vrindschap.</i>
<i>Ridder</i>	<i>Ridderschap.</i>
<i>Schout</i>	<i>Schoutschap.</i>
<i>Maag</i>	<i>Maagschap.</i>
<i>Broeder</i>	<i>Broederschap.</i>

Sommige in *ist*, als

<i>Van Latyn</i>	<i>Latynist.</i>
<i>Droogen</i>	<i>Drogist.</i>

Sommige in *dom*, als

<i>Van Paus</i>	<i>Pausdom.</i>
<i>Hertóg</i>	<i>Hertóghdom.</i>

<i>Van Christen</i>	<i>Christendom.</i>
<i>Heyden</i>	<i>Heydendom.</i>

Veele Zelfstandige Naamwoorden worden afgeleyd van Byvoegelyke, en eyndigen in *heyd*, als

<i>Van Aalwaarig</i>	<i>Aalwaarigheyd</i>
<i>Aardig</i>	<i>Aardigheyd</i>
<i>Bang</i>	<i>Bangheyd</i>
<i>Barmhartig</i>	<i>Barmhartigheyd</i>
<i>Blind</i>	<i>Blindheyd</i>
<i>Kreupel</i>	<i>Kreupelheyd</i>
<i>Menschelyk</i>	<i>Menschelykheyd</i>
<i>Rechtvaerdig</i>	<i>Rechtvaerdigheyd</i>
<i>Wit</i>	<i>Witheyd</i>
<i>Zwart</i>	<i>Zwartheyd</i>

Sommige eyndigen in *te*, als

<i>Van Dik</i>	<i>Dikte</i>
<i>Diep</i>	<i>Diepte</i>
<i>Groot</i>	<i>Grootte</i>
<i>Hoog</i>	<i>Hoogte</i>
<i>Laag</i>	<i>Laagte</i>
<i>Scherp</i>	<i>Scherpte</i>
<i>Sterk</i>	<i>Sterkte</i>
<i>Steyl</i>	<i>Steylte</i>

Etlyke worden van Werkwoorden afgeleyd, als

<i>Van Eeten</i>	<i>Eeter</i>	en <i>Eeting</i>
<i>Geeven</i>	<i>Geever</i>	<i>Geeving</i>
<i>Snyden</i>	<i>Snyder</i>	<i>Snyding</i>
<i>Vliegen</i>	<i>Vlieger</i>	<i>Vlieging</i>

Veele die insgelyks van Werkwoorden afgeleyd worden, eyndigen in *is*, als

<i>Van Begraaven</i>	<i>Begraavenis</i>
<i>Behouden</i>	<i>Behoudenis</i>
<i>Besnyden</i>	<i>Besnydenis</i>
<i>Gebeuren</i>	<i>Gebeurenis en niet gebeurtenis</i>
<i>Geheugen</i>	<i>Geheugenis</i>
<i>Gelijken</i>	<i>Gelykenis</i>
<i>Getuygen</i>	<i>Getuygenis</i>
<i>Groeten</i>	<i>Groetenis</i>
<i>Ontroeren</i>	<i>Ontroerenis</i>
<i>Ontfangen</i>	<i>Ontfangenis</i>
<i>Vergeeten</i>	<i>Vergeetenis</i>

Ook worden veele Werkwoorden (gelyk pag. 13. reeds gezegd is) gebruykt als Zelfstandige Naamwoorden, en dan zyn ze van 't Onzydig geslacht; als *Het* gaan valt haar moeilyk. Veel spreken vermoeit hem. Haar praaten verveelde my. *Het* zien gaat het hooren te boven. *Het* doen gaat voor 't zeggen.

De meeste Nederduytsche Naamwoorden kunnen in * *Verkleynnaamen* veranderd worden, als

<i>Boom</i>	in <i>Boomtje óf boomken</i>
<i>Boek</i>	<i>Boekje óf boekken</i>
<i>Bel</i>	<i>Belletje óf belleken</i>
<i>Huys</i>	<i>Huysje óf huysken</i>
<i>Jongen</i>	<i>Jongetje óf jongske</i>
<i>Kam</i>	<i>Kammetje</i>
<i>Kind</i>	<i>Kindtje óf kindeken</i>
<i>Man</i>	<i>Mannetje óf manneken</i>
<i>Mol</i>	<i>Mólletje</i>
<i>Pen</i>	<i>Pennetje</i>
<i>Rók</i>	<i>Rókje óf róksken</i>

* Diminutiva.

<i>Stem</i>	in <i>Stemmetje</i>
<i>Straat</i>	<i>Straatje</i>
<i>Stad</i>	<i>Steedtje óf stédeken</i>
<i>Ton</i>	<i>Tonnetje óf tonneken</i>
<i>Vogel</i>	<i>Vogeltje óf vogelken</i>
<i>Wind</i>	<i>Windtje óf windeken</i>
<i>Wyf</i>	<i>Wyfje óf wyfken</i>

Eenige Naamwoorden zyn 'er by ons in 't gebruyk, welker oorsprong elk niet weet, schoon de betékenis daarvan bekend genoeg is; by voorbeeld: *Beunhaas* is door de gewoonte Hóllandsch geworden; schoon 't eygentlyk een woord is dat te Hamburg t'huys hoort: want daar plagten de Overluyden van 't Kleermaakers Gild somtyds op de jagt te gaan van zulke *Haazen*, teweeten Snyders-gezellen, die by de luyden in de huizen gingen naaijen, en, om niet van elk gezien te zyn, op den *Beun* (dus noemen de Hamburgers een' *zólder*) gezét wierden, en aan 't werk betrapt zynde, 't ongeluk wel gehad hebben, van den vinger, zo my verhaald is, gebroken te worden.

Hondsvót heeft, vólgens 't verhaal van eenen geleerden Schryver, deezen oorsprong: Men plagt wel eer zekere overtreeders Honden te laten draagen, tót een teken van schande: dewyl nu over deeze honden een Opziener óf Voogd gesteld was, meent men dat daaruyt de verachtelyke scheldnaam van *Hondsvoogd* óf *Hondsvót* ontstaan zy.

Knoet schynt afkomstig te zyn van den Deenschen naam *Kanutus*, en daarom worden de Deenen óf Noormannen veelyts *Knoeten* genoemd, op de zelf-

de wyze als men eenen Westfaalschen Maaijer een *Hanneken* noemt; want veele van dat slach *Johan* óf *Johanken* geheeten zynde, heeft zulks aanleyding gegeeven tót dien Maaijers naam; even gelyk men hier ter stede de Sjouwers veelyds *Jantjes*, en de Hoogduytsche Jooden *Smousjes* noemt, naar den naam van *Mousje*, (want dus spreken zy den naam *Moses* uyt) dien veele van hen draagen.

't Gebeurt ook wel dat een woord, door 't gebruyk, van zyne eygentlyke betékenisse verandert, gelyk *Boelhuys*, waarvoor men te Amsterdam doorgaans zegt *Erfluys*, dat is een huys alwaar men de boedel óf *erfenis* der overleedenen by openbaare Opveylinge verkoopt: Dóch by de Boeren is 't gebruykelyk, als zy verkooping van koeijen by opveylinge houden, zulks *Boelhuys van koeijen* te noemen; en *Boelhuys houden*, is Een openbaare veyling aanstellen.

Het woordje *Quansuys* schryven sommige *quanswys*, dóch zonder eenige eygenschap: 't komt my waarschynelyk voor, dat het zynen oorsprong heeft van 't Latynsch *quasi ceu*, 't welk een ongeletterde gehoord, en de betékenis daarvan begreepen hebbende, in *quansuys*, zo 't schynt, veranderd heeft, op dezelfde wyze als men zegt *Kolikompas* voor *Colica passio*; en gelyk men in Noord-Hólland zegt, *Een Amery*, in plaats van *oogenblik*, waarvoor wylen Dr. L. Meyer in zynen Woordenschat zegt *Amering*, en het verklaart een *vonk* te zyn, en derhalve voor een *oogenblik*, óf *zeer luttel tyds*, te kunnen genomen worden. Maar wie begrypt niet, als 't recht ingezien wordt, dat *amery* eene tzamen-

trekking is van *Ave Mary* óf *Ave Maria*, de gemeene benaaming van zeker bekend gebédeken der Roomsgezinden, die wel eer den tyd by 't opzeggen van dusk een gebédeken, óf by een ander dat by den naam van *Miserere* bekend is, plagten af te meeten: want men vindt in oude Medicynboeken wel, dat 'er voorgeschreeven wordt, iets een *Miserere* lang op 't vuur te laten kookken. Op dezelfde wyze acht ik dat dit woord *Amery* tamengetrokken is, als *Cicero, de Divinat. lib. II.* zegt, dat *Terripavium* in *Terripudium*, en dit eyndelyk in *Tripudium* veranderd wierdt; óf gelyk *A. Gellius, Lib. XVI. c. 6.* te verstaan geeft, dat het woord *Bidentes* geoordeeld wierdt van *biennes* zynen oorsprong te hebben.

Men heeft in onze taale ook eenige woorden, die schoon ze oneygentlyk, en in zichzelve tegenstrydig schynen, echter door 't gebruyk gewettigd zyn, als een *Zilver-Ooryzer*, een *Koper-Strykyzer*, een *Hals-Neusdoek*, een *Handschoen*, (waarop de Heer Konstantyn Huygens zeyde, dat men een *Schoen* al zo wel mogt noemen een *Voet-want*), een *Peperhuys*, een *Rósbaar*, schoon die niet van *róssen* (dat is paerden), maar van menschen gedraagen wordt. Wyders een *Huysman*, 't welk een *Landman* betekent, en alzo t'eenemaal afwykt van *Huysvrouw*, waardoor men niet alleen eene *Getrouwde vrouw*, maar ook de *Eygenarés van een huys* verstaat. Over dusdanige oneygentlykheden worden wy somtyds van de Engelschen belacht, daar nógtans hunne eygene taal van diergelyke uytrégelicheyd niet vry is: want zy noemen eenen *Zak-inktkoker*, omdat die mee-

stendeels van *hoorn* gemaakt zyn, *an Inkhorn*, en schoon 't een zilvere is, heeten zy die echter *a Silver-Inkhorn*. Een *Hoefzyer* heet by hen *a Horse-shoe*, dat is een *Paerde-schoen*. Een *Messemaaker* noemen zy *a Cutler*, en een *Zwaerdveeger* wordt by hen genoemd *a Sword-Cutler*, als óf men zeyde *Een Zwaerde-messemaaker*. Eenen *Vroedmeester* noemt men by hen *a Man-midwife*, dat is, een *Man-vroedvrouw*, ja zy zeggen ook *Midwived*, dat is, *Gevroemoerd*, in plaats van *Ter wereld gebragt*. Als een wand met marmere platen bekleed is, noemen zy 't *Wainscotted with marble*, dat is, *Met marmer wagenschót beschooten*. Zy achten 't ook eene armoede onzer taale, dat wy zeggen *Manneken en Wyfken*, spreekende van beesten; en zy bedenken niet eens, dat zy eene *Vrindin* noemen *a Woman-Friend*, dat is eene *Vrouw-vrind*. Een *Neef* heet by hen *a He-Cousin*, dat is, een *Hy-kozyn*, en een *Nicht* noemt men *a She-Cousin*, dat is, eene *Zy-kozyn*. Ook noemen zy eenen *Kater*, tót onderscheydinge, *a He-cat* (een *Hy-kat*), en eene *Kat*, *a She-cat*, dat is, eene *Zy-kat*, Meer diergelyke byzonderheden, als *a Buck-Cony* voor een' *Rammelaar*, en *a Doe-Rabbit* voor eene *Voedster*, ('t wyfje van een konyn); als ook *Cock-sparrow* (een *Haan-musch*) voor 't *Mannetje van een Musch*, gaa ik voorby.

Terwyl ik nu van de eygenschap der woorden handele, schiet my in den zin, dat 'er geweest zyn, die, om zuyver Duytsch te schryven, zich somtyds al te vies getoond hebben, en zich niet bedienen wilden van de woorden *Exempel*, *Filosooft*, *Poëet*, *Poëzy*, *Glori*, *Scepter*, *Troon*, achtende dat het beter luyd-

de, daarvoor te zeggen. *Voorbeeld, Wysgeer, Dichter, Dichtkunde; Heerlykheyd, roem, luyster, Ryksstaf, Rykszetel.* 't Is waar, eenige dier Duytsche woorden kunnen somtyds met goede voeglykheyd gebruykt worden: En dat ik geen Voorstander van Onduytsche óf Basterd-woorden ben, geeven myne schriften genoeg te kennen; dóch van woorden die 't Neêrduytsch burgerrecht genoegzaam verkreegen hebben, mag men zich onbeschroomd bedienen: want als men al te naauw wilde ziften, waarheen dan met *Kamer, Kelder, Letter, Regel, School, Persoon, Kaas, Butter, Vat, Wyn, Zak, Zók*; 't en waare men vaststelde, dat de Latynen eertyds de woorden *Camera, Cella, Litera, Regula, Schola, Persona, Caseus, Butyrum, Vas, Vinum, Saccus, Soccus*, van het Duytsch ontleend hebben, 't welk ook niet gansch onwaarschynelyk is. Het woord *Deur* zou dus doende ook geen Duytsch zyn; want het Grieks daarvoor is θύρα (*thura*). Ja zelfs 't woord *Oogst* acht ik dat van de maand *Augustus* zynen oorsprong heeft.

Het woord *Kunne*, dat by sommige voor nieuw aangezien, en by de Friesen gewraakt wordt, is al oud; want *Melis Stoke* heeft dus opgezongen:

† *Des Hertogen Diederix dochter van Zassen,
Van edelen conne wt gewassen.*

Voor *Heusheyd* zegt de gemelde Rymkronykschryver *Hovescheyd*, waarvoor wy somtijds zeggen *Hoofsheyd*, als afkomende van *hoofsch*, voor 't welk men ook zegt, *hóflyk*.

Voor 't woord *deeden* vind ik by den meergemelden Stoke, *daden*, want dus luyden zyne woorden,

† ***Dat de Vriezen dus dit daden.***

Van dit ***daden*** schynt het woord *daad* afkomstig.

Het is heel gemeen dat men *Hoofddeel* stelt voor *Kapittel*; maar ik zeg liever *Hoofdstuk*, gebruykende *Hoofddeel* voor *Caput rerum*, óf *Praecipua pars*, waarvoor men in Duytsch ook kan zeggen *Hoofdpunt*.

Somtyds bestaat men de naamen van uytheemsche steden te verduytschen, 't welk men liever mogt laten; want voor *Canterbury* te zeggen *Kantelberg* komt my zeer blaauw voor: immers waare het nóg beter te zeggen *Kanterburg*. 't Is eens gebeurd dat iemand my berispte omdat ik *Yarmouth* schreef in stede van *Jarmuyden*, 't welk zyns oordeels de naam was, dien men aan die stad in 't Duytsch geeven most: maar deeze sneedige berisper (die al voor lang na de eeuwigheyd is gegaan) wist niet dat als men dit woord recht verduytschte, men dan zeggen most *Jarmonde*, naar den naam van de rivier *Yare*, even gelyk men hier te lande, een stédeken leggende aan de Merwe, tegen over den mond van den *Yssel*, *Ysselmonde* noemt; en *Dendermonde* een stédeken gelegen in Vlaandre, ter plaatse daar 't riviertje de *Dender* in de Schelde loopt.

Veele Naamwoorden die voordeezen altoos in E eyndigden, worden nu zonder byvoeginge van die *e* geschreeven, als

In plaats van Mensche	Mensch
Neeve	Neef
Brugge	Brug
Rugge	Rug
Straate	Straat
Zoone	Zoon.

En waarom zou men, dewyl 't gebruyk zulks gewettigd heeft, in den * eersten Naamval niet schryven *Bed, Beek, Biecht, Begraavenis, Mand, Wol, Wolk, Zaak*, in plaatse van *Bedde, Beeke, Biechte, Begraavenisse, Mande, Wolle, Wolke, Zaake*, welke beter in andere † Naamvallen passen? want hoewel het een lamme taal schynt, te zeggen *De wolke is verdreeven*, echter is het goed Duytsch, als men zegt, *De duysterheyd der wolke*: Zo zegt men ook zeer wel, *De staatsi der begraavenisse; De klem der zaake: Uyt het (óf uyt den) bedde opgestaan: Waater uyt de beeke*. Waarom dan in het gebruyken van deeze E in den *Noemer* onze Voorouderen meer gevólgd, dan in *ave, ane*, en *doene*, gelyk men ten tyde van Melis Stoke schreef, en waarvoor men nu schryft, *af, aan*, en *doen*? te meer nóg als men aanmerkt, dat, schoon het eenigsins inschikkelyk mogt schynen, sommige Naamwoorden van het Vrouwelyk geslacht die laatste e te laten behouden, het nógtans in het Onzydig en Manlyk geslacht geen voorspraak dulden kan; als blykt in de woorden, *Bedde, Profeete, Zoone*: want men mag niet zeggen, *Des bedde; des Profeete; des zoone*; maar *Van het bedde óf des beds; des Profeets óf des Profeeten; des zoons*. En zeker *Melke* in den *Nominativus* luydt niet

* Nominativus.

† Casus.

minder vreemd dan *vólke*; alhoewel 't geen onvoegelyke taal is, als men zegt, *Van den vólke verstooten*. Ook schynt het veel eer Walsch dan goed Nederduytsch, te zeggen *De ooge, de oore*, voor *Het oog, het oor*. Maar *Reede* wordt by de keurigste kenners onzer taale geschreeven voor *Sermo óf oratio*, en *Reden* is by hen *ratio*; alhoewel sommige achten dat *Reden* zo wel die beyde zaaken kan betékenen als 't Grieksch woord *λόγος*, onaangezien Vondel niet t'onrecht in zyn *Koning David in Ballingschap* Absolon doet zeggen,

Die rede schynt bekleet met schyn van rype reden.

Van het Geslacht der Naamwoorden.

Het Geslacht der Naamwoorden is eenigsins aan de Lédekens te kennen, gelyk *pag. 37.* reeds is aangewezen; dóch dewyl die aanwyzing gebreklyk is, niet slechts ten aanzien van vreemdelingen, inzonderheyd Engelschen, die gewoon zyn te zeggen *Dat man, dat vrouw*, zo wel als *dat kind*, omdat alle de Naamwoorden van hunne eygene taal van 't Onzydig geslacht zyn; maar ook ten aanzien van inboorelingen, doordien de gemeene spraak het onderscheyd tusschen *Een* en *Eene* niet in acht neemt, en men al zo wel gewoon is te zeggen *Een vrouw*, als *Een man*, zo is 't noodig een nadere aantooning der Geslachten te doen.

Een nader middel dan, om aan de Lédekens het geslacht der Zelfstandige Naamwoorden te kennen, is, dat alle de Naamwoorden, welker Lédeken *De* in den *Genitivus* heeft *des*, en in den *Accusativus*, *den*,

van 't Manlyk geslacht zyn; als *De t6p des bergs*; *Hy stondt op den berg*: *De schorse des booms*; *Hy klom op den boom*: Dus zegt men ook *Des vaders liefde*; *Des zoons goederen*. Maar als de *Genitivus* is *Der*, dat is een teken dat het Naamwoord van 't Vrouwelyk geslacht is, als *De vruchten der aarde*; *De visschen der zee*; 't *Vermoogen der reden*; *De roem der Koninginne*; *De ydelheyd der werrelt*. 't Is waar men zegt wel, *Des vrouws voorzoon*; 's *Moeders geneegenheyd*; *Zyn d6chters kind*; 's *Werrelts eere*: maar zulks wordt aangemerkt als onregelmatig: de Engelschen hebben diergelyk een onregelmatigheyd ook: want zy zeggen *The Kings's Crown* ['s Konings kroon]; *The man's cloak* ['s mans mantel]; en zy zetten altoos een *Apostrophe* 6f *Uytlaatingsteken* (dus ') voor de 's, zeggende dat die s staat voor *his*, 't welk betekent *zyn 6f zyne*, als 6f men zeyde, *De Koning zyn kroon*; en n6gtans zeggen zy ook *The Queen's subjects*, [De onderzaaten der Koninginne]. Belangende het onzydig geslacht, de *Genitivus* van 't L6deken *Het*, is *Des*, als *Des lands*, *des velds*, *des huyzes*.

1. N6g zyn 'er eenige andere algemeene r6gelen, om de Geslachten by te kennen: want van 't *Manlyk geslacht* zyn alle Naamen van Mannen 6f Engelen, 't zy eygene naamen, 6f benaamingen hunner eygensschappen, ampten, 6f bedryven; als *Willem*, *Jakob*, *Jan*, *Gabriel*, *Rafael*, *Uriel*; *Vader*, *Zoon*, *Oom*, *Broeder*, *Zwager*, *Koning*, *V6rst*, *Burgermeester*, *Koopman*, *Winkelier*, *Visscher*, *Burger*, *Boer*, *Reus*, *Dwerg*, *Jongen*, *Dief*, *Schelm*, *Guyt*, *Gek*, *Duyvel*. Voorts de Naamen der Afgoden, en

Duyvelsche Geesten, als *Baal, Moloch, Jupiter, Mars, Bacchus, Apollion, Abaddon*.

2. De *dag* en deszelfs afleydingen en byzondere deelen, als *Zondag, Feestdag, Pingsterdag; Mórgen, Avond, Nacht, Mórgenstond, Dageraad, Middag*.

3. Veele *Viervoetige dieren, Vogels, Visschen, en Boomen*, als *Os, varre, olifant, ótter, krokodil, eenhoorn, vos, hond, haas*; maar *Paerd*, *zwyn*, en *kony*n zijn van deezen regel uytgezonderd en Onzydig: Dóch men kan hierby voegen *Hengst, stier, ezel, leeuw, beer*, welker Vrouwelyke benaamingen zyn, *Merri, koe, ezelin, leeuwin, beerin*. Van de *Vogels* zyn Manlyk, *Arend, struys, havik, valk, uyl, vink, nachtegaal*; dóch *Kraai*, en *zwaluw* Vrouwelyk: *Haan* en *paauw* zyn insgelyks manlyk, en veranderen in 't vrouwelyke in *Henne*, en *paauwin*. Van de *Visschen* zyn manlyk, *Aal, paling, kabbeljauw, steur, zalm, snoek, baers*; En van de *Boomen*, *Eyke, essche, hazelaar, rozelaar*, enz.

4. De naamen van veele *Rivieren* worden ook Manlyk geacht, als de *Tyber, Teems, Ryn, Nyl, Donau, Amstel*; dóch het *Y* en 't *Sparen* zyn Onzydig, maar als men zegt de *Ystroom*, dan is 't manlyk. Daarentegen zyn de *Elve, Schelde, Loire, Seine, Maas, Merve, Vecht*, vrouwelyk.

Van 't Vrouwelyk geslacht zyn (1) alle naamen van *Afgodinnen, Vrouwen*, en de benaamingen van haare bedieningen en bedryven, als *Juno, Venus, Judith, Elizabet, Geertruyd; Moeder, Dóchter, Moeije, Zuster, Snaar, Maagd, Koningin, Naaister, Hoer, Hex*; dóch *Wyfis* van het Onzydig geslacht; en evenwel is het niet inschikkelyk,

dat men zoude zeggen, *Het wyf heeft zyne kinderen geslagen*, als men 'er haar eygene door verstaat; want *zyne* heeft opzicht op eens anders, en zoud op haar mans voorkinderen kunnen gepast worden: en om deeze ongerymdheid voor te komen, acht ik ook dat Hoofdt schreef, *Een meysken in 't twintigste jaar haars ouderdoms*. Immers is 't woord *Paar* Onzydig, en nógtans zyn 'er gevallen, dat het wanschikkelyk zoude weezen het Betrekkelyk Voornaamwoord, dat 'er achter volgt, in 't Eenvoudig getal en in 't Onzydig geslacht te stellen, als, *Dit deugdzaam paar* (teweeten Man en Vrouw) *volhardde in weldoen tót het eynde hunner dagen*: want hier te zeggen *zyner*, komt my ongerymd te voore.

2. Veele *Veld-* en *tuyn-gewassen*, als mede bloemen en eenige vruchten, als *Rógge, tarwe, garst, geers, biet, pieterséli, kervel, latuuw, look, nippe, dille, kool, kerse, Roos, leeli, tulp, angelier, Neut, kars, bey óf bes*.

1. Van 't *Onzydige geslacht* zyn het *Aardryk*, en veele van deszelfs deelen, als het *Land, veld, bosch, woud, veen, Oosten, Westen, Zuyden, Noorden*.

2. De naamen van Landen, Steden, en Dórpen, als *Engeland, Vrankryk, Hólland, Londen, Parys, Amsterdam, Amsterveen, Ouwerkerk, Diemen, Buyksloot, Heemstede, Heyloo*. Hiervan is uytgezonderd de *Haage*, en evenwel zegt men *Het vermaakelyk 's Graavenhaage*. Dóch hoewel men zegt, *Het vruchtbaar Engeland, het vólkryk Hólland, het magtig Amsterdam, het beschaafd Europa*, echter is het veel tegenspraak onderworpen, als men zegt *Europa koestert boven andere werelddeelen de Ge-*

leerdheyd in zynen schoot: ik zou liever zeggen, in haaren schoot.

3. De naamen der Metaalen, als *Goud, zilver, koper, yzer, tin, lood, quikzilver, speauter.*

4. De Verkleynde Naamwoorden, als *Manneken, wyfken, vrouwtje, meysje, mandtje, huysje, paerdje, scheepje, vogeltje, kind, kalf, veulen, lam, kuyken.* Evenwel moet men zeggen *Het vrouwtje beschreyde haaren man; Het meysje zette haare kap,* en niet *zyne.*

De *Kóppelwoorden* vólgén in 't geslacht doorgaans de enkele, maar nógtans wyken zy 'er somwylen van af; als *De doek, de droogdoek, de zweetdoek,* en *Het schorteldoek; de Vrouw, de mensch,* en *Het vrouwmensch;* Het *Wicht* (een kind), en *De booswicht;* zo is ook *Handschoen* vrouwelyk, hoewel *Schoen* manlyk is. Men wil dat *Gódsdienst* van 't manlyk geslacht zy, omdat *Dienst* manlyk is; maar zou men kunnen goedvinden dat iemand zeyde *De waare Godsdienst is heylig,* hy neygt ons *tót aandacht, zyn vermoogen is groot?* Zou 't niet beter Duytsch weezen, en ruym zo wel met de eygenschap des woords overeenkomen, te zeggen, *Zy neygt ons tót aandacht, haar vermoogen is groot?* Even zo merk ik 't woord *Vreede* ook aan, hoewel my niet onbekend is dat men somtyds zegt en schryft, *De Gód des vreedes.*

Oorlóg hebben sommige even als 't Latynsch woord *bellum* voor *Onzydig* genomen; maar het klinkt my zeer vreemd in 't oor, en dat het in onze taal gevoeglyker in 't *manlyk* geslacht gesteld wordt, dunkt my dat uyt het woord *Kryg* af te leyden is.

Behalve de reeds gemelde régelen, heb ik in 't tzamenstellen van myn Woordenboek waargenomen dat 'er veele woorden zyn, welker geslachten men aan hunne uytgangen kennen kan; naamelyk: Alle Zelfstandige Naamwoorden, betékenende den doener óf bedryver van iets, en uytgaande in ER óf AAR, zyn van 't Manlyk geslacht, als *Aanhanger, Aanlókker, Bakker, Brenger, Daader, Eeter, Geever, Handelaar, Hengelaar, Kakelaar, Kiezer, Leeraar, Leezer, Maaker, Maakelaar, Neemer, Prediker, Queller, Roeijer, Slaaper, Slager, Tapper, Visscher, Vechter, Waagenaar, Yveraar, Zinger.*

Die in STER uytgaan, zou men moogen zeggen, dat van 't Vrouwlyk geslacht zyn, als *Bedelaarster, Braister, Naaister, Gaapster, Vryster, Voedster*; maar daar zyn ook eenige van 't Manlyk geslacht die in *Ster* eyndigen, als *Meester, Heester, Hoester, Mester, Taster*, dóch noopende deeze drie laatste, dewyl ze van de werkwoorden *hoesten, mesten, tasten*, afgeleyd zyn, kunnen zy de *st* niet derven; en om een hoestend vrouwmensch te betékenen, moet men spellen *Hoestster*.

Alle Naamwoorden uytgaande in HEYD zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Argheyd, behendigheyd, dankbaarheyd, eenzaamheyd, felheyd, gierigheyd, heyligheyd, kuisheyd, loosheyd, maatigheyd, néderigheyd, plompheyd, quaadheyd, rekkelykheyd, snoodheyd, vryheyd, waarheyd, zaligheyd, zedigheyd*, enz.

Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en eyndigende in ING zyn van 't Vrouwelyk geslacht,

als *Aandryving, Aanlókking, Bétering, Dwaaling, Ettering, Flikkering, Gaaping, Handeling, Inbeelding, Kastyding, Leezing, Meeting, Naavólging, Persing, Quelling, Reyniging, Ruyling, Soorteering, Timmering, Voering, Wyking, Zwymeling.*

Dóch eenige die in LING uytgaan, zyn van het Manlyk, óf van het Gemeen geslacht, teweeten beyde manlyk en vrouwelyk, als *Edeling, Leerling, Stedeling, Sterveling, Uytwykeling.*

Naamwoorden uytgaande in SCHAP, zyn veelyds van 't Vrouwelyk geslacht, als *Boodschap, blydschap, Broederschap, Eygenschap, Gemeenschap, Maatschap, Meesterschap, Ridderschap, Rekenschap, Vrindschap, Vroedschap.*

Evenwel zyn 'er ook van dien zelfden uytgàng verscheydene van het Onzydig geslacht, als *Admiraalschap, Apostelschap, Burgerschap, genootschap, gereedschap, landschap, maagschap, Priesterschap, Schoutschap, zwagerschap.*

Die in RY óf NY eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Avery, Afgodery, Bakkery, Boevery, Droogery, Gastery, Guytery, Huyghelery, Jaagery, Kancelery, Kraamery, Praatery, Spêcery, Talmery, Tovery, Verwery, Gekkerny, Jókkerny, Spóttorny, Slaaverny, Zóttorny.*

Die in E uytgaan, dóch nu al veel zonder die e geschreeven worden, als *Aake, beeke, eere, maage, maate, reyze, vreeze, weete,* zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Veele Naamwoorden in TE en DE uytgaande, zyn insgelyks van 't Vrouwelyk geslacht, als *Diepte, dikte, drukte, geboorte, gedaante, gemeente, gewoon-*

te, gestalte, grootte, hoogte, krankte, laagte, lengte, moeite, scherpte, sterkte, steylte, ziekte; Bende, béde, weelde, meede, reede, steede, zeede, vreedde, alhoewel men vreedde, gelyk reeds gezegt is, ook als manlyk gebruykt, en zegt De God des vreedes; maar óf dit goed is, staat nóg te beslechten: dóch Boode is manlyk.

Maar ook veele van den zelfden uytgang, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Gebeente, gebergte, geboefte, gedarmte, gedeelte, geraamte, gesteente, gesternte, gestoelte, gevogelte*; voorts *Geleyde, geweyde, gesmyde*.

Naamwoorden uytgaande in IE óf I, zyn van 't Vrouwlyk geslacht, als *Baalie, fali, foeli, griffi, histori, kevi, malie, menie, oli, predikaci, schali, staatsi, trali*: dóch *Evangeli* is Onzydig.

Die in NIS eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Behoudenis, belydenis, betékenis, beeldtenis, besnydenis, erfenis, ergernis, erkentenis, gelykenis, gevangenis, kennis, ontroerenis, ontsteltenis, schennis, vergeetenis, vergiffenis*. Dóch hiervan zyn uytgezonderd, *Getuygenis en Vonnis*, welke 't gebruyk wil van 't Onzydig geslacht zyn: want men zegt *Het getuygenis was waar: Het vonnis is geveld*.

Die uytgaan in SEL, zyn van het Onzydig geslacht, als *Aanlóksel, afspruytsel, beduytsel, beginsel, beletsel, beschutsel, bórduursel, druksel, gebroedsel, insteeksel, maaksel, naaisel, olisel, soudeersel, verdichtsel, tooisel, verfoeisel, voegsel, weefsel, zweemsel*: dóch hiervan zyn uytgezonderd, *Fronsel, geefsel, styf sel*, die van 't Vrouwelyk geslacht zyn.

Naamwoorden welker uytgang is in DOM, zyn veelyds van 't Onzydig geslacht, als *Bisdom, Christendom, Heydendom, Heyligdom, Hertógdóm, Joodendom, Menschdom, Pausdom, Vórstendom*.

Dóch hiervan zyn uytgezonderd *Eygendom, maagdom, ouderdom, rykdom, vrydom, wasdom, weedom*, welke van 't Manlyk geslacht zyn; hoewel 't laatste moogelyk ook voor Vrouwelyk zou kunnen doorgaan.

Veele eenlédige Naamwoorden, hebbende den klank van UYT, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Duyt, fluyt, kuyt, kluyt, luyt, ruyt, schuyt, spruyt, tuyt*; doch *Buyt, stuyt*, zyn Manlyk.

Die de Klank hebben van OUD óf OUT zyn van 't Onzydig geslacht, als *Goud, hout, mout, smout, woud, zout*; dóch *Mout*, als 't eene melkbak óf kalkbak betékent, en *Brouwt*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Etlyke welker laatste letteren zyn OT, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Kót, lót, rót* (als 't eene *bende*, óf *verrótheyd* betékent,) *schót, slót, vlót*. Dóch *Mót, pót, sprót* zyn Vrouwelyk, *Spót* is Manlyk, en *Strót* kan zo wel voor Vrouwelyk als Manlyk genomen worden.

HOF als 't een Vórstenhóf, *Lóf* als 't groen loof, en *Stóf*, als 't stuyfsel betékent, zyn van 't Onzydig geslacht; dóch *Hóf* (een tuyn), *lóf* (prys), zyn Manlyk; en *stóf* (stóffe), Vrouwelyk.

Veele andere eenlédige Naamwoorden heeft men insgelyks getracht onder Régelen te brengen; dóch die men daarvan uytzondert, zyn bykans zo veel als de regelmaatige: want hoewel *Dag, Slag, Smak, Tak, Bek, Drek, Rók, Stók, Boeg, Ploeg, Balk*,

Valk, Balg, Kelk, Kólk, Stank, Schonk, Tronk, Reuk, Buyk, Steek, Manlyk zyn; echter zyn, *Stag, Vlag, Klak, Vlak, Plek, Slek, Klók, Lók, Kroeg, Voeg, Kalk, Talk, Galg, Melk, Wolk, Bank, Lonk, Vonk, Spreuk, Kruyk, Week*, Vrouwelyk, en *Hek, Dak, Pak* van 't Onzydig geslacht. En schoon *Dam, Ham, Last, Mast, Klap, Stap*, voor Manlyk doorgaan, nógtans zyn *Pram, Wam, Quast, Tast, Kap, Lap*, Vrouwelyk, gelyk ook *Lat, Mat*, onaangezien *Gat, Vat*, Onzydig zyn. En hoewel *Kerk en Kruk* Vrouwelyk zyn, nógtans zyn *Werk, Zwerk, Stuk* Onzydig. Hierom zal ik geen meer voorbeelden van dusdanige woorden bybrengen; dóch zoo echter iemand verder onderrechting deswegen begeert, die kan dezelve haalen uyt myn *Groot Nederduytsch en Engelsch Woordenboek*, waarin de geslachten van alle Zelfstandige Naamwoorden aangewezen worden.

Alle Werkwoorden van de * Onbepaalde wyze, die als een Naamwoord worden gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Het gaan verveelde my: Het eeten viel 'er schraal; Het drinken is zuur. Dat spreken was haar niet aangenaam.*

Eenige Byvoeglyke Naamwoorden, somtyds voor Zelfstandige gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, gelyk als *Het plat, het vlak, het recht, het wit*: dus zegt men ook, *het Fransch, het Engelsch, het Duytsch, op zyn Spaansch.*

By deeze Regelen kan nóg gevoegd worden, dat om een Manlyk Naamwoord, 't zy van hoedaanigheyd óf bedryvinge, in een Vrouwelyk te ver-

* *Modus Infinitivus.*

anderen, men zich van de uytgangen IN, STER, ES, óf ESSE bedient; by voorbeeld, Om de woorden *Man, Vrind, Beer, Leeuw, Paauw, Kooper, Maaker, Praater, Bedelaar, Vryer, Leeraar, Meester, Martelaar*, in 't Vrouwelyk te veranderen, Zegt men *Mannin, Vrindin, Beerin, Leeuwin, Paauwin, Koopster, Maakster, Praatster, Bedelaarster óf Bedelaarés, Vryster, Leeraarés, Meestresse, Martelaaresse*.

Hierby mag men voegen,

<i>Koning</i>	<i>Koningin.</i>
<i>Keyzer</i>	<i>Keyzerin.</i>
<i>Hertóg</i>	<i>Hertógin</i>
<i>Gód</i>	<i>Gódin óf Godés.</i>
<i>Vórst</i>	<i>Vórstin.</i>
<i>Prins</i>	<i>Prinsés.</i>
<i>Priester</i>	<i>Priesterin.</i>
<i>Profeet</i>	<i>Profeetesse.</i>
<i>Boer</i>	<i>Boerin.</i>

Evenwel zyn sommige Naamwoorden, ten aanzien van deezen regel, onregelmatig, als

<i>Man</i>	<i>Vrouw.</i>
<i>Jongen</i>	<i>Meysje.</i>
<i>Neef</i>	<i>Nicht.</i>
<i>Knecht</i>	<i>Meyd.</i>
<i>Hengst</i>	<i>Merri.</i>
<i>Reu</i>	<i>Teef.</i>
<i>Kater</i>	<i>Kat.</i>
<i>Hart</i>	<i>Hinde.</i>
<i>Rammelaar</i>	<i>Voedster.</i>
<i>Haan</i>	<i>Hen óf Hoen.</i>

Dóch 't is aanmerkelyk dat dit woord *Hoer* van 't Onzydig geslacht is.

Van het Getal der Naamwoorden.

De Getallen zyn tweederley, *Eenvoudig*, en *Meervoudig*: en de meeste Zelfstandige Naamwoorden eyndigen in 't meervoudig getal in EN óf N, sommige ook in S, en etlyke in die beyde. Dóch éénledige Naamwoorden eyndigen altoos in *en*, uytgenomen *Kók*, waarvoor men in 't Meervoudige zegt *kóks*, en *Maat* als het *makker* betekent; want dan zegt men *maats*; vermids *maaten* geheel iets anders betekent: Zo gaat het ook met het woord *Boot*, het welk niet alleen een zeker vaartuyg, maar ook een borstjuweel is; dóch als men van vaartuygen spreekt, dan is 't meervoudige *boots*; waarentegen men van borstjuweelen spreekende, *booten* zegt. Deeze twee woorden veranderen ook in geslacht naar betekenis; want *Maat* (makker) is van 't Manlyk, en *maat*, daarmen meê meet, van 't Vrouwelyk geslacht: insgelyks is *Boot* (een zee-schuyt) manlyk, en *boot* (een borstjuweel) vrouwelyk.

Naamwoorden die 't *meervoudige* in *en* maaken zyn als volgt,

<i>Gat</i>	<i>Gaten</i>
<i>Vat</i>	<i>Vaten</i>
<i>Bruyd</i>	<i>Bruyden</i>
<i>Brood</i>	<i>Brooden</i>

<i>Lót</i>	<i>loten</i>
<i>Slót</i>	<i>sloten</i>
<i>Tyd</i>	<i>tyden</i>
<i>Zoon</i>	<i>zoonen</i>
<i>Been</i>	<i>beenen</i>
<i>Aal</i>	<i>aalen</i>
<i>Hand</i>	<i>handen</i>
<i>Olifant</i>	<i>olifanten</i>
<i>Slang</i>	<i>slangen</i>
<i>Gang</i>	<i>gangen</i>
<i>Tang</i>	<i>tangen</i>
<i>Ketting</i>	<i>kettingen</i>
<i>Muur</i>	<i>muuren</i>
<i>Peer</i>	<i>peeren.</i>
<i>Gebéd</i>	<i>gebeden</i>
<i>Gebód</i>	<i>geboden</i>
<i>Quast</i>	<i>quasten</i>
<i>Nest</i>	<i>nesten</i>

Hiertoe behooren ook alle Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en in *ing* eyndigende, als

<i>Draaying</i>	<i>draayingen</i>
<i>Beweeging</i>	<i>beweegingen</i>
<i>Reyniging</i>	<i>reynigingen</i>
<i>Wederspreeking</i>	<i>wederspreekingen.</i>

Waarby men kan voegen *Leerling leerlingen*, en *Sterveling stervelingen*.

Etlyke Naamwoorden, die 't Meervoudig getal in *en* maaken, verdubbelen daarin hunne laatste letter, als

<i>Bed</i>	<i>bedden</i>
<i>Brug</i>	<i>bruggen</i>

<i>Bus</i>	<i>bussen</i>
<i>Zak</i>	<i>zakken</i>
<i>Tak</i>	<i>takken</i>
<i>Gek</i>	<i>gekken</i>
<i>Rók</i>	<i>rókken</i>
<i>Stók</i>	<i>stókken</i>
<i>Bril</i>	<i>brillen</i>
<i>Bal</i>	<i>ballen</i>
<i>Val</i>	<i>vallen</i>
<i>Ham</i>	<i>hammen</i>
<i>Kam</i>	<i>kammen</i>
<i>Ram</i>	<i>rammen</i>
<i>Stam</i>	<i>stammen</i>
<i>Kan</i>	<i>kannen</i>
<i>Man</i>	<i>mannen</i>
<i>Lip</i>	<i>lippen</i>
<i>Klip</i>	<i>klippen</i>
<i>Kap</i>	<i>kappen</i>
<i>Sap</i>	<i>sappen</i>
<i>Trap</i>	<i>trappen</i>
<i>Kóp</i>	<i>kóppen</i>
<i>Knóp</i>	<i>knóppen</i>
<i>Sóp</i>	<i>sóppen</i>
<i>Kat</i>	<i>katten</i>
<i>Pot</i>	<i>póttten</i>
<i>Zót</i>	<i>zóttten</i>

Die in F eyndigen veranderen die letter in 't Meervoudige doorgaans in eene V, als

<i>Gaaf</i>	<i>gaaven</i>
<i>Lyf</i>	<i>lyven</i>
<i>Wyf</i>	<i>wyven</i>

<i>Dief</i>	<i>dieven</i>
<i>Hóf</i>	<i>hoven</i>
<i>Graf</i>	<i>graven</i>
<i>Wolf</i>	<i>wolven</i>
<i>Huyf</i>	<i>huyven</i>

Maar hiervan zyn uytgezonderd *Bef, beffen; Mof, moffen; Straf straffen.*

Die in S eyndigen hebben het meervoudigen in *zen*, als

<i>Baas</i>	<i>baazen</i>
<i>Blaas</i>	<i>blaazen</i>
<i>Glas</i>	<i>glazen</i>
<i>Doos</i>	<i>doozen</i>
<i>Roos</i>	<i>roozen</i>
<i>Huys</i>	<i>huyzen</i>
<i>Muys</i>	<i>muyzen</i>

Hiervan zyn uytgezonderd *Bus bussen, Kas kassen, Fles flessen, Mes messen.*

Naamwoorden uytgaande in ER, AAR, en EL, hebben 't meervoudige in *s* en *en*, als

<i>Vader</i>	<i>Vaders en vaderen</i>
<i>Broeder</i>	<i>broeders en broederen</i>
<i>Zuster</i>	<i>zusters en zusteren</i>
<i>Meester</i>	<i>meesters, en meesteren</i>
<i>Vervólger</i>	<i>vervólgers en vervólgeren</i>
<i>Schryver</i>	<i>schryvers en schryveren</i>
<i>Leeraar</i>	<i>leeraars en leeraaren</i>
<i>Minnaar</i>	<i>minnaars en minnaaren</i>
<i>Distel</i>	<i>distels en distelen</i>
<i>Appel</i>	<i>appels en appelen</i>

<i>Tafel</i>	<i>tafels en tafelen</i>
<i>Geessel</i>	<i>geessels en geesselen</i>
<i>Vógel</i>	<i>vogels en vogelen</i>
<i>Deksel</i>	<i>deksels en dekselen</i>

By deeze zou men mogen voegen *Keten, ketens, en kétenen; Schepen, Schepens en Schépenen; Jóngen, jongens, jongers, en jongeren*. Echter behoort aangemerkt te worden dat het *Meervoudige* van de meeste deezer woorden in s eyndigende, doorgaans eygentlyk de *Nominativus* is; maar de *Genitivus, Dativus, Accusativus* en *Ablativus* worden best door den uytgang en uytgedrukt, als *Ten tyde onzer vaderen. 't Is den Schryveren niet te wyten. Hy kantte zich tegen de Leeraaren. Hy bediende zich van de dekselen*. Dóch het gebruik heeft gewild, dat *Appelen, vogelen, en tafelen* ook in den *Nominativus* gebruykt worden; want men zegt gemeenlyk *De appelen zyn zuur: De vogelen vliegen in de lucht: De tafelen waaren te kleyn:* evenwel zegt men mede, *'t Zyn vette vogels*

Verkleynde Naamwoorden hebben 't *Meervoudige* in S, als

<i>Hondtje</i>	<i>hondtjes</i>
<i>Mandtje</i>	<i>mandtjes</i>
<i>Steentje</i>	<i>steentjes</i>
<i>Boomken</i>	<i>boomkens</i>
<i>óf boomtje</i>	<i>boomtjes</i>

Hierby kan men voegen *Kindtje, kindertjes, en Kindeken, kinderkens*.

Naamwoorden in E eyndigende, maaken hun *Meervoudige* door eene N tót zich te neemen, als

<i>Aarde</i>	<i>aarden</i>
<i>Boode</i>	<i>booden</i> , en niet <i>Boodens</i>
<i>Stede</i>	<i>steden</i>
<i>Sleede</i>	<i>sleeden</i>
<i>Zeede</i>	<i>zeeden</i>
<i>Zee</i>	<i>zêën</i>
<i>Reyze</i>	<i>reyzen</i>
<i>Offerande</i>	<i>ófferanden</i>
<i>Heere</i>	<i>heeren</i>

Hoewel men voormaals in den *Nominativus* schier altoos plagt te schryven *Bedde*, *mensche*, *spyze*, *mótte*, *padde*, *Graave*, *vrouwe*, *hoere*, echter zegt men nu doorgaans, *Bed*, *mensch*, *spys*, *mót*, *pad*, *Graaf*, *vrouw*, *hoer*, gebruykende 't andere in den *Genitivus*, *Dativus*, en *Ablativus*. Noopende 't woord *Heere*, als men 'er Gód door verstaat, dan wil ik, uyt eerbiedigheyd voor dien naam, liever in den *Nominativus* zeggen *Heere*, en in den *Genitivus*, *des Heeren*: want het woord *Heer* is nu zo gemeen geworden, dat elk, die maar een fatsoenlyk kleed aanheeft, dien tytel krygt.

Naamwoorden in I óf IE uytgaande, hebben 't *Meervoudige* in *iën*, als

<i>Faali</i>	<i>faaliën</i>
<i>Griffi</i>	<i>griffiën</i>
<i>Kevi</i>	<i>keviën</i>
<i>Malie</i>	<i>maliën</i>
<i>Oli</i>	<i>oliën</i>
<i>Staatsi</i>	<i>staatiën</i>
<i>Trálie</i>	<i>traliën</i>

Naamwoorden in *heyd* eyndigende, maaken hun *Meervoudige* in *heden*, als

<i>Boosheyd</i>	<i>boosheden</i>
<i>Waarheyd</i>	<i>waarheden</i>

Sommige Naamwoorden zyn onregelmatig in 't Meervoudige, door 't aanneemen van een sillabe meer dan gewoonlyk is, als.

<i>Ey</i>	<i>eyeren</i>
<i>Gemoed</i>	<i>gemoederen</i>
<i>Hoer</i>	<i>hoenderen</i>
<i>Kind</i>	<i>kinderen</i>
<i>Kalf</i>	<i>kalveren</i> , dóch in de gemeene spraak zegt men ook <i>kalven</i>
<i>Lam</i>	<i>lammeren</i>
<i>Lied</i>	<i>liederen</i>
<i>Rad</i>	<i>raderen</i>
<i>Rund</i>	<i>runderen</i>
<i>Reden</i>	<i>rédieneren</i>
<i>Blad</i>	<i>bladen en bladeren</i>
<i>Been</i>	<i>Beenderen</i> , want <i>beenen</i> zyn eygentlyk <i>tibiae</i> , de stylen naamelyk die ons lighaam draagen.
<i>Land</i>	<i>landeryen</i> , dat is <i>landen</i> tót weyden óf beplantinge.

Onder de Onregelmatige mag men ook tellen

<i>Stad</i>	<i>steden</i>
<i>Schip</i>	<i>schepen</i>
<i>Leer</i>	<i>leeringen</i>
<i>Bedróg</i>	<i>bedriegereyen</i>
<i>Krygsman</i>	<i>krygslieden</i>
<i>Verraad</i>	<i>verraaderyen</i>

Etlyke zelfstandige Naamwoorden hebben geen Meervoudig getal, als *Adel, Beklag, Berouw, Geklap, Gepraat, Gezwéts, Geklag, Toeleg, Dank, Draf, Vergift, Roest, Hoest, Gicht, Vleesch, Bloed, Breyn, Zweet, Etter, Pik, Hars, Wasch, Kalk, Lym, Teer, Zwavel, Edik, Inkt, Mom, Droessem, Hout, Zout, Zuyvel, Vet, Vlas, Gras, Kaf, Stroo, Hooi, Meel, Mosterd, Hennip, Kaneel, Foeli, Gengber, Peper, Honig, Praal, Pracht, Macht, Boert, Jók, Ernst, Vrees, Rust, Slaap, Vaak, Reuk, Honger, Dorst, Toorn, Haat, Nyd, Leed, Tucht, Kuysheyd, Kindsheyd, Jeugd, Wasdom, Ouderdom, Trouw, Waan, Yver, Weeder, Hitte, Koude, Sneeuw, Hagel, Dauw, Ryp, Vórst, Dooi, Drek, Slyk.*

De naamen der Metaalen, als *Goud, Zilver, Koper, Tin, Yzer, Lood, Staal, Speauter, Quikzilver.*

Veele naamen van Akkergewassen, als *Koorn, Rógge, Tarwe, Garst, Haver, Boekweyt, Spelte.*

Sommige Naamwoorden die eenigermaate kunnen aangemerkt worden als niet betrekkelijk onder 't Meervoudig getal, worden echter somtyds in 't veelvoudige gebruykt: Want hoewel *Brood, Kaas*, en *Visch*, als ondeelbaar geacht kunnen worden, omdat men zegt, *Vorraad van brood en kaas. Eene zoô visch*: even gelyk men ook zegt, *De vyand heeft het land verlaaten*; nógtans als 'er verscheidene enkele door verstaen worden, zegt men, *Oubakkene brooden: Gaave kaazen: Grootte Visschen*, en *Het land is door de vyanden verwoest*. Zo zegt men ook *Grootte Wateren; Vreemde Bieren, Koele Wy-*

nen, Bier-azynen, Fyne Oliën; Eene laading van Suykeren en Siroopen: Voorts Fyne Lakenen, Grove Lynwaaten; Zwaare Felpen, Ligte Fluweelen, Dikke Satynen, Geverwde Saaijen, Fyne Baaijen: Wyders Natte Zomers, Slappe winters; Zwaare regens; Grootte Vuuren; Uytstaande Gelden.

Eenige weynige Naamwoorden derven 't Eenvoudig getal, als, *Hersenen, Ouders, Lieden.*

Van de * Buyginge der Naamwoorden.

De Naamwoorden zyn zowel in 't Meervoudige als Eenvoudige, aan zekere buyginge door † *Naamvallen* onderworpen. Deeze Naamvallen zyn zes in getal, naamelyk de *Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, en Ablativus*, welke men in 't Duytsch noemt den *Noemer, Teeler, Geever, Aanklaager, Roeper, Afneemer*: dóch om den Geleerden te gemoet te komen, zal ik my al veel van de Latynsche benaamingen, als best bekend, bedienen, zonder daarom de Ongeletterden te vergeeten: want om hunnent wille zal ik de eygenschap deezer Naamvallen duydelyk aanwyzen, om hen, zo veel my moogelyk is, te doen begrypen hoeze gebruykt moeten worden.

De *Nominativus*, betekend wordende door *Een, De, Het*, alsmede door *Ik, gy, hy, zy*, geeft den naam en de beduydenis van het Naamwoord te verstaan, en wordt voor het *Werkwoord* gesteld, be-

* Declinatio.

† Casus.

antwoordende de vraage *Wie? óf wat?* als *Een Man is 'er noodig: De Koning komt: Het huys schudt. Ik heet Willem. Gy zyt eene getrouwde vrouw; Hy gaat mank; Zy schreyde.*

De *Genitivus*, betekend door *Eens, eener, van eenen, des, der, van my, van hem, van het*, en in 't Meervoudige door *Der*, beantwoordt de vraage, *Wiens? van wien? óf van wat? óf Waarvan?* en in 't Meervoudige *Welker?* als *De sterkte eens mans, en de behendigheyd eener vrouwe is 'er toe vereyscht. Des Konings goedertierenheyd. De achtbaarheyd van eenen Vórst. De diepte der Zee: De voorspoed der Kerke: Belófte van vergiffenisse: Des paerds zadel, óf De zadel van het paerd: De gével van 't huys: Hy deed het met het geld van my: 't Beleyd van hem was uytmuntend: Het geruysch der boomen.*

De *Dativus* wordt betekend door *Eenen, óf aan eene, Den, der, óf aan de, aan het, en Hem óf aan hem; My óf aan my, U óf aan u*; en beantwoordt de vraage, *Wien? aan wie? Aan wat? Waaraan?* als *De zaak is den Koning en der Koninginne voorgedraagen: De knecht is den meester onderworpen: Het wierdt der (óf aan de) Gemeynte voorgesteld. 't Quam den vólke vreemd voor: 't Wierd aan het vólk bekend gemaakt; Ik heb het hem gegeven: Ik zeyd het hem: My is gezegd: Hy vraagde my. Het boek is aan hem opgedraagen: Zy is aan hoofdpyn onderhevig: 't Lachgen is alleen den menschen eygen, als zynde allen menschen aangebooren, en niet den beesten: De zaak wierd aan de mannen voorgesteld; Het geschil wierdt aan de vrouwen verbleeven. Wacht u voor 't quaad.*

De *Accusativus* hangt van 't *Werkwoord* af, en

wordt uytgedrukt door *Eenen, eene, den, de, Hem, het, My, U*, beantwoordende de vraage *Wien? wie? welken? welke? wat?* en in 't meervoudige *Wie?* als, *Hy heeft eenen man gedood: Hy heeft eene vrouw getrouwd. Wy zagen den Koning en de Koningin. Ik hoorde u niet. Ik heb hem geroepen: Hy stiet my omverre. Hy heeft haar verlaaten: Zy hebben het huys gestut. Zy sloegen hen.*

De *Vocativus* wordt gebruykt in 't roepen óf aanspreken, als *O Heere! Hoor hier man! Vrouw, zie voor u! Jongen, wacht u! ô Gelukkig land! ô Koning! O ik ongelukkige! óf ô my rampzalige!*

De *Ablativus* is kenbaar aan deeze merktékenen, *Van eenen, van eene, van een, van den, van de, van het, van hem, van my, van haar, van hen*, en beantwoordt de vraage, *Van wien? van welke? óf van wat?* *Peeren versch van eenen boom geschud: Vruchten van een weelig land: Daar is een bevéel gekomen van den Koning en de Koninginne: het is van hem genomen: Zy quam van het land: Hy viel van 't huys: De Weerhaan waaide van den toren: Verlóst van den dood: Bevryd van een quaad wyf: Ontslagen van de koortse. Ik heb eenen brief van hem ontfangen: 't Quam van my voort: 't Is van haar genomen.* Somtyds wordt de *Ablativus* door 't woordtje *Van* alleen uytgedrukt, als *Een drank van wyn en water en limoenen gemaakt. De menschen moet men van ondeugd afschrikken. Zy is verlóst van kinde.*

Ik acht dat een Ongeletterde, zo hy anders een goed verstand heeft, uyt dit bericht, waarin ik met voordacht vry wydloopig ben geweest, het gebruyk der Naamvallen zal kunnen begrypen. Dies kom ik nu tót de *Buyging* zelve, welke ik door een goed

getal van voorbeelden zal aanwyzen, beginnende met MANLYKE Naamwoorden.

	<i>Eenvoudig.</i>		<i>Meervoudig.</i>
<i>Nominativus</i>	Een Man	<i>Nom.</i>	De Mannen
<i>Genitivus</i>	Eens Mans	<i>Gen.</i>	Der Mannen
<i>Dativus</i>	Eenen Man óf Manne	<i>Dat.</i>	Den Mannen
<i>Accusativus</i>	Eenen Man	<i>Acc.</i>	De Mannen
<i>Vocativus</i>	ô Man	<i>Voc.</i>	ô Mannen
<i>Ablativus</i>	Van eenen Man	<i>Abl.</i>	Van de Mannen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Mensch	<i>N.</i>	De Menschen
<i>Gen.</i>	Des Menschen	<i>G.</i>	Der Menschen
<i>Dat.</i>	Den Mensche	<i>D.</i>	Den óf Aan de Menschen
<i>Acc.</i>	Den Mensch	<i>A.</i>	De Menschen
<i>Voc.</i>	ô Mensch	<i>V.</i>	ô Menschen
<i>Abl.</i>	Van den Mensche	<i>Ab.</i>	Van de Menschen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Gód		Goden, <i>in alle de Naamvallen.</i>
<i>Gen.</i>	Góds		
<i>Dat.</i>	Gode		
<i>Acc.</i>	Gód		
<i>Voc.</i>	ô Gód		
<i>Abl.</i>	Van óf uyt Gód, óf van Gode		

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Afgód	<i>N.</i>	De Afgoden
<i>Gen.</i>	Des Afgóds	<i>G.</i>	Der Afgoden

<i>Dat.</i>	Den Afgód	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Afgoden
<i>Acc.</i>	Den Afgód	<i>A.</i>	De Afgoden
<i>Voc.</i>	ô Afgód	<i>V.</i>	ô Afgoden
<i>Abl.</i>	Van den Afgód	<i>Ab.</i>	Van de Afgoden
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vader	<i>N.</i>	De Vaders <i>óf</i> Vaderen
<i>Gen.</i>	Des Vaders <i>óf</i> Van den Vader	<i>N.</i>	Der Vaderen
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Vader	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Vaderen
<i>Acc.</i>	Den Vader	<i>A.</i>	De Vaders <i>óf</i> Vaderen
<i>Voc.</i>	ô Vader	<i>V.</i>	ô Vaders
<i>Abl.</i>	Van den Vader	<i>Ab.</i>	Van de Vaderen
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Burger	<i>N.</i>	De Burgers
<i>Gen.</i>	Des Burgers, <i>óf</i> Van den Burger	<i>G.</i>	Der Burgeren
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Burger	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Burgeren
<i>Acc.</i>	Den Burger	<i>A.</i>	De Burgers
<i>Voc.</i>	ô Burger	<i>V.</i>	ô Burgers
<i>Abl.</i>	Van den Burger	<i>Ab.</i>	Van de Burgeren

Dus worden ook geboogen, *Herder, Bakker, Brouwer; Maaijer*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De zoon	<i>N.</i>	De Zoonen
<i>Gen.</i>	Des Zoons, <i>óf</i> van den Zoon	<i>G.</i>	Der Zoonen
<i>Dat.</i>	Den Zoone, <i>óf</i> Aan den Zoon	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Zoonen
<i>Acc.</i>	Den Zoon	<i>A.</i>	De Zoonen
<i>Voc.</i>	ô Zoon	<i>V.</i>	ô Zoonen
<i>Abl.</i>	Van den Zoone	<i>Ab.</i>	Van de Zoonen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Neef	<i>N.</i>	De Neeven
<i>Gen.</i>	Des Neefs, <i>óf</i> Van den Neef	<i>G.</i>	Der Neeven
<i>Dat.</i>	Den Neeve, <i>óf</i> Aan den Neef	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Neeven
<i>Acc.</i>	Den Neef	<i>A.</i>	De Neeven
<i>Voc.</i>	ô Neef	<i>V.</i>	ô Neeven
<i>Abl.</i>	Van den Neeve	<i>Ab.</i>	Van de Neeven
<i>Nom.</i>	Een Vrind	<i>N.</i>	De Vrinden
<i>Gen.</i>	Eens Vrinds	<i>G.</i>	Der Vrinden
<i>Dat.</i>	Eenen <i>óf</i> Aan eenen Vrind	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> aan de Vrinden
<i>Acc.</i>	Eenen Vrind	<i>A.</i>	De Vrinden
<i>Voc.</i>	ô Vrind	<i>V.</i>	ô Vrinden
<i>Abl.</i>	Van eenen Vrind	<i>Ab.</i>	Van de Vrinden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vyand	<i>N.</i>	De Vyanden
<i>Gen.</i>	Des Vyands, <i>óf</i> van den vijand	<i>G.</i>	Der Vyanden

<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> aan den Vyand	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Vyanden
<i>Acc.</i>	Den Vyand	<i>A.</i>	De Vyanden
<i>Voc.</i>	ô Vyand	<i>V.</i>	ô Vyanden
<i>Abi.</i>	Van den Vyand	<i>Ab.</i>	Van de Vyanden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Dienaar	<i>N.</i>	De Dienaars óf Dienaaren
<i>Gen.</i>	Des Dienaars	<i>G.</i>	Der Dienaaren
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Dienaar	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Dienaaren
<i>Acc.</i>	Den Dienaar	<i>A.</i>	De Dienaars <i>óf</i> Dienaaren
<i>Voc.</i>	ô Dienaar	<i>V.</i>	ô Dienaars
<i>Abi.</i>	Van den Dienaar	<i>Ab.</i>	Van de Dienaaren

Dus worden ook gebogen *Leeraar, Weduwnaar, enz.*

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Knecht	<i>N.</i>	De Knechts <i>óf</i> Knechten
<i>Gen.</i>	Des Knechts	<i>G.</i>	Der Knechten
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Knecht	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> aan de Knechten
<i>Acc.</i>	Den Knecht	<i>A.</i>	De Knechten
<i>Voc.</i>	ô Knecht	<i>V.</i>	ô Knechten
<i>Acc.</i>	Van den Knecht	<i>Ab.</i>	Van de Knechten

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Koning	<i>N.</i>	De Koningen
<i>Gen.</i>	Des Konings	<i>G.</i>	Der Koningen
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Koning	<i>D.</i>	Den óf Aan de Koningen
<i>Acc.</i>	Den Koning	<i>A.</i>	De Koningen
<i>Voc.</i>	ô Koning	<i>V.</i>	ô Koningen
<i>Abl.</i>	Van den Koning	<i>Ab.</i>	Van de Koningen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Mond	<i>N.</i>	De Monden
<i>Gen.</i>	Des Monds	<i>G.</i>	Der Monden
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Mond	<i>D.</i>	Den óf Aan de Monden
<i>Acc.</i>	Den Mond	<i>A.</i>	De Monden
<i>Voc.</i>	ô Mond	<i>V.</i>	ô Monden
<i>Abl.</i>	Van den Mond	<i>Ab.</i>	Van de Monden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Hemel	<i>N.</i>	De Hémelen
<i>Gen.</i>	Des Hemels	<i>G.</i>	Der Hémelen
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Hemel, <i>en</i> Ten Hemel	<i>D.</i>	Den Hémelen
<i>Acc.</i>	Den Hemel	<i>A.</i>	De Hémelen
<i>Voc.</i>	ô Hemel	<i>V.</i>	ô Hémelen
<i>Abl.</i>	Van óf uyt den Hemel	<i>Ab.</i>	Van de Hémelen

Dus worden ook geboogen de woorden *Tempel, Spiegel, Nagel, Vlegel*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Dag	<i>N.</i>	De Dagen
<i>Gen.</i>	Des Dags, óf 'sDaags	<i>G.</i>	Der Dagen
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Dag	<i>D.</i>	Den Dagen
<i>Acc.</i>	Den Dag	<i>A.</i>	De Dagen
<i>Voc.</i>	ô Dag	<i>V.</i>	ô Dagen
<i>Abl.</i>	Van den Dag, Ten Dage, óf By Dage	<i>Ab.</i>	Van de Dagen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Nacht	<i>N.</i>	De Nachten
<i>Gen.</i>	Des Nachts	<i>G.</i>	Der Nachten
<i>Dat.</i>	Den Nacht	<i>D.</i>	Den Nachten
<i>Acc.</i>	Den Nacht	<i>A.</i>	De Nachten
<i>Voc.</i>	ô Nacht	<i>V.</i>	ô Nachten
<i>Abl.</i>	Van den Nacht, óf By Nachte	<i>Ab.</i>	Van de Nachten

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Boom	<i>N.</i>	De Boomen
<i>Gen.</i>	Des Booms óf Van den Boom	<i>G.</i>	Der Boomen
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Boom	<i>D.</i>	Den óf Aan de Boomen
<i>Acc.</i>	Den Boom	<i>A.</i>	De Boomen
<i>Voc.</i>	ô Boom	<i>V.</i>	ô Boomen
<i>Abl.</i>	Van den Boom	<i>Ab.</i>	Van de Boomen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Berg	<i>N.</i>	De Bergen
<i>Gen.</i>	Des Bergs óf Van den Berg	<i>G.</i>	Der Bergen
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Berg	<i>D.</i>	Den óf Aan de Bergen
<i>Acc.</i>	Den Berg	<i>A.</i>	De Bergen
<i>Voc.</i>	ô Berg	<i>V.</i>	ô Bergen
<i>Abl.</i>	Van den Berg óf Berge	<i>Ab.</i>	Van de Bergen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Brief	<i>N.</i>	De Brieven
<i>Gen.</i>	Des Briefs óf Van den Brief	<i>G.</i>	Der Brieven
<i>Dat.</i>	Aan den Brief	<i>D.</i>	Den óf Aan de Brieven
<i>Acc.</i>	Den Brief	<i>A.</i>	De Brieven
<i>Voc.</i>	ô Brief	<i>V.</i>	ô Brieven
<i>Abl.</i>	Van den Brief	<i>Ab.</i>	Van de Brieven

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Mast	<i>N.</i>	De Masten
<i>Gen.</i>	Van den Mast	<i>G.</i>	Der Masten
<i>Dat.</i>	Aan den Mast	<i>D.</i>	Den óf Aan de Masten
<i>Acc.</i>	Den Mast	<i>A.</i>	De Masten
<i>Voc.</i>	ô Mast	<i>V.</i>	ô Masten
<i>Abl.</i>	Van den Mast	<i>Ab.</i>	Van de Masten

Zo ook *Last*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Hengst	<i>N.</i>	De Hengsten
<i>Gen.</i>	Des Hengsts <i>óf</i> Van den Hengst	<i>G.</i>	Der Hengsten
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Hengst	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Hengsten
<i>Acc.</i>	Den Hengst	<i>A.</i>	De Hengsten
<i>Voc.</i>	ô Hengst	<i>V.</i>	ô Hengsten
<i>Abl.</i>	Van den Hengst	<i>Ab.</i>	Van de Hengsten
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Ezel	<i>N.</i>	De Ezels <i>óf</i> Ezelen
<i>Gen.</i>	Des Ezels	<i>G.</i>	Der Ezelen
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Ezel	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Ezelen
<i>Acc.</i>	Den Ezel	<i>A.</i>	De Ezels <i>óf</i> Ezelen
<i>Voc.</i>	ô Ezel	<i>V.</i>	ô Ezels
<i>Abl.</i>	Van den Ezel	<i>Ab.</i>	Van de Ezelen
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vórst	<i>N.</i>	De Vórsten
<i>Gen.</i>	Des Vórsten <i>óf</i> Van den Vórst	<i>G.</i>	Der Vórsten
<i>Dat.</i>	Den Vórste, <i>óf</i> Aan den Vórst	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> aan de Vórsten
<i>Acc.</i>	Den Vórst	<i>A.</i>	De Vórsten
<i>Voc.</i>	ô Vórst	<i>V.</i>	ô Vórsten
<i>Abl.</i>	Van den Vórst <i>óf</i> Vórste	<i>Ab.</i>	Van de Vórsten

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Graaf	<i>N.</i>	De Graaven
<i>Gen.</i>	Des Graaven <i>óf</i> Van den Graaf	<i>G.</i>	Der Graaven
<i>Dat.</i>	Den Graave <i>óf</i> Aan den Graaf	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Graaven
<i>Acc.</i>	Den Graaf	<i>A.</i>	De Graaven
<i>Voc.</i>	ô Graaf	<i>V.</i>	ô Graaven
<i>Abl.</i>	Van den Graave	<i>Ab.</i>	Van de Graaven

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Hertóg	<i>N.</i>	De Hertogen
<i>Gen.</i>	Des Hertogen <i>óf</i> Van den Hertóg	<i>G.</i>	Der Hertogen
<i>Dat.</i>	Den Hertóge <i>óf</i> Aan den Hertóg	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Hertogen
<i>Acc.</i>	Den Hertóg	<i>A.</i>	De Hertogen
<i>Voc.</i>	ô Hertóg	<i>V.</i>	ô Hertogen
<i>Abl.</i>	Van den Hertóg <i>óf</i> Hertoge	<i>Ab.</i>	Van de Hertogen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Heer	<i>N.</i>	De Heeren
<i>Gen.</i>	Des Heeren <i>óf</i> Van den Heer	<i>G.</i>	Der Heeren
<i>Dat.</i>	Den Heere <i>óf</i> Aan den Heer	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Heeren
<i>Acc.</i>	Den Heer	<i>A.</i>	De Heeren
<i>Voc.</i>	ô Heer	<i>V.</i>	ô Heeren
<i>Abl.</i>	Van den Heere	<i>Ab.</i>	Van de Heeren

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Getuyge	<i>N.</i>	De Getuygen
<i>Gen.</i>	Des Getuygen <i>óf</i> Van den Getuyge	<i>G.</i>	Der Getuygen
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Getuyge	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Getuygen
<i>Acc.</i>	Den Getuyge	<i>A.</i>	De Getuygen
<i>Voc.</i>	ô Getuyge	<i>V.</i>	ô Getuygen
<i>Abl.</i>	Van den Getuyge	<i>Ab.</i>	Van de Getuygen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Naam	<i>N.</i>	De Naamen
<i>Gen.</i>	Des Naams <i>óf</i> Van den Naam	<i>G.</i>	Der Naamen
<i>Dat.</i>	Den Naame <i>óf</i> Aan den Naam	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Naamen
<i>Acc.</i>	Den Naam	<i>A.</i>	De Naamen
<i>Voc.</i>	ô Naam	<i>V.</i>	ô Naamen
<i>Abl.</i>	Van den Naame	<i>Ab.</i>	Van de Naamen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Bliksem	<i>N.</i>	De Bliksemen
<i>Gen.</i>	Des Bliksems <i>óf</i> Van den Bliksem	<i>G.</i>	Der Bliksemen
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Bliksem	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Bliksemen
<i>Acc.</i>	Den Bliksem	<i>A.</i>	De Bliksemen
<i>Voc.</i>	ô Bliksem	<i>V.</i>	ô Bliksemen
<i>Abl.</i>	Van den Bliksem	<i>Ab.</i>	Van de Bliksemen

Aldus buygt men ook de woorden *Bodem*, *Boezem*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Profeet	<i>N.</i>	De Profeeten
<i>Gen.</i>	Des Profeets <i>óf</i> Profeeten	<i>G.</i>	Der Profeeten
<i>Dat.</i>	Den Profeete, <i>óf</i> aan den Profeet	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Profeeten
<i>Acc.</i>	Den Profeet	<i>A.</i>	De Profeeten
<i>Voc.</i>	ô Profeet	<i>V.</i>	ô Profeeten
<i>Abl.</i>	Van den Profeet	<i>Ab.</i>	Van de Profeeten

De Ridder Konstantyn Huygens heeft op een zonderlinge wyze den *Genitivus* van eygene Naamen gevórm: want by hem vindt men *Teunens, Klaasens* enz. En Melis Stoke heeft aan den naam eener Vrouwe den *Genitivus* doen uytgaan in *en*; zeggende, **Florens Sophien sone**: Dóch niemand behoeft zulks naa te vólgen: want in Eygene naamen drukt men den *Genitivus* best uyt door 't byvoegen van eene *S*, als *Willems, Jakobs, Pieters*, Maar zulke naamen die in *S* uytgaan hebben geen verandering van noode: want men mag zeggen *Paulus bekeering: Christus hemelvaart: Lucas Evangeli: Herodes Kindermoord*: dóch met den naam *Klaas* wil zulks niet wel gaan: En indien men niet kan goedvinden op Huygens voorbeeld te zeggen *Klaasens*, dan zou men kunnen zeggen, *Klaas zyn hoed*, Maar de naamen die met eene Klinkletter eyndigen, neemen eene *S* tót zich, als *Judás zoonen. Faraôs verstóktheyd. Katôs wyze raad. Jehûs wagen. Esaus onbedachtzaamheyd. Levi's naakómelingen*.

De Buyging der VROUWELYKE Naamwoorden is als volgt.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nominativus</i>	De Vrouw	<i>Nom.</i>	De Vrouwen
<i>Genitivus</i>	Der Vrouwe	<i>Gen.</i>	Der Vrouwen
<i>Dativus</i>	Aan de (<i>óf</i> Der) Vrouwe	<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Vrouwen
<i>Accusativus</i>	De Vrouw	<i>Acc.</i>	De Vrouwen
<i>Vocativus</i>	ô Vrouw	<i>Voc.</i>	ô Vrouwen
<i>Ablativus</i>	Van de Vrouwe	<i>Abl.</i>	Van de Vrouwen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Koningin	<i>N.</i>	De Koninginnen
<i>Gen.</i>	Der Koninginne	<i>G.</i>	Der Koninginnen
<i>Dat.</i>	Aan de, (<i>óf</i> Der) Koninginne	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Koninginnen
<i>Acc.</i>	De Koningin	<i>A.</i>	De Koninginnen
<i>Voc.</i>	ô Koningin	<i>V.</i>	ô Koninginnen
<i>Abl.</i>	Van de Koninginne	<i>Ab.</i>	Van de Koninginnen

Even zo worden ook geboogen de woorden *Vrindin*, *Leeuwin*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Leraarés	<i>N.</i>	De Leraaressen
<i>Gen.</i>	Der Leraaresse	<i>G.</i>	Der Leraaressen
<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der) Leraaresse	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Leraaressen
<i>Acc.</i>	De Leraarés	<i>A.</i>	De Leraaressen
<i>Voc.</i>	ô Leraarés	<i>V.</i>	ô Leraaressen
<i>Abl.</i>	Van de Leraarésse	<i>Ab.</i>	Van de Leraaressen

Zo insgelyks *Martelaarés, Meesterés, Voogdés*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Moeder	<i>N.</i>	De Moeders
<i>Gen.</i>	Der Moeder	<i>G.</i>	Der Moederen
<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der) Moeder	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Moederen
<i>Acc.</i>	De Moeder	<i>A.</i>	De Moeders <i>óf</i> Moederen
<i>Voc.</i>	ô Moeder	<i>V.</i>	ô Moeders
<i>Abl.</i>	Van de Moeder	<i>Ab.</i>	Van de Moederen

Zo ook *Dóchter*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Zuster	<i>N.</i>	De Zusters
<i>Gen.</i>	Der Zuster	<i>G.</i>	Der Zusteren
<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der) Zuster	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Zusteren
<i>Acc.</i>	De Zuster	<i>A.</i>	De Zusters
<i>Voc.</i>	ô Zuster	<i>V.</i>	ô Zusters
<i>Abl.</i>	Van de Zuster	<i>Ab.</i>	Van de Zusteren

Zo buygt men ook *Vryster, Naaister*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Nicht	<i>N.</i>	De Nichten
<i>Gen.</i>	Der Nichte	<i>G.</i>	Der Nichten
<i>Dat.</i>	Aan de Nicht	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Nichten
<i>Acc.</i>	De Nicht	<i>A.</i>	De Nichten
<i>Voc.</i>	ô Nicht	<i>V.</i>	ô Nichten
<i>Abl.</i>	Van de Nicht	<i>Ab.</i>	Van de Nichten

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Weduwe	<i>N.</i>	De Weduwen
<i>Gen.</i>	Der óf Van de Weduwe	<i>G.</i>	Der Weduwen
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Weduwe	<i>D.</i>	Den óf Aan de Weduwen
<i>Acc.</i>	De Weduwe	<i>A.</i>	De Weduwen
<i>Voc.</i>	ô Weduwe	<i>V.</i>	ô Weduwen
<i>Abl.</i>	Van de Weduwe	<i>Ab.</i>	Van de Weduwen

Zo ook *Aarde, Genade, Wyze*, en andere Naamwoorden in e uytgaande, dóch *Zee* heeft in 't *Meerv. Zêen*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Stad	<i>N.</i>	De Steden
<i>Gen.</i>	Der Stad óf Stede óf's Stads	<i>G.</i>	Der Steden
<i>Dat.</i>	Aan de Stad	<i>D.</i>	Den óf Aan de Steden
<i>Acc.</i>	De Stad	<i>A.</i>	De Steden
<i>Voc.</i>	ô Stad	<i>V.</i>	ô Steden
<i>Abl.</i>	Van de Stad, en Ter Stede	<i>Ab.</i>	Van de Steden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Deur	<i>N.</i>	De Deuren
<i>Gen.</i>	Der Deure	<i>G.</i>	Der Deuren
<i>Dat.</i>	Aen de Deur	<i>D.</i>	Aan de Deuren
<i>Acc.</i>	De Deur	<i>A.</i>	De Deuren
<i>Voc.</i>	ô Deur	<i>V.</i>	ô Deuren
<i>Abl.</i>	Van de Deur, Ter Deure uyt	<i>Ab.</i>	Van de Deuren

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Duyf	<i>N.</i>	De Duyven
<i>Gen.</i>	Der Duyve	<i>G.</i>	Der Duyven
<i>Dat.</i>	Aan de Duyf	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> aan de Duyven
<i>Acc.</i>	De Duyf	<i>A.</i>	De Duyven
<i>Voc.</i>	ô Duyf	<i>V.</i>	ô Duyven
<i>Abl.</i>	Van de Duyf	<i>Ab.</i>	Van de Duyven

Zo insgelyks de woorden *Huyf, Druyf, Kuyf*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Kaers	<i>N.</i>	De Kaersen
<i>Gen.</i>	Der Kaerse <i>óf</i> Van de Kaers	<i>G.</i>	Der Kaersen
<i>Dat.</i>	Aan de Kaers	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Kaersen
<i>Acc.</i>	De Kaers	<i>A.</i>	De Kaersen
<i>Voc.</i>	ô Kaers	<i>V.</i>	ô Kaersen
<i>Abl.</i>	Van de Kaerse	<i>Ab.</i>	Van de Kaersen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Spys	<i>N.</i>	De Spyzen
<i>Gen.</i>	Der Spyze	<i>G.</i>	Der Spyzen
<i>Dat.</i>	Aan de Spyze	<i>D.</i>	Aan de Spyzen
<i>Acc.</i>	De Spys	<i>A.</i>	De Spyzen
<i>Voc.</i>	ô Spys	<i>V.</i>	ô Spyzen
<i>Abl.</i>	Van de Spyze	<i>Ab.</i>	Van de Spyzen

Zo ook de woorden *Spies, Liesch*, welker *Genitivus* is *Spiesse, Liesche*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Knóds	<i>N.</i>	De Knódsen
<i>Gen.</i>	Der Knódse	<i>G.</i>	Der Knódsen
<i>Dat.</i>	Aan de Knódse	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Knódsen
<i>Acc.</i>	De Knóds	<i>A.</i>	De Knódsen
<i>Voc.</i>	ô Knóds	<i>V.</i>	ô Knódsen
<i>Abl.</i>	Van de Knódse	<i>Ab.</i>	Van de Knódsen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Koets	<i>N.</i>	De Koetsen
<i>Gen.</i>	Der Koetse	<i>G.</i>	Der Koetsen
<i>Dat.</i>	Aan de Koetse	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Koetsen
<i>Acc.</i>	De Koets	<i>A.</i>	De Koetsen
<i>Voc.</i>	ô Koets	<i>V.</i>	ô Koetsen
<i>Abl.</i>	Van de Koetse	<i>Ab.</i>	Van de Koetsen

Dus worden ook geboogen de woorden *Plaats, Koorts, Toorts*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Klók	<i>N.</i>	De Klókken
<i>Gen.</i>	Der Klókke	<i>G.</i>	Der Klókken
<i>Dat.</i>	Aan de Klók	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Klókken
<i>Acc.</i>	De Klók	<i>A.</i>	De Klókken
<i>Voc.</i>	ô Klók	<i>V.</i>	ô Klókken
<i>Abl.</i>	Van de Klók	<i>Ab.</i>	Van de Klókken

Zo buigt men ook de woorden *Mik, Kruk, Nuk*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Kruyk	<i>N.</i>	De Kruyken
<i>Gen.</i>	Der Kruyke	<i>G.</i>	Der Kruyken
<i>Dat.</i>	Aan de Kruyke	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Kruyken
<i>Acc.</i>	De Kruyk	<i>A.</i>	De Kruyken
<i>Voc.</i>	ô Kruyk	<i>V.</i>	ô Kruyken
<i>Abl.</i>	Van de Kruyke	<i>Ab.</i>	Van de Kruyken

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Galg	<i>N.</i>	De Galgen
<i>Gen.</i>	Der Galge <i>óf</i> Van de Galg	<i>G.</i>	Der Galgen
<i>Dat.</i>	Aan de Galg, Ter Galge	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Galgen
<i>Acc.</i>	De Galg	<i>A.</i>	De Galgen
<i>Voc.</i>	ô Galg	<i>V.</i>	ô Galgen
<i>Abl.</i>	Van de Galge	<i>Ab.</i>	Van de Galgen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Slang	<i>N.</i>	De Slangen
<i>Gen.</i>	Der Slange	<i>G.</i>	Der Slangen
<i>Dat.</i>	Aan de Slange	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Slangen
<i>Acc.</i>	De Slang	<i>A.</i>	De Slangen
<i>Voc.</i>	ô Slang	<i>V.</i>	ô Slangen
<i>Abl.</i>	Van de Slange	<i>Ab.</i>	Van de Slangen

Koe, waarvoor Vondel zegt *koei*, is in alle de Naamvallen eveneens, en heeft in 't Meervoudig *Koejen*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Stem	<i>N.</i>	De Stemmen
<i>Gen.</i>	Der Stemme	<i>G.</i>	Der Stemmen

<i>Dat.</i>	Aan de Stemme	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Stemmen
<i>Acc.</i>	De Stem	<i>A.</i>	De Stemmen
<i>Voc.</i>	ô Stem	<i>V.</i>	ô Stemmen
<i>Abl.</i>	Van de Stemme	<i>Ab.</i>	Van de Stemmen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Lamp	<i>N.</i>	De Lampen
<i>Gen.</i>	Der Lampe	<i>G.</i>	Der Lampen
<i>Dat.</i>	Aan de Lampe	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Lampen
<i>Acc.</i>	De Lamp	<i>A.</i>	De Lampen
<i>Voc.</i>	ô Lamp	<i>V.</i>	ô Lampen
<i>Abl.</i>	Van de Lampe	<i>Ab.</i>	Van de Lampen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Zon	Zonnen, Byaldien het t'eeniger tyd gebeurt dat men van meer dan ééne Zon spreken moet
<i>Gen.</i>	Der Zonne	
<i>Dat.</i>	Aan de <i>óf</i> Der Zonne	
<i>Acc.</i>	De Zon	
<i>Voc.</i>	ô Zon	
<i>Abl.</i>	Van de Zonne	

*Eenv.**Eenv.*

<i>Nom.</i>	De Munt	<i>Nom.</i>	De Hulp
<i>Gen.</i>	Der Munte	<i>Gen.</i>	Der Hulpe
<i>Dat.</i>	Aan de Munte	<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der) Hulpe
<i>Acc.</i>	De Munt	<i>A.</i>	De Hulp
<i>Voc.</i>	ô Munt	<i>V.</i>	ô Hulp
<i>Abl.</i>	Van de Munte	<i>Ab.</i>	Van de Hulpe

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Quaal	<i>N.</i>	De Quaalen
<i>Gen.</i>	Der Quaale	<i>G.</i>	Der Quaalen
<i>Dat.</i>	Aan de Quaale, Ter Galge	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Quaalen
<i>Acc.</i>	De Quaal	<i>A.</i>	De Quaalen
<i>Voc.</i>	ô Quaal	<i>V.</i>	ô Quaalen
<i>Abl.</i>	Van de Quaale	<i>Ab.</i>	Van de Quaalen

De *Genitivus* van *Ról, Bel, Schel*, is *Rólle, Belle, Schelle*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Kerk	<i>N.</i>	De Kerken
<i>Gen.</i>	Der Kerke, <i>óf</i> Van de Kerk	<i>G.</i>	Der Kerken
<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der) Kerke,	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Kerken
<i>Acc.</i>	De Kerk	<i>A.</i>	De Kerken
<i>Voc.</i>	ô Kerk	<i>V.</i>	ô Kerken
<i>Abl.</i>	Van de Kerke	<i>Ab.</i>	Van de Kerken

Dus buygt men ook de woorden *Spreuk, Reuk, Kreuk*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vlam	<i>N.</i>	De Vlammen
<i>Gen.</i>	Der Vlamme, <i>óf</i> Van de Vlam	<i>G.</i>	Der Vlammen
<i>Dat.</i>	Aan de Vlamme,	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Vlammen
<i>Acc.</i>	De Vlam	<i>A.</i>	De Vlammen
<i>Voc.</i>	ô Vlam	<i>V.</i>	ô Vlammen
<i>Abl.</i>	Van de Vlamme	<i>Ab.</i>	Van de Vlammen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Gemeente, óf Gemeynte	<i>N.</i>	De Gemeenten óf Gemeynten
<i>Gen.</i>	Der Gemeente	<i>G.</i>	Der De Gemeenten óf Gemeynten
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Gemeente	<i>D.</i>	Den óf Aan de De Gemeenten óf Gemeynten
<i>Acc.</i>	De Gemeente	<i>A.</i>	De De Gemeenten óf Gemeynten
<i>Voc.</i>	ô Gemeente	<i>V.</i>	ô De Gemeenten óf Gemeynten
<i>Abl.</i>	Van de Gemeente	<i>Ab.</i>	Van de De Gemeenten óf Gemeynten

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Pers	<i>N.</i>	De Persen
<i>Gen.</i>	Der Perse, óf Van de Pers	<i>G.</i>	Der Persen
<i>Dat.</i>	Aan de Perse	<i>D.</i>	Den óf Aan de Persen
<i>Acc.</i>	De Pers	<i>A.</i>	De Persen
<i>Voc.</i>	ô Pers	<i>V.</i>	ô Persen
<i>Abl.</i>	Van de Perse	<i>Ab.</i>	Van de Persen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Paerl	<i>N.</i>	De Paerlen
<i>Gen.</i>	Der Paerle	<i>G.</i>	Der Paerlen
<i>Dat.</i>	Aan de Paerle	<i>D.</i>	Den óf Aan de Paerlen
<i>Acc.</i>	De Paerl	<i>A.</i>	De Paerlen
<i>Voc.</i>	ô Paerl	<i>V.</i>	ô Paerlen
<i>Abl.</i>	Van de Paerle	<i>Ab.</i>	Van de Paerlen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vrindschap	<i>N.</i>	De Vrindschappen
<i>Gen.</i>	Der Vrindschap	<i>G.</i>	Der Vrindschappen

<i>Dat.</i>	Aan de Vrindschap	<i>D.</i>	Aan de Vrindschappen
<i>Acc.</i>	De Vrindschap	<i>A.</i>	De Vrindschappen
<i>Voc.</i>	ô Vrindschap	<i>V.</i>	ô Vrindschappen
<i>Abl.</i>	Van de Vrindschap	<i>Ab.</i>	Van de Vrindschappen

Zo ook *Blydschap*, *Eygenſchap*, *Gemeenſchap*, enz. Maar *Gereedschap*, *Gezelschap*, *Landschap*, enz, zyn Onzydig, en neemen in den *Genitivus* een *s* aan, gelyk hiernaa ſtaat getoond te worden.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Gelykenis	<i>N.</i>	De Gelykeniſſen
<i>Gen.</i>	Der Gelykeniſſe	<i>G.</i>	Der Gelykeniſſen
<i>Dat.</i>	Aan de Gelykeniſſe	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Gelykeniſſen
<i>Acc.</i>	De Gelykenis	<i>A.</i>	De Gelykeniſſen
<i>Voc.</i>	ô Gelykenis	<i>V.</i>	ô Gelykeniſſen
<i>Abl.</i>	Van de Gelykeniſſe	<i>Ab.</i>	Van de Gelykeniſſen

Zo ook de woorden *Gevangeniſ*, *Kenniſ*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Waarheyd	<i>N.</i>	De Waarheden
<i>Gen.</i>	Der Waarheyd	<i>G.</i>	Der Waarheden
<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der) Waarheyd	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Waarheden
<i>Acc.</i>	De Waarheyd	<i>A.</i>	De Waarheden
<i>Voc.</i>	ô Waarheyd	<i>V.</i>	ô Waarheden
<i>Abl.</i>	Van de Waarheyd	<i>Ab.</i>	Van de Waarheden

Eveneens buygt men *Gerechtigheyd*, *Heyligheyd*, en alle andere woorden in *heyd* uytgaande, uytgenomen *Inzonderheyd*, het welk geen Naamwoord maar een Bywoord is.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Afgodery	<i>N.</i>	De Afgoderyen
<i>Gen.</i>	Der Afgoderye	<i>G.</i>	Der Afgoderyen
<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der) Afgoderye	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Afgoderyen
<i>Acc.</i>	De Afgodery	<i>A.</i>	De Afgoderyen
<i>Voc.</i>	ô Afgodery	<i>V.</i>	ô Afgoderyen
<i>Abl.</i>	Van de Afgoderye	<i>Ab.</i>	Van de Afgoderyen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Spóttorny	<i>N.</i>	De Spóttornyen
<i>Gen.</i>	Der Spóttornye	<i>G.</i>	Der Spóttornyen
<i>Dat.</i>	Aan de, (<i>óf</i> Der) Spóttornye	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Spóttornyen
<i>Acc.</i>	De Spóttorny	<i>A.</i>	De Spóttornyen
<i>Voc.</i>	ô Spóttorny	<i>V.</i>	ô Spóttornyen
<i>Abl.</i>	Van de Spóttornye	<i>Ab.</i>	Van de Spóttornyen

Aldus worden ook geboogen de woorden, *Boevery*, *Tovery*, *Verwery*, *Slaaverny*, *Zóttorny*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Afdeeling	<i>N.</i>	De Afdeelingen
<i>Gen.</i>	Der Afdeeling	<i>G.</i>	Der Afdeelingen
<i>Dat.</i>	Aan de Afdeeling	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Afdeelingen
<i>Acc.</i>	De Afdeeling	<i>A.</i>	De Afdeelingen
<i>Voc.</i>	ô Afdeeling	<i>V.</i>	ô Afdeelingen
<i>Abl.</i>	Van de Afdeeling	<i>Ab.</i>	Van de Afdeelingen

Zo buygt men ook *Besmetting*, *Dwaaling*, en eene menigte van Naamwoorden in *ing* uytgaande.

Hoewel de *Genitivus* der woorden van 't Vrouwelyk Geslacht, geen S aan 't eynde van 't woord eygentlyk vereyscht, nógtans brengt het gebruyk mede dat men zegt, 's *Moeders liefste kind. Haar Zusters man. Zyne Vrouws voorkinderen, De Stads gebouwen. Judiths vader, Elizabets moeder, Geertruyds broeder. Annâs man. Mariâs zuster.* Zo schryft men ook wel op 't voorbeeld van den Ridder Hooft, *Veel Wysheyds, en Voorzigtigheyds genoeg.* En 't is heel gebruykelyk te zeggen: *Geneegenheyds halve, Duydelykheyds halve, Vrindschaps halve.*

ONZYDIGE Naamwoorden buygt men op de vólgende wyze.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Geld	<i>N.</i>	De Gelden
<i>Gen.</i>	Des Gelds óf Van 't Geld	<i>G.</i>	Der Gelden
<i>Dat.</i>	Aan 't Geld	<i>D.</i>	Den óf Aan de Gelden
<i>Acc.</i>	Het Geld	<i>A.</i>	De Gelden
<i>Voc.</i>	ô Geld	<i>V.</i>	ô Gelden
<i>Abl.</i>	Van het Geld	<i>Ab.</i>	Van de Gelden
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Veld	<i>N.</i>	De Velden
<i>Gen.</i>	Des Velds	<i>G.</i>	Der Velden
<i>Dat.</i>	Aan het Veld, óf den Velde	<i>D.</i>	Aan de Velden
<i>Acc.</i>	Het Veld	<i>A.</i>	De Velden
<i>Voc.</i>	ô Veld	<i>V.</i>	ô Velden
<i>Abl.</i>	Van het Veld, óf van den Velde	<i>Ab.</i>	Van de Velden

Maar *Speld* is Vrouwelyk, daarom mag men in den Genitivus zeggen *De punt der spelde*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Hoofd	<i>N.</i>	De Hoofden
<i>Gen.</i>	Des Hoofds, <i>óf</i> Van 't Hoofd	<i>G.</i>	Der Hoofden
<i>Dat.</i>	Aan 't Hoofd	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Hoofden
<i>Acc.</i>	Het Hoofd	<i>A.</i>	De Hoofden
<i>Voc.</i>	ô Hoofd	<i>V.</i>	ô Hoofden
<i>Abl.</i>	Van het Hoofd, <i>en</i> Uyt Hoofde	<i>Ab.</i>	Van de Hoofden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Land	<i>N.</i>	De Landen
<i>Gen.</i>	Des Lands, <i>óf</i> Van 't Land	<i>G.</i>	Der Landen
<i>Dat.</i>	Den Lande, <i>óf</i> Aan 't Land	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Landen
<i>Acc.</i>	Het Land	<i>A.</i>	De Landen
<i>Voc.</i>	ô Land	<i>V.</i>	ô Landen
<i>Abl.</i>	Van het Land, <i>óf</i> Van <i>óf</i> uyt den Lande, <i>óf</i> te Lande	<i>Ab.</i>	Van de Landen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Vólk	<i>N.</i>	De Vólken <i>óf</i> Vólkeren
<i>Gen.</i>	Des Vólks	<i>G.</i>	Der Vólken <i>óf</i> Vólkeren
<i>Dat.</i>	Den Vólke, <i>óf</i> Aan 't Vólk	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Vólken <i>óf</i> Vólkeren
<i>Acc.</i>	Het Vólk	<i>A.</i>	De Vólken <i>óf</i> Vólkeren
<i>Voc.</i>	ô Vólk	<i>V.</i>	ô Vólken <i>óf</i> Vólkeren
<i>Abl.</i>	Van het Vólk, <i>óf</i> Van den Vólke	<i>Ab.</i>	Van de Vólken <i>óf</i> Vólkeren

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Schip	<i>N.</i>	De Schepen
<i>Gen.</i>	Van het Schip, <i>óf</i> des Schips	<i>G.</i>	Der Schepen
<i>Dat.</i>	Aan het Schip	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Schepen
<i>Acc.</i>	Het Schip	<i>A.</i>	De Schepen
<i>Voc.</i>	ô Schip	<i>V.</i>	ô Schepen
<i>Abl.</i>	Van 't Schip, <i>en</i> Te Schepe	<i>Ab.</i>	Van de Schepen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Jaar	<i>N.</i>	De Jaaren
<i>Gen.</i>	Des Jaars, <i>óf</i> Van 't Jaar	<i>G.</i>	Der Jaaren
<i>Dat.</i>	Aan het Jaar	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Jaaren
<i>Acc.</i>	Het Jaar	<i>A.</i>	De Jaaren
<i>Voc.</i>	ô Jaar	<i>V.</i>	ô Jaaren
<i>Abl.</i>	Van het Jaar, <i>en</i> In den Jaare	<i>Ab.</i>	Van de Jaaren

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Kind	<i>N.</i>	De Kinderen
<i>Gen.</i>	Des Kinds <i>óf</i> Van 't Kind	<i>G.</i>	Der Kinderen
<i>Dat.</i>	Aan het Kind	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> aan de Kinderen
<i>Acc.</i>	Het Kind	<i>A.</i>	De Kinderen
<i>Voc.</i>	ô Kind	<i>V.</i>	ô Kinderen
<i>Abl.</i>	Van het Kind, <i>en</i> Van Kinde	<i>Ab.</i>	Van de Kinderen

Ding dat in den *Genitivus* des *Dings*, in d'*Ablativus* van het *Ding*, en in 't Meervoudig *Dingen* heeft, wordt ook ontrent zo geboogen.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Kleed,	<i>N.</i>	De Kleederen
<i>Gen.</i>	Des Kleeds, óf Van het Kleed	<i>G.</i>	Der Kleederen
<i>Dat.</i>	Aan 't Kleed	<i>D.</i>	Den óf Aan de Kleederen
<i>Acc.</i>	Het Kleed	<i>A.</i>	De Kleederen
<i>Voc.</i>	ô Kleed	<i>V.</i>	ô Kleederen
<i>Abl.</i>	Van het Kleed	<i>Ab.</i>	Van de Kleederen
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Lam	<i>N.</i>	De Lammeren
<i>Gen.</i>	Des Lams, óf Van het Lam	<i>G.</i>	Der Lammeren
<i>Dat.</i>	Den Lamme, óf Aan het Lam	<i>D.</i>	Den óf Aan de Lammeren
<i>Acc.</i>	Het Lam	<i>A.</i>	De Lammeren
<i>Voc.</i>	ô Lam	<i>V.</i>	ô Lammeren
<i>Abl.</i>	Van het Lam	<i>Ab.</i>	Van de Lammeren
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Rund	<i>N.</i>	De Runderen
<i>Gen.</i>	Des Runds	<i>G.</i>	Der Runderen
<i>Dat.</i>	Aan het Rund	<i>D.</i>	Den óf Aan de Runderen
<i>Acc.</i>	Het Rund	<i>A.</i>	De Runderen
<i>Voc.</i>	ô Rund	<i>V.</i>	ô Runderen
<i>Abl.</i>	Van het Rund	<i>Ab.</i>	Van de Runderen

Zo buygt men ook *Kalf*, *Hoer*, *Rad*, *Blad*, welker Meervoudige is *Kalveren*, *Hoenderen*, *Raderen*, *Bladen* en *Bladeren*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Wyf	<i>N.</i>	De Wyven
<i>Gen.</i>	Des Wyfs, óf Van 't Wyf	<i>G.</i>	Der Wyven
<i>Dat.</i>	Den Wyve óf Aan 't Wyf	<i>D.</i>	Den óf Aan de Wyven
<i>Acc.</i>	Het Wyf	<i>A.</i>	De Wyven
<i>Voc.</i>	ô Wyf	<i>V.</i>	ô Wyven
<i>Abl.</i>	Van het Wyf, óf Van den Wyve	<i>Ab.</i>	Van de Wyven

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Dak	<i>N.</i>	De Daken
<i>Gen.</i>	Des Daks, óf Van het Dak	<i>G.</i>	Der Daken
<i>Dat.</i>	Den Dake, óf Aan het Dak	<i>D.</i>	Aan de Daken
<i>Acc.</i>	Het Dak	<i>A.</i>	De Daken
<i>Voc.</i>	ô Dak	<i>V.</i>	ô Daken
<i>Abl.</i>	Van het Dak, en Ten Dake uyt	<i>Ab.</i>	Van de Daken

Pak, Rak, Vak, Hek, Stuk, zyn in den *Genitivus* als *Dak*; maar lyden in de andere Naamvallen geen verandering; hebbende in 't Meervoudige *Pakken, Rakken, Vakken, Hekken, Stukken*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Pad	<i>N.</i>	De Paden
<i>Gen.</i>	Des Pads, óf Van het Pad	<i>G.</i>	Der Paden
<i>Dat.</i>	Den Pade, óf Aan 't Pad	<i>D.</i>	Den óf Aan de Paden

<i>Acc.</i>	Het Pad	<i>A.</i>	De Paden
<i>Voc.</i>	ô Pad	<i>V.</i>	ô Paden
<i>Abl.</i>	Van het Pad, ófVan den Pade	<i>Ab.</i>	Van de Paden

Dus buygt men ook het woord *Zaad*. *Vat* heeft in den Dativus *Den Vate*, maar *Gat*, en *Slót*, lyden naauwlyks verandering, en hebben in 't Meervoudige *Vaten*, *Gaten*, *Sloten*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Graf	<i>N.</i>	De Graven
<i>Gen.</i>	Des Grafes, ófVan 't Graf	<i>G.</i>	Der Graven
<i>Dat.</i>	Aan 't Graf, ófTen Grave	<i>D.</i>	Den óf Aan de Graven
<i>Acc.</i>	Het Graf	<i>A.</i>	De Graven
<i>Voc.</i>	ô Graf	<i>V.</i>	ô Graven
<i>Abl.</i>	Van het Graf, Uyt den Grave, ófTen Grave uyt	<i>Ab.</i>	Van de Graven

Kaf heeft in den *Genitivus*, *Des Kafes*, óf *Van 't Kaf*; meer veranderinge lydt het niet.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Gebéd	<i>N.</i>	De Gebeden
<i>Gen.</i>	Des Gebéds, óf Van 't Gebéd	<i>G.</i>	Der Gebeden
<i>Dat.</i>	Aan 't Gebéd	<i>D.</i>	Den óf Aan de Gebeden
<i>Acc.</i>	Het Gebéd	<i>A.</i>	De Gebeden
<i>Voc.</i>	ô Gebéd	<i>V.</i>	ô Gebeden
<i>Abl.</i>	Van het Gebéd, en In den Gebede	<i>Ab.</i>	Van de Gebeden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Bevéel	<i>N.</i>	De Bevélen
<i>Gen.</i>	Des Bevéls, <i>óf</i> Van het Bevéel	<i>G.</i>	Der Bevélen
<i>Dat.</i>	Aan het Bevéel	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Bevélen
<i>Acc.</i>	Het Bevéel	<i>A.</i>	De Bevélen
<i>Voc.</i>	ô Bevéel	<i>V.</i>	ô Bevélen
<i>Abl.</i>	Van het Bevéel	<i>Ab.</i>	Van de Bevélen

Zo ook *Dál, Hól*, die in 't Meervoudige hebben *Dalen, Holen* en *Hóllen*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Anker	<i>N.</i>	De Ankers
<i>Gen.</i>	Des Ankers; <i>óf</i> Van 't Anker	<i>G.</i>	Der Ankeren
<i>Dat.</i>	Aan het Anker	<i>D.</i>	Den Ankeren, <i>óf</i> Aan de Ankers
<i>Acc.</i>	Het Anker	<i>A.</i>	De Ankers
<i>Voc.</i>	ô Anker	<i>V.</i>	ô Ankers
<i>Abl.</i>	Van het Anker	<i>Ab.</i>	Van de Ankers

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Venster	<i>N.</i>	De Vensters
<i>Gen.</i>	Des Vensters, <i>óf</i> Van het Venster	<i>G.</i>	Der Vensteren
<i>Dat.</i>	Aan 't Venster, <i>en</i> Ten Venstere in	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Vensteren
<i>Acc.</i>	Het Venster	<i>A.</i>	De Vensters
<i>Voc.</i>	ô Venster	<i>V.</i>	ô Vensters

<i>Abl.</i>	Van het Venster, Uyt het Venster, <i>óf</i> Ten Venstere uyt	<i>Ab.</i>	Van de Vensteren
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Gezelschap	<i>N.</i>	De Gezelschappen
<i>Gen.</i>	Des Gezelschaps, <i>óf</i> Van 't Gezelschap	<i>G.</i>	Der Gezelschappen
<i>Dat.</i>	Den Gezelschappe, <i>óf</i> Aan 't Gezelschap	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Gezelschappen
<i>Acc.</i>	Het Gezelschap	<i>A.</i>	De Gezelschappen
<i>Voc.</i>	ô Gezelschap	<i>V.</i>	ô Gezelschappen
<i>Abl.</i>	Van het Gezelschap	<i>Ab.</i>	Van de Gezelschappen
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Landschap	<i>N.</i>	De Landschappen
<i>Gen.</i>	Des Landschaps, <i>óf</i> Van het Landschap.	<i>G.</i>	Der Landschappen
<i>Dat.</i>	Aan 't Landschap <i>óf</i> Den Landschappe	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Landschappen
<i>Acc.</i>	Het Landschap	<i>A.</i>	De Landschappen
<i>Voc.</i>	ô Landschap	<i>V.</i>	ô Landschappen
<i>Abl.</i>	Van het Landschap	<i>Ab.</i>	Van de Landschappen

Zo ook *Admiraalschap*, *Burgerschap*, *Genootschap*, enz. Maar *Boodschap*, *Gemeenschap*, *Vrindschap*, enz. zyn van 't Vrouwelyk geslacht, en neemen geen *s* in den *Genitivus* aan.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Getuygenis	<i>N.</i>	De Getuygenissen
<i>Gen.</i>	Van 't Getuygenis, óf Des Getuygenisse	<i>G.</i>	Der Getuygenissen
<i>Dat.</i>	Den Getuygenisse, óf Aan 't Getuygenis	<i>D.</i>	Den óf Aan de Getuygenissen
<i>Acc.</i>	Het Getuygenis	<i>A.</i>	De Getuygenissen
<i>Voc.</i>	ô Getuygenis	<i>V.</i>	ô Getuygenissen
<i>Abl.</i>	Van het Getuygenisse	<i>Ab.</i>	Van de Getuygenissen

Zo ook *Vonnis*. Dóch alle andere Naamwoorden in *nis* zyn Vrouwelyk.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Gedeelte	<i>N.</i>	De Gedeelten
<i>Gen.</i>	Des Gedeeltes, óf Van 't Gedeelte	<i>G.</i>	Der Gedeelten
<i>Dat.</i>	Aan het Gedeelte	<i>D.</i>	Den óf Aan de Gedeelten
<i>Acc.</i>	Het Gedeelte	<i>A.</i>	De Gedeelten
<i>Voc.</i>	ô Gedeelte	<i>V.</i>	ô Gedeelten
<i>Abl.</i>	Van het Gedeelte	<i>Ab.</i>	Van de Gedeelten

Zo buygt men ook de woorden *Gebeente*, *Gesteente*, uytgenomen dat zy niet eygentlyk een Meervoudig getal hebben.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Beginsel óf Begin	<i>N.</i>	De Beginselen
<i>Gen.</i>	Des Beginsel óf Begins, óf Van 't Begin óf Beginsel	<i>G.</i>	Der Beginselen
<i>Dat.</i>	Aan het Beginsel, óf Begin	<i>D.</i>	Den óf Aan de Beginselen
<i>Acc.</i>	Het Beginsel óf Begin	<i>A.</i>	De Beginselen
<i>Voc.</i>	ô Beginsel óf Begin	<i>V.</i>	ô Beginselen
<i>Abl.</i>	Van het Beginsel, óf Van den Beginne, en In den Beginne	<i>Ab.</i>	Van de Beginselen
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Vogeltje	<i>N.</i>	De Vogeltjes
<i>Gen.</i>	Des Vogeltjes, óf Van 't Vogeltje	<i>G.</i>	Der Vogeltjes
<i>Dat.</i>	Aan het Vogeltje	<i>D.</i>	Den óf Aan de Vogeltjes
<i>Acc.</i>	Het Vogeltje	<i>A.</i>	De Vogeltjes
<i>Voc.</i>	ô Vogeltje	<i>V.</i>	ô Vogeltjes
<i>Abl.</i>	Van het Vogeltje	<i>Ab.</i>	Van de Vogeltjes

Alhier staat aan te merken dat men by Verkleyn-Naamen het Lédeken *Des* in den *Genitivus* menigmaal achterwege laat, en daarvoor eene *t* met een Uytlaatings teken (*Apostrophè*) stelt, dus, *'t Vrouwtjes man, 't Scheepjes zeyl, 't Mannetjes hoed*, enz.

Van de Byvoegelyke Naamwoorden.

Byvoegelyke Naamwoorden hebben veelerleye uytgangen: De vólgende zyn vermengd, als

<i>Groot</i>	<i>Kleyn</i>
<i>Hoog</i>	<i>Laag</i>
<i>Lang</i>	<i>Kort</i>
<i>Breed</i>	<i>Smal</i>
<i>Dik</i>	<i>Dun</i>
<i>Wys</i>	<i>Gek</i>
<i>Glad</i>	<i>Ruyg óf Oneffen</i>
<i>Heet</i>	<i>Koud</i>
<i>Schrande</i>	<i>Dom</i>
<i>Stout</i>	<i>Blood</i>
<i>Dapper</i>	
<i>Blyd</i>	<i>Droevig óf bedroefd</i>
<i>Kloek</i>	<i>Traag</i>
<i>Scherp</i>	<i>Stomp en bot</i>

Sommige zyn van Zelfstandige Naamwoorden afgeleyd, en eyndigen in *lyk*, als

Broederlyk	Van <i>Broeder</i>
Geestelyk	Van <i>Geest</i>
Gevaarlyk	Van <i>Gevaar</i>
Gódyk	Van <i>Gód</i>
Lighaamlyk	Van <i>Lighaam</i>
Lieflyk	Van <i>Lief</i>
Redelyk	Van <i>Reden</i>
Vrouwelyk	Van <i>Vrouw</i>
Zeedelyk	Van <i>Zeede</i>

Andere eyndigen in *sch*, als

Aardsch	Van <i>Aarde</i>
Hemelsch	Van <i>Hemel</i>
Heydensch	Van <i>Heyden</i>
Kindsch	Van <i>Kind</i>
Hoofsch	Van <i>Hóf</i>

Etlyke eyndigen in *en*, als

Aarden	Van <i>Aarde</i>
Gouden	Van <i>Goud</i>
Houten	Van <i>Hout</i>
Wollen	Van <i>Wol</i>

Eenige hebben tót eenen uytgang *zaam*, als

Arbeydzaam	Van <i>Arbeyd</i>
Deugdzaam	Van <i>Deugd</i>
Groeizaam	Van <i>Groei</i>
Heylzaam	Van <i>Heyl</i>
Minzaam	Van <i>Min</i>
Raadzaam	Van <i>Raad</i>

Verscheydene gaan uyt in *dig*, *lig*, *nig*, *pig*, *rig*, *tig*, *zig*, als

Bloedig	Van <i>Bloed</i>
Moedig	Van <i>Moed</i>
Aardig	Van <i>Aardt</i>
Voordeelig	Van <i>Voordeel</i>
Kortswylyg	Van <i>Kortswyl</i>
Distelig	Van <i>Distel</i>
Haanig	Van <i>Haan</i>
Kóppig	Van <i>Kóp</i>
Sappig	Van <i>Sap</i>
Yverig	Van <i>Yver</i>
Slikrig	Van <i>Slik</i>

Haairig	Van <i>Haair</i>
Luchtig	Van <i>Lucht</i>
Magtig	Van <i>Magt</i>
Vernuftig	Van <i>Vernuft</i>
Klagtig	Van <i>Klagt</i>
Kluchtig	Van <i>Klucht</i>
Luyzig	Van <i>Luys</i>
Vliezig	Van <i>Vlies</i>

Andere eyndigen in *achtig*, als

Diefachtig	Van <i>Dief</i>
Kinderachtig	Van <i>Kind</i>
Waterachtig	Van <i>Water</i>
Zoetachtig	Van <i>Zoet</i>

Ook zyn 'er die in *loos* eyndigen; 't welk het gebrék óf de derving van iets betekent, als

Baardeloos	Van <i>Baard</i>
Handeloos	Van <i>Hand</i>
Hoofdeloos	Van <i>Hoofd</i>
Kinderloos	Van <i>Kind</i>
Naameloos	Van <i>Naam</i>
Troosteloos	Van <i>Troost</i>
Vruchteloos	Van <i>Vrucht</i>
Zinneloos	Van <i>Zin</i>

Men heeft 'er insgelyks die van Werkwoorden afgeleyd zyn; waarvan etlyke uytgaan in *lyk*, als

Doenlyk	Van <i>Doen</i>
Kennelyk	Van <i>Kennen</i>
Moogelyk	Van <i>Moogen</i>
Tastelyk	Van <i>Tasten</i>

Verfoeijelyk	Van <i>Verfoeijen</i>
Verkoopelyk	Van <i>Verkoopen</i>
Wenschelyk	Van <i>Wenschen</i>
Zienlyk	Van <i>Zien</i>

En andere eyndigen in *baar*, als

Beloonbaar	Van <i>Beloonen</i>
Beschimmelbaar	Van <i>Beschimmelen</i>
Bevriesbaar	Van <i>Bevriezen</i>
Eetbaar	Van <i>Eeten</i>
Handelbaar	Van <i>Handelen</i>
Kenbaar	Van <i>Kennen</i>
Leverbaar	Van <i>Léveren</i>
Verdeedigbaar	Van <i>Verdeedigen</i>
Verstaanbaar	Van <i>Verstaan</i>
Wisselbaar	Van <i>Wisselen</i>

Veele Byvoegelyke Naamwoorden neemen het Onafscheydelyk Voorzetzel *On* tót zich, als de zaak zulks vereyscht, als

Onbedacht
Onbehoorelyk
Onbemind
Onbeschaamd
Oneyndig
Onfeylbaar
Ongekemd
Ongeleerd
Ongemeen
Ongenood
Onzeker

Daar zyn 'er ook die men Byvoegelyke Kóppelwoorden zou moogen noemen, als

<i>Baatzuchtig</i>	<i>Konstryk</i>
<i>Geldgierig</i>	<i>Tólvry</i>
<i>Naamziek</i>	<i>Zeeziek</i>

Van het Geslacht der Byvoegelyke Naamwoorden.

De Byvoegelyke Naamwoorden zyn van drierleye Geslachten, te weeten, Manlyk, Vrouwelyk, en Onzydig, als

	Manlyk	Vrouwelyk	Onzydig
<i>Groot</i>	<i>groot</i>	<i>Groote</i>	<i>Groot</i>
<i>Goed</i>	<i>goede</i>	<i>Goede</i>	<i>Goed</i>
<i>Dapper</i>	<i>dappere</i>	<i>Dappere</i>	<i>Dapper</i>
<i>Heet</i>	<i>heete</i>	<i>Heete</i>	<i>Heet</i>
<i>Heylig</i>	<i>heylige</i>	<i>Heylige</i>	<i>Heylig</i>
<i>Kleyn</i>	<i>kleyne</i>	<i>Kleyne</i>	<i>Kleyn</i>
<i>Koud</i>	<i>koude</i>	<i>Koude</i>	<i>Koud</i>
<i>Lang</i>	<i>lange</i>	<i>Lange</i>	<i>Lang</i>
<i>Reyn</i>	<i>reyne</i>	<i>Reyne</i>	<i>Reyn</i>
<i>Raauw</i>	<i>raauwe</i>	<i>Raauwe</i>	<i>Raauw</i>
<i>Stout</i>	<i>stoute</i>	<i>Stoute</i>	<i>Stout</i>
<i>Zoet</i>	<i>zoete</i>	<i>Zoete</i>	<i>Zoet</i>
<i>Zuur</i>	<i>zuure</i>	<i>Zuure</i>	<i>Zuur</i>

Aldus zegt men; *Een groot man; Eene groote vrouw; Een groot beest. Een goede naam; Eene goede dóchter; Een goed huys. Een kleyne boom; Eene kleyne kerk; Een kleyn schip. Een stompe degen; Een stomp mes. Raauwe visch; Raauwe vrucht; Raauw vleesch. Bittere wyn, Bitter bier. Heete wyn, Een heete lucht, Heet water. Zuure azyn, Zuur limoensap.* Dóch hoewel men zegt *Een groot man; Een vroom man*, nógtans als men de *Lédekens de óf die* gebruykt, dan veroorzaakt zulks eenige verandering: want

men moet zeggen, *Die groote ran heeft het gedaan. De vrooten ran vindt zich trisleyd.* En men moet zórg draagen dat men het verkeerd gebruyk van sommige plaatsen ter deege vermyde: want schoon het goed Neerduytsch is, *Ik zag dien vrooten ran gisteren*, evenwel is het oninschikkelyk dat men zegt *Dien vrooten ran sprak 'er niet een woord tegen*: hoewel dusdanig een wanspraak zeer gemeen is in zékere voornaame Stad van Hólland.

Onaangezien de Byvoegelyke Naamwoorden het vrouwelyk geslacht door 't aanneemen van eene *e* betékenen, echter staat aan te merken, dat als zy achter een Zelfstandig Naamwoord gesteld worden, zy dan die *e* afwerpen; want men zegt, *Het is een groote stad*; en *Die stad is groot*.

Ontrent het Onzydig is insgelyks aanmerkelyk, dat hoewel men zegt, *Een groot schaap*, men nógtans ook gewoon is te zeggen, *Dat groote schaap*. dus zegt men insgelyks, *Een groen veld*, en *Dat groene veld*. *Een paersch kussen*, en *Dat paersche kussen*. Ook wil het gebruyk dat men zegge, *Het grootste land*, *Het zwaarste werk*; *Het tooiste reysje*: en even- zegt men *Welk land is 't grootst? Wat paerd is 't tooist? Welk van beyde woog 't zwaarst?*

Van de Buyging der Byvoegelyke Naamwoorden.

	<i>Eenvoudig</i>	<i>Meervoudig.</i>
<i>Nominativus</i>	Een Vroom Man, en <i>Nom.</i> De Vroome man	De Vroome mannen

<i>Genitivus</i>	Eens <i>en</i> des Vroomen mans	<i>Gen.</i>	Der Vroome mannen
<i>Dativus</i>	Eenen <i>óf</i> den Vroomen man	<i>Dat.</i>	Den Vroomen mannen
<i>Accusativus</i>	Eenen <i>óf</i> den Vroomen man	<i>Acc.</i>	De Vroome mannen
<i>Vocativus</i>	ô Vroome man	<i>Voc.</i>	ô Vroome mannen
<i>Ablativus</i>	Van eenen, <i>óf</i> van den Vroomen man	<i>Abl.</i>	Van de Vroome mannen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Groene Boom	<i>N.</i>	De Groene Boomen
<i>Gen.</i>	Des Groenen Booms, <i>óf</i> Van den Groenen Boom	<i>G.</i>	Der Groene Boomen
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Groenen Boom	<i>D.</i>	Den Groenen Boomen
<i>Acc.</i>	Den Groenen Boom	<i>A.</i>	De Groene Boomen
<i>Voc.</i>	ô Groene Boom	<i>V.</i>	ô Groene Boomen
<i>Abl.</i>	Van den Groenen Boom	<i>Ab.</i>	Van de Groene Boomen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Eene, <i>óf</i> de Goede Vrouw	<i>N.</i>	De Goede Vrouwen.
<i>Gen.</i>	Eener, <i>óf</i> der Goede Vrouwe	<i>G.</i>	Der Goede Vrouwen.
<i>Dat.</i>	Aan eene, <i>óf</i> aan de Goede Vrouwe	<i>D.</i>	Den Goede, <i>óf</i> aan de Goede Vrouwen.
<i>Acc.</i>	Eene, <i>óf</i> de Goede Vrouw	<i>A.</i>	De Goede Vrouwen.
<i>Voc.</i>	ô Goede Vrouw	<i>V.</i>	ô Goede Vrouwen.
<i>Abl.</i>	Van eene, <i>óf</i> van de Goede Vrouwe	<i>Ab.</i>	Van de Goede Vrouwen.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Vruchtbaar Land	<i>N.</i>	De Vruchtbaare Landen
<i>Gen.</i>	Des Vruchtbaaren Lands, <i>óf</i> Van 't Vruchtbaar Land	<i>G.</i>	Der Vruchtbaare Landen
<i>Dat.</i>	Den Vruchtbaaren Lande, <i>óf</i> Aan 't Vruchtbaar Land	<i>D.</i>	Den Vruchtbaaren, <i>óf</i> Aan de Vruchtbaare Landen
<i>Acc.</i>	Het Vruchtbaar Land	<i>A.</i>	De Vruchtbaare Landen
<i>Voc.</i>	ô Vruchtbaar Land	<i>V.</i>	ô Vruchtbaare Landen
<i>Abi.</i>	Van den Vruchtbaaren Lande, <i>óf</i> Van het Vruchtbaar Land	<i>Ab.</i>	Van de Vruchtbaare Landen

Dóch wanneer Byvoegelyke in Zelfstandige Naamwoorden veranderd worden, dan buygt menze als Zelfstandige, gelyk blykt in de woorden *Kerkelyke*, *Overste*, *Schriftgeleerde*, *Gódgeleerde*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Een Kerkelyke	<i>N.</i>	De Kerkelyken
<i>Gen.</i>	Eens Kerkelyken	<i>G.</i>	Der Kerkelyken
<i>Dat.</i>	Eenen, <i>óf</i> Aan eenen Kerkelyke	<i>D.</i>	Den Kerkelyken
<i>Acc.</i>	Eenen Kerkelyke	<i>A.</i>	De Kerkelyken

<i>Voc.</i>	ô Kerkelyke	<i>V.</i>	ô Kerkelyken
<i>Ab.</i>	Van den Kerkelyke	<i>Ab.</i>	Van de Kerkelyken

Even zo wordt ook het woord *Gódgeleerde* geboogen.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Overste	<i>N.</i>	De Oversten
<i>Gen.</i>	Des Oversten	<i>G.</i>	Der Oversten
<i>Dat.</i>	Den óf Aan de Overste	<i>D.</i>	Den Oversten
<i>Acc.</i>	Den Overste	<i>A.</i>	De Oversten
<i>Voc.</i>	ô Overste	<i>V.</i>	ô Oversten
<i>Ab.</i>	Van den Overste	<i>Ab.</i>	Van de Oversten

	<i>Eenv. Manlyk.</i>	<i>Vrouwlyk.</i>
<i>Nom.</i>	Een Ander,	Eene Andere,
<i>Gen.</i>	Eens Anders,	Eener Andere
<i>Dat.</i>	Eenen Anderen,	Aan eene Andere
<i>Acc.</i>	Eenen Anderen,	Eene Andere
<i>Voc.</i>	ô Ander,	ô Andere
<i>Abl.</i>	Van eenen Anderen,	Van eene Andere

	<i>Meerv.</i>	<i>Manl.</i>	<i>Vrouwl.</i>
<i>N.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>G.</i>	Veeler	Anderen,	Andere
<i>D.</i>	Veelen	Anderen,	Andere
<i>A.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>V.</i>	ô Veele	Andere,	Andere
<i>Ab.</i>	Van Veele	Anderen,	Andere

		<i>Eenvoudig.</i>	
<i>Nom.</i>	De	Andere	Man
<i>Gen.</i>	Des	Anderen	Mans
<i>Dat.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Acc.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Voc.</i>	ô	Andere	Man
<i>Abl.</i>	Van den	Anderen	Man

Van de * Vergelykinge der Byvoegelyke Naamwoorden.

Daar zyn drie trappen der Vergelykinge, teweeten de † Stellige, ‡ Vergelykende, en □ Overtreffende.

De *Stellige* trap betekent de zaak enkelyk zo als zy is, zonder eenige byvoeginge, als *Groot, Kleyn, Ryk, Arm, Wys, Verstandig*.

De *Vergelykende* trap, by de Stellige vergeleeken, voert de hoedaanigheyd eene treede verder, en breydt de betékenis uyt, door het byvoegen van *er*, als *Grooter, Kleyner, Ryker, Armer, Wyzer, Verstandiger*.

De *Overtreffende* trap stelt de zaak op 't hoogst voor, door *st* óf *ste* achter 't Stellige woord te voegen, als *Grootste, Kleynste, Rykste, Armste, Wysste, Verstandigste*: waarby nóg komt dat men tót verder opvyzelingé óf verlaaginge der zaake, het woordtje *Aller* veelyds daarby voegt, als *Allerverstandigste, allergeeringste*.

- * Comparatio.
- † Positivus.
- ‡ Comparativus.
- Superlativus.

<i>Stellige.</i>	<i>Vergelykende.</i>	<i>Overtreffende trap.</i>		
Hoog,	Hooger,	Hoogst,	Hoogste,	Allerhoogste.
Laag,	Laager,	Laagst,	Laagste,	Allerlaagste.
Diep,	Dieper,	Diepst,	Diepste,	Allerdiepste.
Lang,	Langer,	Langst,	Langste,	Allerlangste.
Kort,	Korter,	Kortst,	Kortste,	Allerkortste.
Heet,	Heeter,	Heetst,	Heetste,	Allerheetste.
Koud,	Kouder,	Koudst,	Koudste,	Allerkoudste.
Oud,	Ouder,	Oudst,	Oudste,	Alleroudste
Zoet,	Zoeter,	Zoetst,	Zoetste,	Allerzoetste.
Magtig,	Magtiger,	Magtigst,	Magtigste,	Allermagtigste.

Sommige Byvoegelyke Naamwoorden zyn onregelmatig in de Vergelykinge, als

Goed,	Beter,	Best,	Beste,	Allerbeste
Quaad,	Quaader, óf Erger,	Quaadst,	Ergst, óf	Allerërgste
Veel	Meer, óf Meerder,	Meest,	Meeste óf	Allermeeste

Uyterste heeft geen *Stellige* trap.

* **Voornaamwoorden.**

Een *Voornaamwoord* wordt doorgaans voor een Naamwoord, dat is, in plaats daarvan, gebruykt, het zy tót aanwyzinge van een persoon óf zaak, óf om betrekking op iets te maaken, óf om iets te vraagen, óf om de bezitting te betékenen: en hierom worden ze verdeeld in [†] *Aanwyzende*, [‡] *Betrekelyke*, [§] *Vraagende*, en [□] *Bezittende*. En dewyl ze ook geboogen worden, zullen wy derzelve Buyging alhier aantoonen.

- * Pronomina.
- † Demonstrativa.
- ‡ Relativa.
- § Interrogativa.
- Possessiva.

De Aanwyzende wyzen een Persoon óf zaak aan, als,

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Ik	<i>N.</i>	Wy
<i>Gen.</i>	Myns óf Myner	<i>G.</i>	Onzer
<i>Dat</i>	My óf Aan my	<i>D.</i>	Ons óf Aan Ons
<i>Acc.</i>	My	<i>A.</i>	Ons
<i>Voc.</i>	ô Ik, ô My	<i>V.</i>	ô Wy
<i>Abl.</i>	Van My	<i>Ab.</i>	Van Ons

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Gy	<i>N.</i>	Gy, Gylieden
<i>Gen.</i>	Uws óf Uwer	<i>G.</i>	Ulieder
<i>Dat.</i>	U óf Aan U	<i>D.</i>	Aan Ulieden óf Ulieden
<i>Acc.</i>	U	<i>A.</i>	Ulieden
<i>Voc.</i>	ô Gy	<i>V.</i>	ô Gylieden
<i>Abl.</i>	Van U	<i>Ab.</i>	Van Ulieden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Hy	<i>N.</i>	Zy
<i>Gen.</i>	Zyns óf Zyner	<i>G.</i>	Hunner
<i>Dat.</i>	Hem, Zich, óf Aan Hem	<i>D.</i>	Hen, Hun, Zich, óf Aan Hen
<i>Acc.</i>	Hem, Zich	<i>A.</i>	Hen, Zich, Ze
<i>Abl.</i>	Van Hem, óf Van Zich	<i>Ab.</i>	Van Hen

De Voornaamwoorden, *Ik zelf, Gy zelf, Hy zelf*, waarvoor men in 't Latyn zegt, *Egomet, Tutemet, Ipsemet*, worden dus geboogen.

	<i>Eenv.</i>			<i>Meerv.</i>	
	<i>Manlyk.</i>		<i>Vrouwelyk.</i>		
<i>Nom.</i>	Ik zelf,	Ik zelve,	<i>N.</i>		Ons zelve
<i>Gen.</i>	Myns zelfs,	Mynes zelfs	<i>G.</i>		Ons zelve
<i>Dat.</i>	My zelve,	Aan my zelve.	<i>D.</i>		Ons zelve <i>of</i> Aan Ons zelve
<i>Acc.</i>	My zelve,	My zelve	<i>A.</i>		Ons zelve
<i>Abl.</i>	Van my zelve,	Van my zelve,	<i>Ab.</i>		Van Ons zelve.

	<i>Eenv.</i>			<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Zy		<i>N.</i>		Zy
<i>Gen.</i>	Haars		<i>G.</i>		Haarer
<i>Dat.</i>	Haar, Zich, <i>óf</i> Aan Haar		<i>D.</i>		Haar, Zich, <i>óf</i> Aan Haar
<i>Acc.</i>	Haar, Zich		<i>A.</i>		Haar, Ze
<i>Abl.</i>	Van Haar, van Zich		<i>Ab.</i>		Van, Haar van Zich

	<i>Eenv.</i>				<i>Meerv.</i>	
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzydig.</i>			
<i>Nom.</i>	Deez,	Deeze,	Dit	<i>N.</i>		Deeze
<i>Oen.</i>	Deezes,	Deezer,	Van Dit	<i>G.</i>		Deezer
<i>Dat.</i>	Deezen,	Aan Deeze,	Aan Dit	<i>D.</i>		Deezen, <i>óf</i> Aan Deeze
<i>Acc.</i>	Deezen,	Deeze,	Dit	<i>A.</i>		Deeze
<i>Abl.</i>	Van Deezen,	Van Deeze,	Van Dit	<i>Ab.</i>		Van Deeze

	<i>Eenv.</i>				<i>Meerv.</i>	
	<i>Manl.</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>			
<i>Nom.</i>	Die,	Die,	Dat,	<i>N.</i>		Die
<i>Gen.</i>	Diens,	Dier <i>óf</i> Van Die,	Van Dat	<i>G.</i>		Dier, <i>of</i> Van Die
<i>Dat.</i>	Dien,	Aan Die,	Aan Dat	<i>G.</i>		Dien <i>óf</i> Aan Die
<i>Acc.</i>	Dien,	Die,	Dat	<i>A.</i>		Dîe
<i>Abl.</i>	Van Dien,	Van Die,	Van Dat	<i>Ab.</i>		Van Die

Betrekkelijke Voornaamwoorden hebben opzigt op een persoon óf zaak, reeds gemeld.

Het Voornaamwoord *Dezelve, Dezelve, Het zelve*, gebruik ik in plaats van 't Latyn *Is, Ea, Id.*

	<i>Eenv.</i>		
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i>	Dezelve,	Dezelve,	Het Zelve
<i>Gen.</i>	Des Zelfen,	Der Zelve,	Des Zelfs, óf Des Zelfen
<i>Dat.</i>	Den Zelfen,	Aan de Zelve,	Aan 't Zelve
<i>Acc.</i>	Den Zelfen,	De Zelve	Het Zelve
<i>Abl.</i>	Van den Zelfen,	Van de Zelve,	Van het Zelve

	<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Zelve		
<i>Gen.</i>	Der Zelfer		
<i>Dat.</i>	Den Zelfen		
<i>Acc.</i>	De Zelve		
<i>Abl.</i>	Van de Zelve		

Voor het Latyn *Idem, Eadem, Idem*, kan men gevoeglyk zeggen, *De Zelfde, Het Zelfde.*

	<i>Eenv.</i>		
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i>	De Zelfde,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Gen.</i>	Des Zelfden,	Der Zelfde,	Des Zelfden
<i>Dat.</i>	Den Zelfden,	Aan de Zelfde,	Aan het Zelfde
<i>Acc.</i>	Den Zelfden,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Abl.</i>	Van den Zelfden,	Van de Zelfde,	Van het Zelfde

	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Zelfde
<i>Gen.</i>	Der Zelfder
<i>Dat.</i>	Den Zelfden
<i>Acc.</i>	De Zelfde
<i>Abl.</i>	Van de Zelfde

De Zelfste gebruyk ik voor 't Latynsch *Ipsissimus*.

	<i>Eenv.</i>		
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i>	Welk óf Welke,	Welke,	't Welk
<i>Gen.</i>	Welks,	Welker óf Wier,	Welks óf Van 't Welk
<i>Dat.</i>	Den Welken, óf Aan Welken,	Aan Welke,	Aan 't Welk
<i>Acc.</i>	Welken,	Welke,	't Welk
<i>Abb.</i>	Van Welken,	Van Welke,	Van 't Welk

	<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Welke		
<i>Gen.</i>	Welker		
<i>Dat.</i>	Welken óf Aan Welken		
<i>Acc.</i>	Welke		
<i>Abl.</i>	Van welke		

Dit woord *Welke* is veelyds ook **Vraagende**, gelyk *Wie óf Wat* meest altoos is.

	<i>Eenv.</i>				<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Wie,		Wat,	<i>N.</i>	Wie, Wat
<i>Gen.</i>	Wiens,	Wier,	Van Wat	<i>G.</i>	Wier
<i>Dat.</i>	Wien,	Aan Wie,	Aan Wat	<i>D. D.</i>	Wien, Aan Wie óf Aan Wat
<i>Acc.</i>	Wien,	Wie,	Wat	<i>A.</i>	Wie, Wat
<i>Abl.</i>	Van Wien,	Van Wie,	Van Wat	<i>Ab.</i>	Van Wie

Het woord *Wat* wordt in alle geslachten, en ook in 't Meervoudige, gebruykt, als *Wat Hollander?* in plaats van *Welk een Hóllander. Wat man leeft'er die den dood niet zien zal?* Ps. LXXXIX. 49. *Wat vrouw is zo hardhartig? Wat kind kan dat doen? Wat zyn 't voor luyden? Wat menschen waaren 't?* 't en waare men oordeelde dat hier eene * Woorduytlaating was, en dat *Wat* hier zo veel zeggen wil als *Wat slach?* In de gemeene spraak gebruykt men 't woord *Wat* veelyds voor *iets*, óf *eenig*, als *Geef my wat:* en *Hy had nóg wat geld.* Voor het woord *iets* hoort men sommige t'onrecht zeggen *letwes*, uyt naabootsinge van 't Hoogduytsch ***Etwas***, op dezelfde wyze gelyk etlyke in stede van *Geweeten* [Consciëntie] zeggen *Gewisse*, 't welk in 't Nederduytsch eygentlyk betékend *Zékere*.

Bezittende Voornaamwoorden betékenen dat men eygendom óf recht op iets heeft; en zyn Manlyk, Vrouwelyk, en Onzydig, als

	<i>Eenv.</i>				<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Myn,	Myne,	Myn	<i>N.</i>	Myne
<i>Gen.</i>	Myns,	Myner,	Van Myn	<i>G.</i>	Myner of Van Myne
<i>Dat.</i>	Mynen,	Aan Myne,	Aan Myn	<i>D.</i>	Mynen, óf Aan Myne
<i>Acc.</i>	Mynen,	Myne,	Myn	<i>A.</i>	Myne
<i>Abl.</i>	Van Mynen,	Van Myne,	Van Myn	<i>Abl.</i>	Van Myne

Aldus buygt men ook het Voornaamwoord *Zyn*.

* Ellipsis.

	<i>Eenv.</i>		
	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O</i>
<i>Nom.</i>	Ons,	Onze,	Ons
<i>Gen.</i>	Onzes,	Onzer,	Van Ons
<i>Dat.</i>	Onzen,	Aan Onze,	Aan Ons
<i>Acc.</i>	Onzen,	Onze,	Ons
<i>Abl.</i>	Van Onzen,	Van Onze,	Van Ons

	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Onze
<i>Gen.</i>	Onzer, Van Onze
<i>Dat.</i>	Onzen, Aan Onze
<i>Acc.</i>	Onze
<i>Abl.</i>	Van Onze

	<i>Eenv.</i>			<i>Meerv.</i>	
	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>		
<i>Nom.</i>	Uw,	Uwe,	Uw	<i>N.</i>	Uwe
<i>Gen.</i>	Uws,	Uwer,	Van Uw	<i>G.</i>	Uwer
<i>Dat.</i>	Uwen,	Aan Uwe,	Aan Uw	<i>D.</i>	Uwen óf Aan Uwe
<i>Acc.</i>	Uwen,	Uwe,	Uw	<i>A.</i>	Uwe
<i>Abl.</i>	Van Uwen,	Van Uwe,	Van Uw	<i>Ab.</i>	Van Uwe

	<i>Eenv.</i>		
	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O</i>
<i>Nom.</i>	Hun,	Hunne,	Hun
<i>Gen.</i>	Hunnes,	Hunner	Huns, óf Van Hun
<i>Dat.</i>	Hunnen,	Aan Hunne,	Aan Hun
<i>Acc.</i>	Hunnen,	Hunne,	Hun
<i>Abl.</i>	Van Hunnen,	Van Hunne,	Van Hun

	<i>Eenv.</i>		
	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>N.</i>	Haar,	Haare,	Haar
<i>G.</i>	Haars,	Haarer,	Haars óf Van Haar
<i>D.</i>	Haaren	Aan Haare,	Aan Haar
<i>A.</i>	Haaren,	Haare,	Haar
<i>Ab.</i>	Van Haaren	Van Haare,	Van Haar

	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Hunne <i>en</i> Haare
<i>Gen.</i>	Hunner <i>en</i> Haarer, óf Van Hunne <i>en</i> Van Haare
<i>Dat.</i>	Hunnen <i>en</i> Haaren, óf Aan Hunne <i>en</i> Aan Haare
<i>Acc.</i>	Hunne <i>en</i> Haare
<i>Abl.</i>	Van Hunne <i>en</i> Van Haare

Nóg zyn 'er onbepaalde Voornaamwoorden, als *Alle, Eenige, Sommige, Etlyke, Zodaanig, De Gene, Zulk, Ander, Zeker, Elk, een ieder óf Yder, een legelyk, iemand, Niemand*. Deeze worden geboogen als de Naamwoorden, en *Zulk* buygt men aldus.

	<i>Eenv.</i>			<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Zulk een,	Zulk eene	<i>N.</i>	Zulke	
<i>Gen.</i>	Van Zulken,	Van Zulk eene	<i>G.</i>	Zulker	
<i>Dat.</i>	Aan Zulken,	Aan Zulk eene	<i>D.</i>	Zulken	
<i>Acc.</i>	Zulken, Zulk eenen,	Zulk eene	<i>A.</i>	Zulke	
<i>Abl.</i>	Van Zulken,	Van zulk eene	<i>Ab.</i>	Van Zulke	

In 't Onzydige zegt men *Zulk zand*.

Ieder heeft in den *Genitivus*, *Ieders*, en in den *Dativus*, *Eenen ieder*, óf *Aan ieder een*.

	<i>Eenvoudig.</i>
<i>Nom.</i>	Een iegelyk
<i>Gen.</i>	Eens legelyks
<i>Dat.</i>	Eenen legelyke
<i>Acc.</i>	Eenen legelyken
<i>Abl.</i>	Van eenen legelyken

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Gene, Het Gene	<i>N.</i>	De Gene
<i>Gen.</i>	Des Genen	<i>G.</i>	Der Gener
<i>Dat.</i>	Den Genen, Aan 't Gene	<i>D.</i>	Den Genen
<i>Acc.</i>	Den Genen, Het Gene	<i>A.</i>	De Gene
<i>Abl.</i>	Van den Gene, Van 't Gene	<i>Ab.</i>	Van de Gene

Dus buygt men in 't Meervoudige ook *Sommige, Etlyke, enz.* want die hebben geen eenvoudig getal.

Van de Werkwoorden.

Een ^{*} *Werkwoord* is een Spraakdeel, betekende *te zyn, doen, óf lyden*, als *Ik Ben, Ik Bemin, Ik word gehaat*. Hierom verdeelt men de Werkwoorden in [†] *Bedryvende*, [‡] *Lydende*, en [§] *Geenerleye*.

* Verbum.
 † Activa.
 ‡ Passiva.
 § Neutra.

De *Bedryvende* betékenen het doen van iets, als *Onderwyzen, Hooren, Leezen, Slaan, Verachten*.

De *Lydende* betékenen eene aandoening óf lyding van iets, als *Onderweezen worden, Gehoord worden, Geleezen worden, Geslagen worden, Veracht werden*.

De *Geenerleye* óf *Onzydige Werkwoorden* betékenen eygentlyk nóch doen nóch lyden, als *Blinken, Flikkeren, Klimmen, Daalen, Stinken, Vaaren, Staan, Woonen, Blyven, Vertrekken, Komen, Durven*.

De Werkwoorden zyn *Persoonlyk* en *Onpersoonlyk*: *Persoonlyk* is *Hooren*, waarvan men kan zeggen *Ik Hoor, Gy Hoort, Hy Hoort, Wy Hooren*. En *Onpersoonlyk* zyn *Betaamen, Donderen, Regenen, Verdrieten, Vriezen*. want men mag niet zeggen, *Ik Betaam, Ik Donder, Ik Regen, Ik Verdriet, Ik Vries*; maar *Het Betaamt niet, óf 't Betaamt my; Het Dondert, Het regende; Het verdriet my, 't Verdroot hem; Het vroor fel. Het huys wordt bewoond*.

Veele Werkwoorden zyn afgeleyd van Naamwoorden, als

Van <i>Adem</i>	<i>Ademen</i>
Van <i>Antwoord</i>	<i>Antwoorden</i>
Van <i>Balsem</i>	<i>Balsemen</i>
Van <i>Doel</i>	<i>Doelen</i>
Van <i>Egge</i>	<i>Eggen</i>
Van <i>Ente</i>	<i>Enten</i>
Van <i>Fluyt</i>	<i>Fluyten</i>
Van <i>Gulp</i>	<i>Gulpen</i>
Van <i>Houw</i>	<i>Houwen</i>

<i>Van Kamp</i>	<i>Kampen</i>
<i>Van Krab</i>	<i>Krabben</i>
<i>Van Laster</i>	<i>Lasteren</i>
<i>Van Lym</i>	<i>Lymen</i>
<i>Van Munt</i>	<i>Munten</i>
<i>Van Nagel</i>	<i>Nágelen</i>
<i>Van Oorlog</i>	<i>Oorlogen</i>
<i>Van Pand</i>	<i>Panden</i>
<i>Van Put</i>	<i>Putten</i>
<i>Van Sabel</i>	<i>Sabelen</i>
<i>VanVan Smeer</i>	<i>Smeeren</i>
<i>Van Stórm</i>	<i>Stórmen</i>
<i>Van Stut</i>	<i>Stutten</i>
<i>Van Treede</i>	<i>Treedden</i>
<i>Van Visch</i>	<i>Visschen</i>
<i>Van Water</i>	<i>Wateren</i>
<i>Van Ys</i>	<i>Yzen</i>
<i>Van Zadel</i>	<i>Zadelen</i>
<i>Van Zalf</i>	<i>Zalven</i>
<i>Van Zegen,</i>	<i>Zégenen</i>
<i>Van Zwalp</i>	<i>Zwalpen</i>

Van Hand komt *Behandigen*, en van *Hals*, *Onthalzen*, mitsgaders het Kóppelwoord *Rekhalzen*.

Naardien nu zeer veele Werkwoorden dus van Naamwoorden afgeleyd worden, wat ongerymdheid steekt 'er dan tóch in, dat men het woord *Leeraaren*, als afgeleyd van *Leeraar*, tracht door te zetten, te meer, vermids dit geen nieuwigheid is, gelyk sommige, uyt onkunde, het genoemd hebben? Want behalven dat de *Kamer in Liefde bloeijende*, te Amsterdam, dit woord voor meer dan honderd

twintig jaaren goedgekeurd heeft, zo vindt men 't ook verscheydenmaal in de *Ontleedinge van Kabrolius*, door *V. F. Plemp* vertaald, en in den jaare 1633. t'Amsterdam gedrukt. Ook heeft men dit woord ten hoogsten van noode, om de gebreklykheyd van 't woord *Leeren*, 't welk zo wel voor *docere*, als voor *discere*, wordt gebruykt, voor te komen: want *Leeren* is eygentlyk, *kennis van iets te bekomen*; en dat men het ook voor *Onderwyzen* gebruykt, schynt zynen oorsprong te hebben uyt de Hoogduytsche woorden **Lernen** en **Lehren**, welk laatste *Onderwyzen* betékent, en 't eerste is *discere*, waarvoor de Engelschen zeggen *Learn*, 't welk buyten twyfel afkomstig is van 't Hoogduytsch woord **Lernen**, waarvoor wy zeer gevoeglyk kunnen zeggen *Leeren*. Dóch de tweevoudige betékenis, welke men aan dat woord geeft, te willen verschoonen met het Fransch *Apprendre*, is by my van geen' klem; doordien wy die gebreklykheyd zeer bequaamlyk met het woord *Leeraaren* kunnen vervullen. Want dat een ander op eenen bultzak slaapt, behoeft ons niet te beletten een bed te gebruyken als wy 't bekomen kunnen. Gelyk nu *Leeraaren* van *Leeraar* afgeleyd wordt, zo komt van *Meester* ook *Meesteren*, 't welk men gebruykt voor *geneezen*, omdat men gewoon is eenen *Wondheeler*, by uytneemendheyd, eenen *Meester* te noemen, even als men eenen *Arts* met den naam van *Doctor* noemt, waarvan insgelyks de werkwoorden *Dókteren* en *Verdócteren* gevórmde worden: want men zegt *Hy heeft lang te vergeefs gedokterd:* en *Zy heeft veel gelds verdókterd en vermeesterd*. Het woord *Erinneren* is ook één van die,

welke sommigen, zo 't schynt, niet gevallen; Dóch Vondel heeft het gevoegelyk in 't Neerduytsch gebruykt; en wy moogen hem onbeschroomd daarin naavólgen, mids dat het niet al te dikwils, maar met bescheydenheyd, geschiede: want dit woord komt my immer zo naadrukkelyk voor, en is van veel minder omslags, dan *Te binnen brengen*, óf *In de gedachten brengen*, welke bewoordingen daarom evenwel gansch niet te verwerpen zyn.

De meeste Werkwoorden zyn op zeer veele zaaken toepasselyk, als *Achten*, *Beschikken*, *Doen*, *Dwingen*, *Geeven*, *Houden*, *Inbeelden*, *Jaagen*, *Kennen*, *Leeren*, *Maaken*, *Neemen*, enz. Maar des niettegenstaande zyn 'er in onze taale ook etlyke Werkwoorden, die maar tót een eenige zaak óf bedryf gebruykelyk zyn, als *Balderen*, *Biggelen*, *Kabbelen*, *Prévelen*, *Reutelen*, *Ritselen*, *Sissen*, *Snorken*, *Suysen*, *Verbedden* enz. sommige van welke men in 't Engelsch, (gelyk ik in 't maaken van myn Groot Engelsch en Nederduytsch Woordenboek bevonden heb) niet zonder omschryvinge uytdrukken kan.

Men maakt in de Spellinge onderscheyd tusschen *Vercieren* en *verzieren*; en nógtans schynt het één uyt het ander te spruyten; want *verdichten* bestaat in *optooijen*, en wat is *verzieren* tóch anders dan iets dat valsch is zoodanig te *vercieren* óf op te pronken dat het naar waarheyd gelykt, en daarom noemt men zulks ook *stóffeeren*.

De Werkwoorden worden door verscheydene Wyzen en Tyden veranderd óf verschikt, welke VERSCHIKKING in 't Latyn CONJUGATIO genoemd

wordt, en by die benaaming best bekend is. Dóch alle die Wyzen en Tyden, en derzelve betékenissen, alhier omstandig te beschryven, acht ik noodeloos; dewyl men uyt de Voorbeelden, welke hier staan te vólgén, zulks best zal kunnen begrypen. Nademaal nu tót het veranderen der Werkwoorden zekere Hulpwerkwoorden noodig zyn, zal ik de verandering daarvan laten vooraf gaan, en beginnen met het gebreklyk Helpwoord *Zullen*.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Zal	Wy Zullen
Gy Zult	Gylieden Zult
Hy Zal	Zy Zullen

Onbepaalde Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Zou óf Zoude	Wy Zouden
Gy Zoudt	Gylieden Zoudet
Hy Zou óf Zoude	Zy Zouden

De Onbepaalende Wyze is *Zullen*, en het Deelwoord *Zullende*.
Het Helpwoord *Hebben* wordt aldus veranderd.

* De AANTOONENDE WYZE.
Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Heb	Wy hebben
Gy Hebt	Gylieden Hebt
Hy, Zy, óf Het Heeft	Zy Hebben

* Indicativus Modus.

*Onvólmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Had

Gy Hadt

Hy Had

Meerv.

Wy Hadden

Gylieden Hadt

Zy Hadden

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Heb Gehad

Gy Hebt Gehad

Hy Heeft Gehad

Meerv.

Wy Hebben Gehad

Gylieden Hebt Gehad

Zy Hebben Gehad

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Had Gehad

Gy Hadt Gehad

Hy Had Gehad

Meerv.

Wy Hadden Gehad

Gylieden Hadt Gehad

Zy Hadden Gehad

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik Zal Hebben

Gy Zult Hebben

Hy Zal Hebben

Meerv.

Wy Zullen Hebben

Gylieden Zult Hebben

Zy Zullen Hebben

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Ik Zou Hebben

Gy Zoudt Hebben

Hy Zoud Hebben

Meerv.

Wy Zouden Hebben

Gylieden Zoudet Hebben

Zy Zouden Hebben

De * GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Heb, *óf* Heb Gy

Hy Hebbe, *óf* Laat Hem Hebben

Meerv.

Hebbenwe, *óf* Laat ons Hebben

Hebt, *óf* Hebt Gylieden

Laat ze Hebben

De † AANVOEGENDE, *óf* WENSCHENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Eenv.

Dat Ik Hebbe, Gy Hebt, Hy Hebbe.

Meerv.

Dat Wy Hebben, Gyl. Hebbet, Zy Hebben

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat Ik Hadde   *óf*

Had Ik

Dat Gy Hadt   *óf*

Hadt Gy

Dat Hy Hadde   *óf*

Had Hy

Meerv.

Dat Wy Hadden   *óf*

Hadden Wy

Dat Gylieden Haddet   *óf*

Hadt Gylieden

Dat Zy Hadden   *óf*

Hadden Zy

Volmaakte Verleeden, en meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat Ik Gehad Hebbe *en* Hadde, *óf* Had Ik Gehad

Dat Gy Gehad Hebt *en* Hadt, *óf* Hadt Gy Gehad

Dat Hy Gehad Heeft *en* Hadde, *óf* Had Hy Gehad

* Modus Imperativus.

† Subjunctivus vel Optativus.

Meerv.

Dat Wy Gehad Hebben *en* Hadden, *óf* Hadden Wy Gehad
 Dat Gyl. Gehad Hebt *en* Haddet, *óf* Haddet Gyl. Gehad
 Dat Zy Gehad Hebben *en* Hadden, *óf* Hadden Zy Gehad
Toekomende Tyd.

Eenv.

Als *óf* Dat Ik HHebben Zal
 Als *óf* Dat Gy Hebben Zult
 Als *óf* Dat Hy Hebben Zal

Meerv.

Als *óf* DatWy Hebben Zullen
 Als *óf* Dat Gyl. Hebben Zult
 Als *óf* Dat Zy Hebben Zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als Ik Gehad zal hebben
 Als Gy Gehad zult hebben
 AlsHy Gehad zal hebben

Meerv.

Als Wy Gehad zullen hebben
 Als Gyliden gehad zult hebben
 Als Zy gehad zullen hebben

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Schoon Ik Gehad zoud hebben
 Schoon Gy Gehad zoudt hebben
 Schoon Hy Gehad zoud hebben

Meerv.

Schoon Wy Gehad zouden hebben
 Schoon Gyl. Gehad zoudet hebben
 Schoon Zy Gehad zouden hebben.

De * ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordige Tyd.</i>	Hebben
<i>Verleeden Tyd</i>	Gehad Hebben
<i>Toekomende Tyd.</i>	Te Zullen Hebben.

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordige Tyd</i>	Hebbende
<i>Verleeden Tyd</i>	Gehad
<i>Toekomende Tyd</i>	Zullende Hebben

Het Zelfstandig Werkwoord *Zyn* óf *Weezen*, voornaamelyk gebruykt tót behulp der Lydende Werkwoorden, wordt aldus verschikt.

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Ben	Wy Zyn
Gy Bent óf Zyt	Gylieden Zyt
Hy, Zy, Het Is	Zy Zyn

Onvolmaakte Verleeden Tyd

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Was	Wy Waaren
Gy Waart	Gyl. Waart
Hy, Zy, Het Was	Zy Waaren

* Modus Infinitivus.

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Ben Geweest

Gy Bent óf Zyt Geweest

Hy, Zy, Het Is Geweest

Meerv.

Wy Zyn Geweest

Gyl. Zyt Geweest

Zy Zyn geweest

*Meer dan Volmaakte Verleeden tyd.**Eenv.*

Ik Was geweest

Gy Waart geweest

Hy Was geweest

Meerv.

Wy Waaren geweest

Gylieden Waart geweest

Zy Waaren geweest.

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik Zal Zyn óf Weezen

Gy Zult Zyn óf Weezen

Hy Zal Zyn óf Weezen

Meerv.

Wy Zullen Zyn óf Weezen

Gyl. Zult Zyn óf Weezen

Zy Zullen Zyn óf Weezen

De GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Wees óf Wees Gy

Dat Hy Zy

Meerv.

Zyn we, óf Laaten we Zyn

Weest óf Zyt Gylieden

Laat ze Zyn

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE WYZE.

*Tegenwoordige Tyd.*Dat Ik Ben *óf* Zy

Dat Wy Zyn

Dat Gy Zyt

Dat Gyl. Zyt

Dat Hy Is *óf* Zy

Dat Zy Zyn

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*Dat *óf* Als Ik WaareDat *óf* Als Wy WaarenDat *óf* Als Gy WaartDat *óf* Als Gyl. Waart *óf* WaaretDat *óf* Als Hy WaareDat *óf* Als Zy Waaren*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*Dat Ik Geweest Ben *óf* Zy

Dat Wy Geweest Zyn

Dat Gy Geweest Zyt

Dat Gyl. Geweest Zyt

Dat Hy Geweest Is *óf* Zy

Dat Zy Geweest Zyn

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv..**Meerv.*Dat *óf* Als Ik Geweest waare

Dat Wy Geweest waaren

Dat *óf* Als Gy Geweest waart

Dat Gyl. Geweest waart

Dat *óf* Als Hy Geweest waare

Dat Zy Geweest waaren

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Dat, *óf* Indien, *óf* Als Ik Zyn *óf* weezen zal
 Dat, *óf* Indien, *óf* Als Gy zyn *óf* weezen zult
 Dat, *óf* Indien, *óf* Als Hy zyn *óf* weezen zal

Meerv.

Dat, *óf* Indien, *óf* Als Wy zyn *óf* weezen zullen
 Dat, *óf* Indien, *óf* Als Gyl. zyn *óf* weezen zult
 Dat, *óf* Indien, *óf* Als Zy zyn *óf* weezen zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als Ik zal Geweest zyn
 Als Gy zult Geweest zyn
 Als Hy zal Geweest zyn

Meerv.

Als Wy zullen Geweest zyn
 Als Gyl. zult Geweest zyn
 Als Zy zullen Geweest zyn.

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Ik zou *óf* zoude zyn *óf* Weezen
 Gy zoudt zyn *óf* Weezen
 Hy zou *óf* zoude zyn *óf* Weezen

Meerv.

Wy zouden zyn óf Weezen
Gyl. zoudet zyn óf Weezen
Zy zouden zyn óf Weezen

De ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig. Zyn óf Weezen

Verleeden. Geweest zyn

Toekomend. Zullen zyn

Deelwoorden.

Tegenwoordig. Zynde óf Weezende

Verleeden. Geweest

Toekomend. Zullende zyn óf weezen

Het Hulpwoord *Worden óf Werden*, 't welk gebruykt wordt om de lyding van iets te betékenen, wordt door zyne *Wyzen* en *Tyden* dus veranderd.

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Eenv. *Meerv.*

Ik Word óf werd *Wy worden*

Gy wordt *Gyl. wordt*

Hy, zy, óf het wordt *Zy worden.*

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv. *Meerv.*

Ik wierd *Wy wierden*

Gy wierdt *Gyl. wierdt*

Hy wierdt *Zy wierden*

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Ben Geworden

Gy zyt Geworden

Hy Is Geworden

Meerv.

Wy zyn Geworden

Gyl. zyt Geworden

Zy zyn Geworden

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik was Geworden

Gy waart Geworden

Hy was Geworden

Meerv.

Wy waaren Geworden

Gyl. waart Geworden

Zy waaren Geworden

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik zal worden

Gy zult worden

Hy zal worden

Meerv.

Wy zullen worden

Gyl. zult worden

Zy zullen worden

De GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Word óf werd Gy

Hy worde

Meerv.

Worden wy

Wordt óf werdt Gylieden

Dat zy worden

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE WYZE.

*Tegenwoordige Tyd.**Eenv.*

Dat Ik worde

Dat Gy wordt

Dat Hy worde

Meerv.

Dat Wy worden

Dat Gyl. wordt óf wordet

Dat Zy worden

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Dat óf Als Ik wierde óf wierd

Dat óf Als Gy wierdt

Dat óf Als Hy wierde

Meerv.

Dat óf Als Wy wierden

Dat óf Als Gyl. wierdt óf wierdet

Dat óf Als Zy wierden

Volmaakte Verleeden Tyd.

Dat Ik Geworden ben óf zy

Dat Gy Geworden zyt

Dat Hy Geworden is óf zy

Dat Wy Geworden zyn

Dat Gyl. Geworden zyt

Dat Zy Geworden zyn

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Dat Ik Geworden waare

Dat Gy Geworden waart

Dat Hy Geworden waare

Meerv.

Dat Wy Geworden waaren

Dat Gyl. Geworden waart

Dat Zy Geworden waaren

*Anders.**Eenv.*

Toen Ik Geworden was
 Toen Gy Geworden waart
 Toen Hy Geworden was

Meerv.

Toen Wy Geworden waaren
 Toen Gyl. Geworden waart
 Toen Zy Geworden waaren

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als óf Dat Ik worden zal
 Als óf Dat Gy worden zult
 Als óf Dat Hy worden zal

Meerv.

Als óf Dat Wy worden zullen
 Als óf Dat Gyl. worden zult
 Als óf Dat Zy worden zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

Indien Ik worden zoude
 Indien Gy worden zoudt
 Indien Hy worden zoude

Meerv.

Indien Wy worden zouden
 Indien Gyl. worden zoudet
 Indien Zy worden zouden

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Als Ik zoude Geworden zyn
 Als Gy zoudt Geworden zyn
 Als Hy zoude Geworden zyn

Meerv.

Als Wy zouden Geworden zyn
 Gyl. zoudt Geworden zyn
 Zy zouden Geworden zyn.

De ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordig</i>	Worden
<i>Verleeden</i>	Geworden zyn
<i>Toekomende</i>	Zullen worden.

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig</i>	Wordende
<i>Verleeden</i>	Geworden
<i>Toekomende</i>	Zullende worden

Daar zyn nóg andere Hulpwoorden, als *Konnen*, *Moeten*, *Moogen*. Dóch ik acht onnoodig meer daaraf alhier te zeggen, dan dat *Konnen* in den Tegenwoordigen Tyd der Aantoonende Wyze heeft, *Ik Kan*, *Gy kont*, *Hy kan*; *Wy kunnen*, *Gyl. kont*, *Zy kunnen*. In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Kon óf Konde*, óf *Kost*, *Gy Konde óf Kost*, *Hy Kon óf Kost*; *Wy Konden*, *Gyl. kondet*, *Zy konden*. In den Volmaakten Verleeden Tyd: *Ik Heb Gekonnen*: In den Onvolmaakten Verleeden Tyd: *Ik Had Gekonnen*: In den Toekomenden Tyd, *Ik Zal Konnen*: De Deelwoorden zyn *Konnende*, en *Gekonnen*. Het woord *Moeten*, heeft in den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Most*: en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik Heb Gemoeten*. En *Moogen* heeft in

den Tegenwoordigen Tyd, *Ik Mag, Gy Moogt, Hy Mag; Wy Moogen*, enz. In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Mogt*, en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik Heb Gemoogen*. Ik gaa nu over tót de Verschikking van een Bedryvend en Lydend Werkwoord, waaruyt men het noodig gebruyk der voorgaande Hulpwoorden zal zien. Dóch ik zal hier niet reppen van Vier *Conjugatien*, vólgens den Latynschen trant, gelyk eens iemand ontrent het Nederduytsch heeft willen doen; maar hoe ongerymd, zal uyt het vervólg blyken; want het verschil der Verschikkinge bestaat voornaamelyk in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, die op veelerley wyze naar de verscheydene hoedaanigheden der woorden uytgedrukt wordt, gelyk ik door eene meenigte van Voorbeelden zal toonen: zo dat men uyt dien hoofde zou kunnen zeggen, dat 'er acht *Conjugatien* in 't Nederduytsch zyn. Maar ik acht dat men uyt het voorbeeld van een eenig Werkwoord de Verschikking van alle genoeg zal kunnen begrypen: want zelfs het verschil der *Onvolmaakte Verleeden Tyd* is niet zo regelmatig, dat men eenen vasten regel daar ontrent voorschryven kan; naardien de woorden *Hoopen, Koopen, en Loopen* eveneens in klank luyden, en nógtans in den Onvolmaakten Verleeden Tyd zeer veel verscheelen, als *Ik Hoopte, Ik Kóft, Ik Liep*. Zo is 't ook gelegen met *Meeten, Weeten, Zweeten*; want men zegt, *Ik mat, Ik Wist, Ik Zweette*. Hierom zal ik maar een Voorbeeld geeven, van het woord *Leeren*, vólgens 't welk men alle andere, als men slechts weet hoe de Onvolmaakte Verleeden Tyd is, in hunne Wyzen en Tyden Verschikken kan.

De AANTOONENDE WYZE.
Tegenwoordige Tyd.

Eenv.

Ik Leer,
Gy Leert,
Hy óf zy Leert

Meerv.

Wy Leeren
Gylieden Leert
Zy Leeren

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik Leerde
Gy Leerde
Hy Leerde

Meerv.

Wy Leerden
Gyl. Leerdet
Zy Leerden

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik heb Geleerd
Gy hebt geleerd
Hy heeft Geleerd

Meerv.

Wy hebben Geleerd
Gyl. hebt Geleerd
Zy hebben Geleerd

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik had Geleerd
Gy hadt Geleerd
Hy had Geleerd

Meerv.

Wy hadden Geleerd
Gyl. hadt Geleerd
Zy hadden Geleerd

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik zal Leeren
 Gy zult Leeren
 Hy zal Leeren

Meerv.

Wy zullen Leeren
 Gyl. zult Leeren
 Zy zullen Leeren

*Tweede Toekomende óf Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Ik zou Leeren
 Gy zoudt Leeren
 Hy zou Leeren

Meerv.

Wy zouden Leeren
 Gyl. zoudt Leeren
 Zy zouden Leeren.

De GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Leer *óf* Leer Gy
 Hy Leere

Meerv.

Leeren we
 Leert, *óf* Leert Gylieden
 Dat zy Leeren

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE WYZE.

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Dat Ik Leer *óf* Leere
 Dat Gy Leert
 Dat Hy Leert *óf* Leere

Meerv.

Dat Wy Leeren
 Dat Gylieden Leert
 Dat Zy Leeren

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Dat óf Schoon Ik Leerde,

Dat óf Schoon Gy Leerde

Dat óf Schoon Hy Leerde

Meerv.

Dat óf Schoon Wy Leerden

Dat óf Schoon Gyl. Leerdet

Dat óf Schoon Zy Leerden

*Tweede Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Toen Ik Leeren zoude

Toen Gy Leeren zoudt

Toen Hy Leeren zoude

Meerv.

Toen Wy Leeren zouden

Toen Gyl. Leeren zoudet

Toen Zy Leeren zouden

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Dat óf Hoewel Ik Geleerd heb óf hebbe

Dat óf Hoewel Gy Geleerd hebt

Dat óf Hoewel Hy Geleerd heeft óf hebbe

Meerv.

Dat óf Hoewel Wy Geleerd hebben

Dat óf Hoewel Gyl. Geleerd hebt

Dat óf Hoewel Zy Geleerd hebben

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Indien óf Dat Ik geleerd had óf hadde

Indien óf Dat Gy geleerd hadt

Indien óf Dat Hy geleerd had óf hadde

Meerv.

Indien óf Dat Wy geleerd hadden
 Indien óf Dat Gyl. geleerd haddet
 Indien óf Dat Zy geleerd hadden

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als Ik Leeren zal
 Als Gy Leeren zult
 Als Hy Leeren zal

Meerv.

Als Wy Leeren zullen
 Als Gyl. Leeren zult
 Als Zy Leeren zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als Ik geleerd zal hebben
 Als Gy geleerd zult hebben
 Als Hy geleerd zal hebben

Meerv.

Als Wy geleerd zullen hebben
 Als Gyl. geleerd zult hebben
 Als Zy geleerd zullen hebben

*Derde Toekomende Tyd.**Eenv.*

Schoon Ik geleerd zoud hebben
 Schoon Gy geleerd zoudt hebben
 Schoon Hy geleerd zoud hebben

Meerv.

Schoon Wy geleerd zouden hebben
 Schoon Gyl. geleerd zoudt hebben
 Schoon Zy geleerd zouden hebben

De ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordig</i>	Leeren
<i>Verleeden</i>	Geleerd hebben
<i>Toekomende</i>	Te zullen Leeren

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig</i>	Leerende
<i>Verleeden</i>	Geleerd
<i>Toekomend</i>	Zullende Leeren

Dit woord *Leeren* in een Lydend woord verkeerd, is *Geleerd worden*, het welk aldus verschikt wordt.

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Ik word geleerd	Wy worden geleerd
Gy wordt geleerd	Gylieden wordt geleerd
Hy, zy, wordt geleerd	Zy worden geleerd

Alhier staat aan te merken, dat als men 't woord *Ik Ben* gebruykt, zulks de betékenis iets verandert; want *Ik Ben Geleerd*, is niet alleen te zeggen dat men onderrechting bekomen heeft, maar ook, dat men een Geleerde is, immers heeft zulks plaats als men zegt, *Hy is Geleerd*. Echter zyn 'er eenige *Onzydige Werkwoorden* die het woord *Ik Ben* tót zich

neemen, als *Ik ben gebleeven. Ik was vertrokken, Ik ben geklommen, Ik was gekomen, Ik was gedaald.*

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik wierd Geleerd
Gy wierdt Geleerd
Hy wierdt Geleerd

Meerv.

Wy wierden Geleerd
Gyl. wierdt Geleerd
Zy wierden Geleerd

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik Ben Geleerd geweest
Gy Zyt Geleerd geweest
Hy Is Geleerd geweest

Meerv.

Wy Zyn Geleerd geweest
Gyl, Zyt Geleerd geweest
Zy Zyn Geleerd geweest

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Ik was Geleerd Geweest
Gy waart Geleerd Geweest
Hy was Geleerd Geweest

Meerv.

Wy waaren Geleerd Geweest
Gyl. waart Geleerd Geweest
Zy waaren Geleerd Geweest

Toekomende Tyd.

Eenv.

Ik zal geleerd worden
Gy zult geleerd worden
Hy zal geleerd worden

Meerv.

Wy zullen Geleerd worden
 Gyl. zult geleerd worden
 Zy zullen Geleerd worden

Tweede Toekomende Tyd.

Eenv.

Ik Zou Geleerd worden
 Gy Zoudt Geleerd worden
 Hy Zou Geleerd worden

meerv.

Wy Zouden Geleerd worden
 Gyl. Zoudt Geleerd worden
 Zy Zouden Geleerd worden

De GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Word Geleerd
 Dat hy Geleerd worde

Meerv.

Wordt [gylieden] geleerd
 Dat zy Geleerd worden

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Als *óf* Dat Ik Geleerd word *óf* worde
 Als *óf* Dat Gy Geleerd wordt
 Als *óf* Dat Hy Geleerd word *óf* worde

Meerv.

Als *óf* Dat Wy Geleerd worden
 Als *óf* Dat Gyl. Geleerd wordt
 Als *óf* Dat Zy Geleerd worden

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*Dat Ik Geleerd wierd *óf* wierde

Dat Gy Geleerd wierdt

Dat Hy Geleerd wierd

Meerv.

Dat Wy Geleerd wierden

Dat Gyl. Geleerd wierdet

Dat Zy Geleerd wierden

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*Dat Ik Geleerd ben *óf* zy

Dat Gy Geleerd zyt

Dat Hy Geleerd is *óf* zy*Meerv.*

Dat Wy Geleerd zyn

Dat Gyl. Geleerd zyt

Dat Zy Geleerd zyn

*Anders.**Eenv.*

Was ik Geleerd geweest

Waart gy Geleerd geweest

Was hy Geleerd geweest

Meerv.

Waaren wy Geleerd geweest

Waart gyl. Geleerd geweest

Waaren zy Geleerd geweest

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Indien óf Dat Ik Geleerd waare
 Indien óf Dat Gy Geleerd waart
 Indien óf Dat Hy Geleerd waare

Meerv.

Indien óf Dat Wy Geleerd waaren
 Indien óf Dat Gyl. Geleerd waart
 Indien óf Dat Zy Geleerd waaren

*Tweede meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Als Ik Geleerd geweest zoude zyn
 Als Gy Geleerd geweest zoudt zyn
 Als Hy Geleerd geweest zoude zyn

Meerv.

Als Wy Geleerd geweest zouden zyn
 Als Gyl. Geleerd geweest zoudet zyn
 Als Zy Geleerd geweest zouden zyn

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als Ik Geleerd zal worden
 Als Gy Geleerd zult worden
 Als Hy Geleerd zal worden

Meerv.

Als Wy Geleerd zullen worden
 Als Gyl. Geleerd zult worden
 Als Zy Geleerd zullen worden

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenvoudig.*

Indien Ik Geleerd zoude worden
 Indien Gy Geleerd zoudt worden
 Indien Hy Geleerd zoude worden

Meerv.

Indien Wy Geleerd zouden worden
 Indien Gyl. Geleerd zoudet worden
 Indien Zy Geleerd zouden worden

*Derde Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als Ik Geleerd zal Geworden zyn
 Als Gy Geleerd zult Geworden zyn
 Als Hy Geleerd zal Geworden zyn

Meerv.

Als Wy Geleerd zullen Geworden zyn
 Als Gyl. Geleerd zult Geworden zyn
 Als Zy Geleerd zullen Geworden zyn

*Vierde Toekomende Tyd.**Eenv.*

Indien Ik Geleerd zou Geworden zyn
 Indien Gy Geleerd zoudt Geworden zyn
 Indien Hy Geleerd zou Geworden zyn

Meerv.

Indien Wy Geleerd zouden Geworden zyn
 Indien Gyl. Geleerd zoudet Geworden zyn
 Indien Zy Geleerd zouden Geworden zyn

De ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordig</i>	Geleerd worden
<i>Verleeden</i>	Geleerd worden
<i>Toekomend</i>	Geleerd te zullen worden

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig</i>	Geleerd, Geleerd wordende
<i>Verleeden</i>	Geleerd Geworden zynde
<i>Toekomend</i>	Zullende Geleerd worden

Vólgens dit voorbeeld van *Conjugatie* kunnen alle andere *Werkwoorden* door hunne *Wyzen* en *Tyden* verschikt worden, mids dat men gade slaat dat de woorden in den *Tegenwoordigen Tyd* der *Aantoonende Wyze* doorgaans in den tweeden en derden persoon van 't Eenvoudig, en alleen in den tweeden persoon van 't Meervoudig getal, eene T aanneemen, als *Ik Woon, Gy Woont, Hy Woont: Wy Woonen, Gylieden Woont, Zy Woonen*. Zo ook, *Ik Benyd, Gy benydt, Hy benydt: Wy benyden, Gyl. benydt, Zy benyden*, En *Ik Adem, Gy ademt, Hy ademt: Wy ademen, Gyl. ademt, Zy ademen*, enz. Als mede, *Ik Blaas, Gy blaast, Hy blaast: Wy blaazen, Gyl. blaast, Zy blaazen*. En *Ik Hoor, Gy hoort*,

* Indicativus.

Hy hoort: Wy hooren, Gyl. hoort, Zy hooren. Daarby staat ook aan te merken dat de *Onvolmaakte Verleeden Tyd* in verscheydene woorden merkelyk verscheelt: want schoon het voegen van den uytgang *de*, aan den *Tegenwoordigen Tyd* der *Aantoonende Wyze*, de regelmatigste vórming schynt, om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* uyt te beelden, als *Ik Leer, Ik Leerde: Ik Hoor, Ik Hoorde*; zo maaken nógtans veele *Werkwoorden* den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* anders, als blykt aan het woord *Spreeken*, 't welk heeft, *Ik Sprak, Gy spraakt, Hy sprak: Wy spraken, Gylieden spraakt, Zy spraken.* Het woord *Treedden* heeft *Ik Trad, Gy tradt, Hy tradt: Wy traden, Gylieden tradt, Zy traden.* Het woord *Leezen* heeft *Ik Las, Gy laast, Hy las: Wy lazen, Gylieden laast, zy lazen.* 't Woord *Zien* heeft, *Ik zag, Gy zaagt, Hy zag: Wy zagen, Gylieden zaagt, Zy zagen.* En het woord *Komen* heeft, *Ik Quam, Gy quaamt, Hy quam: Wy quamen, Gyl. quaamt, Zy quamen.* Dus wyken ook veele andere *Werkwoorden* van den gemeenen *Regel* af, gelyk hierna door eene menigte van voorbeelden, ter plaatse daar van de [†] *Wortel-tyden* gehandeld wordt, zal blyken. Ondertusschen acht ik dat iemand, die maar een weynig opmerkend is, uyt deeze aangetoonde voorbeelden wel zal kunnen begrypen, hoe wanschikkelyk het is, dat men in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* tusschen 't *Eenvoudig* en *Meervoudig* getal geen onderscheyd maakt; het welk nógtans veel geschiedt, zelfs van *Schryvers* die men moet bekennen schrande te zyn: maar iemand, die zich

* Indicativus.

† Tempora Radicalia.

zulk een quaade gewoonte niet heeft aangewend, komt het zeer walgelyk voor, als hy leest, *Om dat ik oordeelden. Waar op ik hem antwoorden. Ik meenden hem te zien. Men hoorden U niet*, enz. Waarvoor een kundige schryft, *Oordeelde, antwoordde, meende, en hoorde*. De woorden *Sterven*, en *Verwerven*, hebben in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* der *Aantoonende wyze*, *Hy sturf, Ik Verwurf*, en dien zelfden Tyd der *Aanvoegende Wyze* kan men dus uytdrukken: *Zy meenden dat ik stierf. Het kóste my veel moeite eer ik het verwierf*.

De *Tegenwoordige Tyd* der † *Aantoonende Wyze*, wordt gemaakt van de * *Onbepaalende Wyze*, door 't afsnyden van den uytgang *en*; als van *Deelen, Ik Deel: Gelooven, Ik Geloof: Leeven, Ik Leef: Leezen, Ik Lees: Beminnen, Ik Bemin: Verneemen, Ik Verneem: Klóppen, Ik Klóp: Vatten, Ik Vat: Snyden, Ik Snyd óf Sny*. Voeg hierby, *Doen, Ik Doe: Gaan, Ik Gaa: Staan, Ik Staa: Slaan, Ik Slaa*, enz. Sommige willen dat men den *Tegenwoordigen Tyd* der *Aantoonende Wyze* deezer woorden dus zal schryven, *Ik Deelee, Ik Geloove, Ik Leeve, Ik Leeze, Ik Beminne, Ik Verneeme*, enz. Maar behalve dat dit een lamme spraak schynt, wat onderscheyd zal men dan maaken, om de † *Aanvoegende óf Wenschende Wyze* uyt te beelden: Immers is het veel beter dat men dat onderscheyd in acht neeme, dewyl onze taal zulks toelaat, Als, *Ik Deel eenpaarig; Hy wil niet dat ik Deelee. Ik Geloof u wel; Meent gy dat ik u Geloove. Ik leef Gerust; Hy benydt my*

‡ Indicativus.
* Infinitivus.
† Subjunctivus.

dat ik gerust Leeve. Ik Lees veel; Zy wil niet dat ik veel Leeze. Ik Bemin haar; Staa toe dat ik haar Beminne. Ik Verneem 'er niets van; Vergun my dat ik 'er nâ verneeme. Ik vind dit onderscheyd tusschen de *Aantoonende* en de *Aanvoegelyke* wyze al waargenomen by *Melis Stoke*: want dus zingt die aaloude Kronykschryver in zynen Opdragt.

***Omdat ik niet en wille
Dat mine sinnen yet leggen stille,
Ende verderven met ledichede,
Wil ic alhier ter stede
Seggen wie die Graven waren.***

***Hem bid ic die noyt began,
Ende die over gemeene man,
Om berechten sette Lantsheren,
Dat hi my dat moete leren,
Dat ic die waarheyt so verclare,
Dat men weten moet dat ware.***

In zyne Inleydinge:

***Hier lat' ic van den Kaerlingen
Mijn scriven bliven, ende mine dingen,
Ende heb u bi dien gheseit
Die reden, die hier is voerleit.***

Elders * laat hy zich dus hooren:

***Hier keer ic t'onsen Graven weder,
Dortien jaar (dus is 't getelt)
Had hi Holland in sijn gewelt.***

* Pag mihi 29.

Daar zyn 'er die den *Subjunctivus* dus uytdrukken, *Zie óf hy dat gedaan hebbe*. Maar my dunkt het veel beter dat men zegge, *Zie óf hy dat gedaan heeft*: want de *Subjunctivus* wordt duydelyk uytgedrukt door de verplaatsing van 't Hulpwoord *Heeft*: doordien men in de *Aantoonende wyze* zegt, *Hy heeft het gedaan; Hy is vertrokken*: En men drukt de *Aanvoegende Wyze* volkomenlyk uyt als men, zegt, *Zie óf hy dat gedaan heeft, Ik heb verstaan dat hy vertrokken is*. Maar om de * *Wenschende Wyze* te betékenen, is het noodig te zeggen, *Dat hy zyne wil hebbe; Dat hy te vrede gesteld zy, óf worde*. Uyt het gezeyde zal men wel kunnen begrypen dat ik het onnoodig achte, het woord *Werd* tót het betékenen van den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* der *Aantoonende Wyze* te gebruyken, in plaatse van *Wierd*; onaangezien men zulks by den *Historischryver Hooft*, en eenige andere *Schryveren*, doorgaans vindt: want tót betékeninge van de *Aanvoegende wyze* heeft men niet anders te doen, dan het woordtje *Wierd* te verplaatsen, als, *Ik wierd daartoe verzócht*; En *Eer ik daartoe verzócht wierd*. Waaruyt dan zonneklaar blykt, dat men zich van zulk een arm behulp, als *Werd* voor het *Praeteritum Imperfectum Indicativi*, en *Wierd* alleen voor het *Imperfectum Subjunctivi*, (de *Ongeletterden* gelieven my dit *Latyn* ten goede te houden) niet behoeft te bedienen. Nóg staat my alhier te melden, dat onze taal zékere bewoordingen, óf tzaamenvoeging van twee *Infinitivi* heeft, welke andere talen niet toelaaten, als *Ik heb hem zien sterven. Ik heb hooren zeggen*.

* Optativus.

Ik heb haar weezen haalen. Ik heb 't hem doen brengen. Ik heb hem laten staan. Ik heb het niet moogen doen. Ik heb'er niet kunnen byzyn. Ik hebt 't niet willen hooren. Ik heb 't niet durven spreken: want in dien zin te gebruyken de Deelwoorden Gezien, Gehoord, Geweest, Gelaaten, Gemoogen, Gekonnen, Gewild en Gedurfd, laat de eygenschap onzer taale niet toe. Maar des niettegenstaande zegt men evenwel, Ik heb 't begonnen te doen. Ik hebt gevreesd te zien.

Om nu de Werkwoorden door alle tyden naar behooren te veranderen, moet men derzelve[†] Wortel-tyden weeten, welke nu staan te vólgen.

I. De regelmatigste wyze om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* te betékenen, geschiedt, gelyk reeds gezegd is, door de sillabe *de* achter den *Tegenwoordigen Tyd* te voegen, als

Ik Adem	Ik ademde	Geademd	Ademen
Ik Anker	ik ankerde	geankerd	ankeren
Ik Baar	ik baarde	gebaard	baaren
Ik Bouw	ik bouwde	gebouwd	bouwen
Ik Cyfer	ik cyferde	gecyferd	cyferen
Ik Daal	ik daalde	gedaald	daalen
Ik Derf	ik derfde	gederfd	derven
Ik Dien	ik diende	gediend	dienen
Ik Eer	ik eerde	geëerd	eeren
Ik Eyndig	ik eyndigde	geëyndigd	eyndigen
Ik Erf	ik erfde	geërfd	erven
Ik Faamroof,	ik faamroofde	gefaamroofd	faamrooven

† Tempora Radicalia.

Ik Flikker	ik flikkerde	geflikkerd	flikkeren
Ik Gier	ik gierde	gegierd	gieren
Ik Graauw	ik graauwde	gegrauwd	grauwen
Ik Handel	ik handelde	gehandeld	handelen
Ik Hoor	ik hoorde	gehoord	hooren
Ik Huur	ik huurde	gehuurd	huuren
Ik Jammer	ik jammerde	gejammerd	jammeren
Ik Kaauw	ik kaauwde	gekaauwd	kaauwen
Ik Klaag	ik klaagde	geklaagd	klaagen
Ik Leef	ik leefde	geleefd	leeven
Ik Louter	ik louterde	gelouterd	louteren
Ik Mazel	ik mazelde	gemazeld	mazelen
Ik Moedig	ik moedigde	gemoedigd	moedigen
Ik Nader	ik naderde	genaderd	naderen
Ik Nies	ik niesde	geniesd	niezen
Ik Oordeel	ik oordeelde	geoordeeld	oordeelen
Ik Ordineer	ik órdineerde	geórdineerd	órdineeren
Ik Pel	ik pelde	gepeld	pellen
Ik Plonder	ik plonderde	geplonderd	plonderen
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Quyn	ik quynde	gequynd	quynen
Ik Rammel	ik rammelde	gerammeld	rammelen
Ik Reken	ik rekende	gerekend	rékenen
Ik Reys	ik reysde	gereysd	reyzen
Ik Scheur	ik scheurde	gescheurd	scheuren
Ik Sluymer	ik sluymerde	gesluymerd	sluymeren
Ik Tem	ik temde	getemd	temmen
Ik Tuymel	ik tuymelde	getuymeld	tuymelen
Ik vloei	ik vloeide	gevloeid	vloeijen
Ik Vrees	ik vreesde	gevreesd	vreezen
Ik Waag	ik waagde	gewaagd	waagen
Ik Woon	ik woonde	gewoond	woonen

Ik Yl	ik ylde	geyld	ylen
Ik Ys	ik ysde	geysd	yzen
Ik Yver	ik yverde	geyverd	yveren
Ik Zaai	ik zaaide	gezaaid	zaaijen
Ik Zegel	ik zegelde	gezegeld	zégelen

By deeze kan men voegen

Ik Jaag	ik jaagde <i>en</i> joeg	gejaagd	jaagen
Ik Vraag	ik vraagde <i>en</i> vroeg	gevraagd	vraagen
Ik raad	ik raadde <i>en</i> ried	geraaden	raaden

II. De vólgende Verandering is, als men *te*, by den *Tegenwoordigen Tyd* voegt, als

Ik Buk	ik bukte	gebukt	bukken
Ik Doop	ik doopte	gedoopt	doopen
Ik Druk	ik drukte	gedrukt	drukken
Ik Eysch	ik eyschte	geëyscht	eyschen
Ik Fóp	ik fópte	gefópt	fóppen
Ik Gis	ik giste	gegist	gissen
Ik Hink	ik hinkte	gehinkt	hinken
Ik Hoop	ik hoopte	gehoopt	hoopen
Het Jeukt	het jeukte	gejeukt	jeuken
Ik Jók	ik jókte	gejókt	jókken
Ik Kef	ik kefte	gekeft	keffen
Ik Kap	ik kapte	gekapt	kappen
Ik Lesch	ik leschte	gelescht	lesschen
Ik Merk	ik merkte	gemerkt	merken
Ik Naak	ik naakte	genaakt	naaken
Ik Oogst	ik oogstte	geoogst	oogsten
Ik Pas	ik paste	gepast	passen

Ik Predik	ik predikte	gepredikt	prediken
Ik Queek	ik queekte	gequeekt	queeken
Ik Quets	ik quetste	gequetst	quetsen
Ik Raak	ik raakte	geraakt	raaken
Ik Schimp	ik schimpte	geschimpt	schimpen
Ik Tróts	ik trótste	getrótst	trótsen
Ik Visch	ik vischte	gevischt	visschen
Ik Vloek	ik vloekte	gevloekt	vloeken
Ik Wensch	ik wenschte	gewenscht	wenschen
Ik Yk	ik ykte	geykt	yken
Ik Zeep	ik zeepte	gezeept	zeepen
Ik Zwik	ik zwikte	gezwikt	zwikken
Ik Zwets	ik zwetste	gezwetst	zwetsen

Hierbij kunnen gevoegd worden

Ik Lach	ik lachte <i>en</i> loeg	gelacht <i>en</i> gelachgen	lachgen
Ik Tref	ik trefte <i>en</i> trof	getreft <i>en</i> getroffen	treffen

III. De Derde Verandering is van Werkwoorden, die in den Tegenwoordigen Tyd eyndigen in *d* of *t*, en welker *Onvolmaakte Verleeden Tyd* gemaakt word door het verdubbelen dier letteren, dus *dde*, óf *tte*, óf door *ede*, achter den Tegenwoordigen Tyd te voegen, als

Ik Antwoord	ik antwoordde óf antwoordede	geantwoord	antwoorden
Ik Acht	ik achtte óf achtede	geacht	achten

Ik Bloed	ik bloedde <i>óf</i> bloedede	gebloed	bloeden
Ik Boet	ik boette <i>óf</i> boetede	geboet	boeten
Ik Dood	ik doodde <i>óf</i> doodede	gedood	dooden
Ik Fluyt	ik fluytte <i>óf</i> fluytede	gefluyt	fluyten
Ik Groet	ik groette <i>óf</i> groetede	gegroet	groeten
Ik Hoed	ik hoedde <i>óf</i> hoedede	gehoed	hoeden
Ik Haat	ik haatte <i>óf</i> haatede	gehaat	haaten
Ik Jagt	ik jagtte <i>óf</i> jagtede	gejagt	jagten
Ik Kleed	ik kleedde <i>óf</i> kleedede	gekleed	kleeden
Ik Knót	ik knótte <i>óf</i> knóttede	geknót	knóttē
Ik Laad	ik laadde <i>óf</i> laadede	gelaaden	laaden
Ik Lust	ik lustte <i>óf</i> lustede	gelust	lusten
Ik Myd	ik mydde <i>óf</i> mydede	gemyd	myden
Ik Muyt	ik muytte <i>óf</i> muytede	gemuyt	muyten
Ik Nood	ik noodde <i>óf</i> noodigde	genood	nooden
Ik Net	ik nette <i>óf</i> nettede	genét	netten

Ik Pacht	ik pachtte <i>óf</i> pachtede	gepacht	pachten
Ik Quist	ik quistte <i>óf</i> quistede	gequist	quisten
Ik Red	ik redde <i>óf</i> reddede	geréd	redden
Ik Rust	ik rustte <i>óf</i> rustede	gerust	rusten
Ik Smeed	ik smeedde <i>óf</i> smeedede	gesmeed	smeeden
Ik Schat	ik schatte <i>óf</i> schattede	geschat	schatten
Ik Troost	ik troostte <i>óf</i> troostede	getroost	troosten
Ik Uyt	ik uytte <i>óf</i> uytede	geuyt	uyten
Ik Voed	ik voedde <i>óf</i> voedede	gevoed	voeden
Ik Vast	ik vastte <i>óf</i> vastede	gevast	vasten
Ik Wied	ik wiede <i>óf</i> wiedede	gewied	wieden
Ik Wacht	ik wachtte <i>óf</i> wachtede	gewacht	wachten
Ik Zift	ik ziftte <i>óf</i> ziftede	gezift	ziften
Ik Zucht	ik zuchtte <i>óf</i> zuchtede	gezucht	zuchten
Ik Zweet	ik zweette <i>óf</i> zweetede	gezweet	zweeten

IV. De Vierde Verandering is van Werkwoorden welker *y* van den *Tegenwoordigen Tyd* veranderd wordt in *ee*, om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* te vormen; en als men dan *Ge* daarvoor, en *en* daar achter stelt, zo wordt het *Deelwoord van den Verleeden Tyd* daaruyt gemaakt, als

Ik Byt	ik beet	gebeeten	byten
Ik Blyf	ik bleef	gebleeven	blyven
Ik Dryf	ik dreef	gedreeven	dryven
Ik Glyd	ik gleed	gegleeden	glyden
Ik Gryp	ik greep	gegreepen	grypen
Ik Kryg	ik kreeg	gekreegen	krygen
Ik Kryt	ik kreet	gekreeten	kryten
Ik Kyk	ik keek	gekeeken	kyken
Ik Kyf	ik keef	gekeeven	kyven
Ik Lyd	ik leed	geleeden	lyden
Ik Nyg	ik neeg	geneegen	nygen
Ik Nyp	ik neep	geneepen	nypen
Ik Prys	ik prees	gepreezen	pryzen
Ik Quyt	ik queet	gequeeten	quyten
Ik Ryd	ik reed	gereeden	ryden
Ik Ryg	ik reeg	gereegen	rygen
Ik Rys	ik rees	gereezen	ryzen
Ik Ryt	ik reet	gereeten	ryten
Ik Schryf	ik schreef	geschreeven	schryven
Ik Schyn	ik scheen	gescheenen	schynen
Ik Slyt	ik sleet	gesleeten	slyten
Ik Smyt	ik smeed	gesmeeten	smyten
Ik Stryd	ik streed	gestreeden	stryden
Ik Styg	ik steeg	gesteegen	stygen
Ik Vryf	ik vreef	gevreeven	vryven

Ik Wyk	ik week	geweeken	wyken
Ik Wys	ik wees	geweezen	wyzen
Ik Wyt	ik weet	geweeten	wyten
Ik Zwym	ik zweem	dóch de Volmaakte Verleeden Tyd is bezwymd	zwymen.

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Hyg	ik hygde	gehygd	hygen
Ik Hys	ik hyste	gehyst	hyssen
Ik Krysch	ik kryschte	gekryscht	kryschen
Ik Kryg (oorlóg)	ik krygde	gekrygd	krygen
Ik Lyn	ik Lynde	gelynd	lynen
Ik Lym	ik lymde	gelymd	lymen
Ik Myd	ik mydde	gemyd	myden
Ik Myn	ik mynde	gemynd	mynen
Ik Pyp	ik pypte	gepypt	pypen
Ik Rym	ik rymde	gerymd	rymen
Ik Twyn	ik twynde	getwynd	twynen
Ik Vyl	ik vylde	gevyld	vylen

V. De Vyfde Verandering is als *uy* van den *Tegenwoordigen Tyd* in *oo* veranderd wordt in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, als

Ik Buyg	ik boog	geboogen	buygen
Ik Druyp	ik droop	gedroopen	druypen
Ik Duyk	ik dook	gedooken	duyken
Ik Kruyp	ik kroop	gekroopen	kruypen
Ik Luyk	ik look	gelooken	luyken
Ik Ruyk	ik rook	gerooken	ruyken
Ik Schuyf	ik schoof	geschooven	schuyven

Ik Snuyt	ik snoot	gesnooten	snuyten
Ik Sluyt	ik sloot	geslooten	sluyten
Ik Stuyf	ik stoof	gestooven	stuyven
Ik Zuyg	ik zoog	gezoogen	zuygen
Ik Zuyp	ik zoop	gezoopen	zuypen

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Buyl	ik buylde	gebuyld	buylen
Ik Huys	ik huysde	gehuysd	huysen
Ik Huyl	ik huylde	gehuyld	huylen
Ik Kuyp	ik kuypte	gekuypt	kuypen
Ik Pruyl	ik pruylde	gepruyld	pruylen
het Puylt	het puylde	gepuyld	puylen
Ik Ruyl	ik ruylde	geruyld	ruylen
Ik Ruym	ik ruymde	geruymd	ruymen
het Ruyscht	het ruyschte	geruyscht	ruyschen
Ik Spuyt	ik spuytte	gespuyt	spuyten
Ik Stuyt	ik stuytte	gestuyt	stuyten
het Suyst	het suysde	gesuysd	suyzen
Ik Wuyf	ik wuyfde	gewuyfd	wuyven

Merk dat *Kluyven* en *Schuylen* hebben *kluyfde óf kloof*, en *gekluymd óf geklooven*: en *schuylde óf school*, en *geschuyld óf geschoolen*.

VI. De Zelfde Verandering is als de Werkwoorden, om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* uyt te drukken, *in* in *on* veranderen, als

Ik Bind	ik bond	gebonden	binden
Ik Blink	ik blonk	geblonken	blinken

Ik Ding	ik dong	gedongen	dingen
Ik Drink	ik dronk	gedronken	drinken
Ik Dwing	ik dwong	gedwongen	dwingen
Ik Klink	ik klonk	geklonken	klinken
Ik Spin	ik spon	gesponnen	spinnen
Ik Spring	ik sprong	gesprongen	springen
Ik Stink	ik stonk	gestonken	stinken
Ik Vind	ik vond	gevonden	vinden
Ik Win	ik won	gewonnen	winnen
Ik Wind	ik wond	gewonden	winden
Ik Wring	ik wrong	gewrongen	wringen
Ik Zing	ik zong	gezongen	zingen
Ik Zink	ik zonk	gezonken	zinken

By deeze mag men voegen

Ik Glim	ik glom	geglommen	glimmen
Ik Klim	ik klom	geklommen	klimmen
Ik Krimp	ik kromp	gekrompen	krimpen

VII. De Zevende Verandering is als men *ie* in *oo* verwisselt, als

Ik Bedrieg	ik bedroog	bedroogen	bedriegen
Ik Gebied	ik gebood	gebooden	gebieden
Ik Geniet	ik genoot	genooten	genieten
Ik Giet	ik goot	gegooten	gieten
Ik Kies	ik koos	gekoozen	kiezen
Ik Lieg	ik loog	geloogen	liegen
Ik Schiet	ik schoot	geschooten	schieten
Ik Vlied	ik vlood	gevlooden	vlieden
Ik Vlieg	ik vloog	gevloogen	vliegen

het Vriest	het vroor	gevrooren	vriezen
Ik Verlies	ik verloor	verlooren	verliezen
Ik Bied	ik bood	gebooden	bieden
Ik Zied	ik zood	gezooden	zieden

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Nies	ik niesde	geniesd	niefen
Ik Wieg	ik wiegde	gewiegd	wiefen

VIII. De Achtste Verandering is, als *ee* veranded wordt in *a*; zynde het *Lydend Deelwoord* onregelmatig, als

Ik Breek	ik brak	gebroken	breeken
Ik Beveel	ik beval	bevolen	beveelen
Ik Eet	ik at	gegeeten	eeten
Ik Geef	ik gaf	gegeeven	geeven
Ik Genees	ik genas	geneezen	geneezen
Ik Lees	ik las	geleezen	leezen
Ik Meet	ik mat	gemeeten	meeten
Ik Neem	ik nam	genomen	neemen
Ik Spreek	ik sprak	gesprooken	spreeken
Ik Steek	ik stak	gestoken	steeken
Ik Steel	ik stal	gestolen	steelen
Ik Treed	ik trad	getreeden	treeden
Ik Vergeet	ik vergat	vergeeten	vergeeten
Ik Vreet	ik vrat	gevreeten	vreeten

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Beef	ik beefde	gebeefd	beeven
Ik Deel	ik deelde	gedeeld	deelen

Ik Eer	ik eerde	geëerd	eeren
Ik Kleed	ik kleedde	gekleed	kleeden
Ik Leef	ik leefde	geleefd	leeven
Ik Leer	ik leerde	geleerd	leeren
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Sneef	ik sneefde	gesneefd	sneeven
Ik Smeer	ik smeerde	gesmeerd	smeeren
Ik Streef	ik streefde	gestreefd	streeven
Ik Teer	ik teerde	geteerd	teeren
Ik Veeg	ik veegde	geveegd	veegen
Ik Vrees	ik vreesde	gevreesd	vreezen
Ik Weef	ik weefde	geweeven	weeven
Ik Zweet	ik zweette	gezweet	zweeten

Uyt deeze acht Veranderingen en haare verscheydene uytzonderingen blykt het, dat het zeer ongerymd is, het Nederduytsch aan Vier *Conjugatien*, volgens het Latyn, te bepaalen: want als iemand maar één Werkwoord wel kan *Conjugeeren*, dan kan hy ze alle naar de Tyden verschikken, byaldien hy hunnen *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, nevens het *Deelwoord der Verleedene Tyd*, maar weet. Hierom is het dat ik zulk een menigte daarvan in de voorgaande lysten verzameld hebbe, om aan onkundigen een duydelyke leerwyze voor te stellen. Ondertusschen staat aan te merken, dat hoewel de lettergreep *Ge* doorgaans het téken is van het *Deelwoord des Verleeden Tyds*, de Werkwoorden nógtans die met *Be*, *Ge*, óf *Ver*, beginnen, daarvan uytgezonderd zyn, als *Beminnen*, *Bemind*: *Begeeren*, *Begeerd*: *Bezoeken*, *Bezócht*. *Gebruyken*, *Gebruykt*. *Gelooven*, *Geloofd*: *Geschieden*, *Geschied*: *Verachten*, *Veracht*. *Verslinden*, *Verslonden*: *Verteeren*, *Verteerd*.

In t'Zamengezette woorden wordt deeze sillabe *Ge* naa het *Voorzetsel* geplaatst, als *Aenwyzen, Aangewezen: Afbreeken, Afgebroken: Doordringen, Doorgedrongen: Ingaan, Ingegaan: Mededeelen, Medegedeeld: Neerslaan, Neergeslagen: Naaspeuren, Naagespeurd: Omkeeren, Omgekeerd: Ophouden, Opgehouden: Overzetten, Overgezét: Toeschryven, Toegeschreeven: Uytwerpen, Uytgeworpen: Voorstellen, Voorgesteld: Voortbrengen, Voortgebracht: Wederkomen, Wedergekoomen: t'Zamenstellen, t'Zamengesteld.*

Des niettegenstaande zyn 'er veele t'Zamengezette woorden die deeze lettergreep *Ge* verwerpen, als *Doorgronden, Doorgrond; Doorschieten, Doorschooten: (want doorgeschooten is met een beschót afgeschooten). Herstellen, Hersteld: Omringen, Omringd; Ondervinden, Ondervonden: Ontkennen, Ontkend: Onthoofden, Onthoofd: Volharden, Volhard: Volbrengen, Volbragt: Wederleggen, Wederlegd.*

Daar zyn ook verscheydene t'Zamengezette woorden, welker *Onbepaalende Wyze*, en het *Lydend Deelwoord*, eveneens zyn, als *Doorlopen, Doorstooten, Geneezen, Herroepen, Onthouden, Ontkomen, Ontloopen, Ontslaapen, Verlaaten.* Want men zegt, *De Heelmeesters konden haar niet geneezen; en Zyne wonde wierdt geneezen. Hy mag haar niet verlaaten; en Zy heeft hem verlaaten.*

Noopende de t'Zamengezette woorden is dit insgelyks aanmerkelyk, dat de *Voorzetsels* dikwils daarvan gescheyden worden, dóch niet in de *Onbepaalende* en *Aanvoegende Wyzen*; maar in de *Aantoonende Wyze* is zulks zeer gemeen, als, *Zy gingen*

tzamen: Wy quamen aan 't huys: Hy week van den Heere af. Ik wys veele zaaken, die andere voorbygegaan zyn, aan. Dóch indien men deeze bewoordingen tót de Wenschende óf Aanvoegende Wyze overbrengt, dan heeft die scheidyng geen plaats, als Ik wenschte dat wy tzamengingen: 't Was laat eer wy daar aanquamen: Hy ontkende dat hy daarvan afweek: 't Is een zwaarder werk dan veele denken, dat ik alles dus omstandiglyke aanwyze.

Nu zyn 'er nóg veele Werkwoorden welker † Worteltyden onregelmatig zyn, en niet onder de acht voorgaande lysten konnen gebragt worden, als

Ik Bak	ik bakte	gebakken <i>en niet</i> gebakt	bakken
Ik Blaas	ik blies	geblaazen	blaazen
Ik Bederf	ik bedurf	bedurven	bederven
Ik Bid	ik bad	gebéden	bidden
Ik Braad	ik bried	gebraaden	braaden
Ik Breng	ik bragt	gebragt	brengen
Ik Denk	ik dacht	gedacht	denken
Ik Doe	ik deed	gedaan	doen
Ik Draag	ik droeg	gedraagen	draagen
Ik Gaa	ik ging	gegaan	gaan
Ik Hang	ik hing	gehangen	hangen
Ik Heb	ik had	gehad	hebben
Ik Help	ik hielp	gehulpen	helpen
Ik Houd (<i>teneo</i>)	ik hield	gehouden	houden
Ik Houw (<i>caedo</i>)	ik hieuw	gehouden	houwen
Ik Jaag	ik joeg	gejaagd	jaagen
Ik Kan	ik kon	gekonnen	konnen
Ik Kom	ik quam	gekomen	komen

† Tempora radicalia.

Ik Koop	ik kóft	gekóft	koopen
Ik Laat	ik liet	gelaaten	laaten
Ik Lach	ik loeg	gelachgen	lachgen
Ik Leg (<i>jaceo</i>)	ik lag	gelegen	leggen
Ik Leg (<i>pono</i>)	ik leyd	gelegd	leggen
Ik Loop	ik liep	gelopen	loopen
Ik Mag	ik mogt	gemoogen	moogen
Ik Melk	ik molk	gemolken	melken
Ik Moet	ik most	gemoeten	moeten
Ik Raad	ik ried	geraaden	raaden
Ik Roep	ik riep	geroepen	roepen
Ik Scheer	ik schoor	geschooren	scheeren
Ik Schep	ik schiep	geschaapen	scheppen

Merk, als *Scheppen* betékent *putten óf opscheppen*, dan heeft het *schepte* en *geschept*.

Ik Scheld	ik schold	gescholden	schelden
Ik Slaa	ik sloeg	geslagen	slaan
Ik Slaap	ik sliep	geslaapen	slaapen
Ik Smelt	ik smolt	gesmolten	smelten
Ik Staa	ik stond	gestaan	staan
Ik Sterf	hy sturf	gesturven	sterven
Ik Stoot	ik stiet	gestooten	stooten
Ik Trek	ik trok	getrokken	trekken
Ik Vaar	ik voer	gevaaren	vaaren
Ik Val	ik viel	gevallen	vallen
Ik Vang	ik ving	gevangen	vangen
Ik Vecht	ik vocht	gevochten	vechten
Ik Verlaat	ik verliet	verlaaten	verlaaten
Ik Vlecht	ik vlocht	gevlochten	vlechten

Ik Vraag	ik vroeg	gevraagd	vraagen
Ik Was (<i>cresco</i>)	ik wies	gewassen	wassen
Ik Wasch (<i>lavo</i>)	ik wiesch óf waschte	gewasschen	wasschen
Ik Weet	ik wist	geweeten	weeten
Ik Weeg	ik woog	gewoogen	weegen
Ik Werf	ik wierf óf worf	geworven	werven
Ik Werk	ik wrócht óf werkte	gewrócht óf gewerkt	werken
Ik Werp	ik wierp	geworpen	werpen
Ik Word	ik wierd	geworden	worden
Ik Wreek	ik wreekte	gewrooken	wreeken
Ik Zeg	ik zeyd	gezegd óf gezeyd	zeggen
Ik Zend	ik zond	gezonden	zenden
Ik Zie	ik zag	gezien	zien
Ik Zit	ik zat	gezeeten	zitten
Ik Zoek	ik zóch	gezócht	zoeken
Ik Zweer	ik zwoor	gezwooren	zweeren
Ik Zwel	ik zwol	gezwollen	zwellen
Ik Zwelg	ik zwolg	gezwolgen	zwelgen

Sommige deezer Onregelmaatige Werkwoorden zouden onder één hoofddeel kunnen betrokken worden, als *Bid, zit. Blaas, slaap. Braad, raad. Bederf, sterf, werf, werp. Draag, vaar, vraag. Hang, vang. Loop, sloot. Melk, scheld, smelt, vecht, zend, zwel, zwelg, en Scheer, weeg.*

ONPERSOONLIJKE WERKWOORDEN

Worden alleenlyk in den derden persoon verschikt, en zyn bekend door de voorzetting van het Ledeken *Het*. Sommige zyn *Bedryvende*, als

Het Regent	Het Behoort
Het Regende	Het Schynt
Het heeft Geregend	Het Blykt
Het had Geregend	Het Vriest
Het zal Regenen	Het Waait
Laat het Regenen	Het Dondert

Sommige zyn *Lydende*, als

Het Berouwt my	Het Verdriet my
Het heeft my berouwd	Het heeft my Verdrooten
Het Walgt my	Het Jammert my
Het Walgde my	Het heeft my gejammerd
Het Spyt my	Het Lust my
Het Speet my	

Etlyke Persoonlyke Werkwoorden worden ook in Onpersoonlyke veranderd, als

Men Zegt,
 Men Hoort,
 Men kan 't niet zien,
 Men zeyd dat men 't niet wist,
 Mag men 't wel weeten?
 Men behoeft 'er geen geloof aan te slaan,
 Men staat zich moede,
 Het wordt gezegd,
 Het wordt geloofd.

Van de Deelwoorden.

Deelwoorden worden zo genoemd omdat zy aan de *Werkwoorden* deel hebben, en ook geboogen worden als de *Byvoeglyke Naamwoorden*; Zy worden verdeeld in *Tegenwoordige* en *Verleedene*; zynde de eerste *Bedryvende*, als *Slaande*, en de laatste *Lydende*, als *Geslagen*; deeze woorden worden ook in de *Geslachten* onderscheyden, en aldus geboogen.

	<i>Eenv.</i>
<i>Nominativus</i>	De Werkende Man
<i>Genitivus</i>	Des Werkenden Mans
<i>Dativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Accusativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Vocativus</i>	ô Werkende Man
<i>Ablativus</i>	Van den Werkenden Man
	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Werkende Mannen
<i>Gen.</i>	Der Werkende Mannen
<i>Dat.</i>	Den Werkende Mannen
<i>Acc.</i>	De Werkende Mannen
<i>Voc.</i>	ô Werkende Mannen
<i>Abl.</i>	Van de Werkende Mannen

De Bedryvende Deelwoorden van 't Vrouwelyk geslacht zyn aan geen veranderinge in de Buyginge

onderworpen, zo wel in 't Eenvoudig als in 't Meervoudig getal, als by 't vólgende voorbeeld blykt.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Naaijende Vrouw	Naaijende Vrouwen, <i>in alle Naamvallen</i>
<i>Gen.</i>	Der Naaijende Vrouwe	
<i>Dat.</i>	Aan de Naaijende Vrouwe	
<i>Acc.</i>	De Naaijende Vrouw	
<i>Voc.</i>	ô Naaijende Vrouw	
<i>Abl.</i>	Van de Naaijende Vrouwe	

De Deelwoorden van 't *Onzydig Geslacht* buygt men dus.

	<i>Eenv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Gen.</i>	Des Verwoestenden Vólks
<i>Dat.</i>	Den Verwoestenden Vólke
<i>Acc.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Voc.</i>	ô Verwoestend Vólk
<i>Abl.</i>	Van het Verwoestend Vólk, <i>óf</i> van den Verwoestenden Vólke

Het *Meervoudig* heeft *Verwoestende Vólken* in alle de Naamvallen.

Alhier staat ook aan te merken, dat indien het Lédeken *een* voorgaat, de eyndigende *e* van het Deelwoord, zo het van 't Manlyk Geslacht is, dan afgesneeden wordt, als *De Werkende Man*, en *Een Werkend Man*. Dóch in 't Vrouwelyk Geslacht heeft zulks geen plaats, want het zoud oninschikkelyk weezen te zeggen, *Een Werkend Vrouw*, maar men

moet zeggen *Eene Werkende Vrouw*. In het *Onzydige* zegt men altoos *Een Vliegend Vogeltje*, maar als 't *Lédeken* *Het* daarvoor staat, voegt men 'er wel eene *e* achter, als *Het Vliegende Vogeltje*. Ik zal nu nóg een Voorbeeld óf twee van de Buyginge der Lydende Deelwoorden neêrstellen.

	<i>Eenv.</i>
<i>Nom.</i>	Een Bemind Man, óf De Beminde Man
<i>Gen.</i>	Eens óf Des Beminden Mans
<i>Dat.</i>	Eenen óf Aan den Beminden Man
<i>Acc.</i>	Eenen óf Den Beminden Man
<i>Voc.</i>	ô Beminde Man
<i>Abl.</i>	Van Eenen, óf Van den Beminden Man

Het *Meervoudig* heeft *Beminde* in alle de Naamvallen.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Geslagen Man	Geslagene <i>in alle de Naamvallen</i>
<i>Gen.</i>	Des Geslagen Mans	
<i>Dat.</i>	Den Geslagen Man	
<i>Acc.</i>	Den Geslagen Man	
<i>Voc.</i>	ô Geslagen Man	
<i>Abl.</i>	Van den Geslagen Man	

Om dit in 't *Vrouwelyke* uyt te drukken, acht ik dat men behoort te zeggen, *Eene Geslagene Vrouw*, alhoewel my niet onbekend is, dat sommige het *Vrouwelyk* betékenen door *Geslage*; dóch het eerste gevalt my beter: want wie zal bestaan te schryven, *Die Vrouw wierdt geslage*? Immers moet het

weezen *Geslagen*; 't welk dan te kennen geeft, dat men de *n* daar niet missen kan. Indien iemand hier tegen inbragte, dat men ook niet schryft, *Die Vrouw is geslagene*; dien zoud ik tót antwoord te gemoet voeren, dat de eygenschap onzer taale zulks niet toelaat: want men zegt *Eene ryke Vrouw*; maar wie zal daarom zeggen, *die Vrouw is ryke*? Hieruyt blykt het dan dat die laatste *e* in zulk een spreekwyze achterblyven moet. Dit zelfde zy gezegd van de Deelwoorden *Gevangen*, *Gedwongen*, *Gepreezen*, *Overwonnen*, enz. welker Vrouwelyk Geslacht is, *Gevangene*, *Gedwongene*, *Gepreezene*, *Overwonnene*.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Een Verdrukte Man, <i>en</i> Eene Verdrukte Vrouw
<i>Gen.</i>	Eens Verdrukten Mans, <i>en</i> Eener Verdrukte Vrouwe
<i>Dat.</i>	Eenen Verdrukten Man, <i>en</i> Aan eene Verdrukte Vrouwe
<i>Acc.</i>	Eenen Verdrukten Man, <i>en</i> Eene Verdrukte Vrouw
<i>Voc.</i>	ô Verdrukte Man, <i>en</i> ô Verdrukte Vrouw
<i>Abl.</i>	Van den Verdrukten Man, <i>en</i> Van de Verdrukte Vrouwe

Het *Meervoudig* zo wel *Manlyk* als *Vrouwelyk* is *Verdrukte* in alle Naamvallen.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Het Gedrukt Boek
<i>Gen.</i>	Des Gedrukten Boeks
<i>Dat.</i>	Aan 't Gedrukte Boek

<i>Acc.</i>	Het Gedrukte Boek
<i>Voc.</i>	ô Gedrukt Boek
<i>Abl.</i>	Van het Gedrukte Boek

Het Meervoudig is *Gedrukte Boeken* in alle de Naamvallen.

Van de Bywoorden.

Een * *Bywoord* is een onveranderlyk Spraakdeel, dat by een Naamwoord óf Werkwoord gevoegd wordt, om de hoedaanigheyd óf omstandigheyd van een bedryf te kennen te geeven. Van deeze Bywoorden zyn 'er verscheydene soorten, die onder zekere Hoofddeelen betrekkelyk zyn. Zeer veele der zelve zyn

Van Hoedaanigheyd, als *Wel, hoe, Rykelyk, armelyk, geleerdelyk, wyslyk, naerstiglyk, gemaklyk, haastelyk, manlyk, dapperlyk, spótswyze, steelswyze, steekswyze, vraagswyze.*

Van Hoegrootheid óf Besték, als *Veel, weynig, meer, min, hoeveel, al te veel, zeer, hoezeer, genoeg, schaars, bykans, schier, byna, allengs, naauwelyks.*

Van Plaatse, als *Waar, hier, daar, alhier, elders, overal, binnen, buyten, ergens, nergens, ginder, voor, achter. Na binnen, na buyten, achterwaards, voorwaards, achteruyt, na boven, na beneden, dat heenen. Hiervandaan, daarvandaan.*

* Adverbium.

Van beneden, van onder, van boven, van verre, Vanwaar, vandaar. Waardoor, daardoor, hierdoor, voort.

Van Tyd, als Nu, toen, heden, gisteren, eergisteren, betëergisteren, mórgen, overmórgen, betovermórgen, eens, alsdan, vroeg, laat, altyd, nooit, somtyds, altemets, bywylen, eertyds, onlangs, voormaals, voordeezen, flus, straks, daadlyk, terstond, opstaandevoet, 's morgens, 's avonds, 's nachts, overdag, by dage, wanneer, tótnogtoe, hiernaamaals.

Van Getal, als Eenmaal, tweemaal, driemaal, driewerf, viermaal, vyfmaal, enz. Alsmede Dikwils, vaak, zelden, wederom, zo dikwils, hoe menigmaal.

Van Orde, als Tevoore, daarnaa, voorts, wyders, voortaan, aanstonds, eyndelyk, daarenboven, ten eersten, ten tweeden, ten laatsten.

Van Bevestiginge, en nader verklaaringe, als, Ja, zeker, waarlyk, voorzeker, immers, naamelyk, teweeten, welverstaande, voornaamelyk, inzonderheyd, ronduyt, t'eenemaal, ganschelyk.

Van Ontkenninge, als Neen, niet, nóchte, geensins, in geenene deele, nóg niet.

Van Aantooninge, als, Zie, kyk, zie daar.

Van Aanmaaninge, als, Welaan, wakker, lustig, voort.

Van Gelykenisse, als, Gelyk, als, gelykerwys, quansuys, als óf.

Van Twyfelinge, als Misschien, moogelyk, hachlyk.

Van Verzamelinge, als Te gelyk, teffens, gezamentlyk, tzamen.

Van Afzonderinge, óf Uytshuytinge, als Byzonder-

lyk, alleenlyk, anders, slechts.

Van Verkiezinge, als, *Eer, liever, veeleer, veelmeer.*

Van Verbiedinge, als, *Vooral niet, geensins.*

Van Vraaginge, als, *Waarom, hoe, óf, wanneer, hoe groot, hoe kleyn.*

Etlyke Bywoorden zyn ook aan de trappen der *Vergelykinge* onderworpen, als

Vroeg,	Vroeger,	Vroegst
Eer,	Eerder,	Eerst
Laat,	Laater,	Laatst
Veel,	Meer,	Meest
Weynig,	Weyniger,	Weynigst
Min,	Minder,	Minst
Na,	Nader	Naast

Van de Tzamenvoegselen.

Een * *tZamenvoegsel* is een onbuigelyk Spraakdeel, waarmede men woorden en reeden tzamenvoegt en aanéén schakelt, zynde van verscheidenerleye soort, teweeten,

tZamenhechtende, dat is die woorden aan één hechten, als *En, ende, ook, mede, alsmede, midsgaders, insgelyks, benefens, daarenboven.*

Schiftende, die de woorden wel t'zamen hechten, maar den zin nógtans schiften, als *Of, ófte, nóchte, 't zy.*

Toestaande, die iets toestaan waartegen 't voor-

* Conjunctio

gaande schynt te stryden, als *Hoewel, alhoewel, schoon*.

Weêrstreevende, die iets stellen, dat het voorgaande wederstreeft, als, *Maar, dóch, dan, nógtans, niettemin, echter, evenwel*.

Oorzaakelyke, die de oorzaak van 't voorgaande toonen, als, *Want, dewyl, vermids, nademaal, doordien, naardien, omdat, opdat*.

Redekavelende, die uyt de voorgestelde reden een besluit maaken, als, *Daarom, derhalve, dan, weshalve, waarom, overmids*.

Voorwaardelyke, die 't gezeyde door zekere voorwaarde styven, als, *Indien, byaldien, byzoverre, 't en zy, 't en waare, zo maar*.

Verkiezende, welke toonen dat het voorgaande beter te achten is, als, *Dan, als, gelyk men zegt, Beter is een gerust gemoed dan rykdom. Ik had dit liever als 't ander*.

Verknóchtende, die de leden eener reede órdentlyk aan één schakelen, als *Vooreerst, daarna, wyders, daarenboven, voorts, thans*.

Uytzonderende, die iets uytzonderen, als *Behalve, uytgezeyd, uytgenomen, des niettegenstaande*.

Vervullende; die niet zo zeer uyt eene volstreckte noodzaakelykheyd, als wel uyt cieraad, óf om de reede des te volkomener te maaken, gebruykt worden, als *Tóch, vast, juist, nu, vry*. Welke men dus kan gebruyken. *Hoor tóch wat ik zegge. Hy ging vast weg. Zy hoorde juist niet wat ik zeyde. Hoewel nu dat ik hem niet gezien had. Laat hy 't vry doen*.

De woordtjes *Sampt* en *Wen*, worden by sommi-

gen nóg gebruykt; dóch my dunkt dat men den Hoogduytschers en Moffs (want *Wen* is geen Hoogduytsch maar Mofs) die woordtjes niet behoef te ontleenen, dewyl wy ons genoeg behelpen konnen met *Midsgaders*, óf *alsmede*, en *wanneer*, welke zuiver Nederduytsch zyn.

Van de Voorzetselen.

Een † *Voorzetsel* is een onbuygelyk Spraakdeel, dat voor andere woorden gezét wordt, om de plaats, oorzaak, óf tyd te betékenen, als

Aan	Na toe
Achter	Om
Af	Onder
By	Ontrent
Behalve	Op
Beneden	Over
Binnen	Rondom
Boven	Sederd
Buyten	Sint
Dicht by	Te
Door	Tegen
In	Tegen-over
Met	Ten
Naa	Tót
Naar	Ter

† Praepositio.

Tusschen	Voor
Van	Voorby
Van wege	Wegens
Vólgens	Zonder

Af wordt zo wel achter als voor gesteld, als *Af komen*, en *Kom af, daar af*.

Eenige Voorzetsels zyn onscheydelyk, wordende nooit alleen, maar voor Naamwoorden en Werkwoorden gezét, en daar aan gehecht: deeze zyn *Ant, Aal, Be, Ge, Er, Her, On, Ont, Toe, Ver, Wan*, welke dus gebruykt worden, *Antwoord, Aaloud, Bedekken, Bedelven, Begeeven, Bekleeden, Betoonen, Erlangen, Geleyden, Gelid, Erkennen, Herdoen, Herdoopen, Onbestendig, Ondeugd, Ontheyligen, Ontvouwen, Toedoen, Toegeeven, Verbidden, Verhooren, Verkrygen, Verneemen, Verschryven, Verbinden, Vergaan, Verkoopen, Wanschepsel, Wanhoopen*. Evenwel wordt het woordtje *Toe* somtyds op zichzelf gebruykt, als *Hy bewoog 'er my toe. De deur was toe*.

Van de Tusschenwerpselen.

EEn * *Tusschenwerpsel* is een onbuygelyk woord dat uyt zich zelve eenen zin uytmaakt, en zo genoemd wordt omdat men het tusschen de reede inwerpt, tót uytdrukkinge eener hartstógt, en daarom zyn ze verscheydenerley, teweeten

* Interjectio

Van Bedroefdheyd, als,	<i>Ach, óch, helaas, eylaas, óch arm, ô ramp, ey my.</i>
Van Blydschap.	<i>Hey sa.</i>
Van Verwonderinge,	<i>Jemini, Is 't moogelyk.</i>
Van Bedreyginge,	<i>Wee.</i>
Van Wenschinge,	<i>Och dat, Och óf.</i>
Van Smeekinge,	<i>Ey, eylieve,</i>
Van Goedkeuringe,	<i>Braaf,</i>
Van Versmaadinge,	<i>Foei, ô Schande.</i>
Van Bespóttinge,	<i>Jou jou.</i>
Van Geroep,	<i>Ho, hem.</i>
Van Gelach,	<i>Ha ha ha.</i>
Van Gehuyl,	<i>Och, O my.</i>
Om te doen zwygen,	<i>Sus, stil, st.</i>

Van de * Woordschikkinge.

DE *Woordschikking* is een gedeelte der Spraakkunst waar door men de woorden gevoegelyk leert t'zamen schikken. Hoewel nu myn voorneemen niet is, den ganschen trant der Latynsche *Syntaxis* te volgen, te meer dewyl ik reeds al nu en dan, daar 't eenigsins te passe quam, iets van de Woordschikkinge gemeld hebbe, nógtans zal ik van eenige spreekwyzen, waarin men veelyds groote mislagen bespeurt, eenige onderrechting geeven, en beginnen met de NAAMWOORDEN.

De † *Noemer* wordt vereyscht by Werkwoorden die niet overgangklyk zyn, als *Zyn, Loopen, Zitten, Gaan, Staan*: want men zegt. *Ik ben reeds een bedaagd man. Daar loopt een paerd. Op dien stoel zat de Koning. Daar gaat een groot man. Ginder staat een ós.* Een § overgangklyk Werkwoord is een woord dat van den ééne persoon tót den anderen overgaat, hoedaanig de meeste Werkwoorden zyn, als *Begeeren, maaken, krabben; stooten, schoppen, eeten, drinken*, enz. waarvan straks meer, onder den *Accusativus*.

Het geslacht behoort ontrent de Byvoegelyke Naamwoorden wel in acht genomen te worden, als *Een vroom Man. Eene goede Vrouw, Een sterk Paerd.*

De *Genitivus* (want de Latynsche benaamingen

* Syntaxis.

† Nominativus.

§ Transitivum.

der Naamvallen acht ik dat myn Leezer nu al verstaat, al kent hy geen Latyn,) wordt veel gebruykt om iemands eygendom óf bezit óf maaxsel aan te wyzen, als *Des Koopmans waaren. Het geld der koopluuden. Iemands oordeel begeeren: Elks goeddunken: 't Is ieders zin niet: Het heeft wat schyns. De eygenschap der deugd: De diepte der zee: De bekoorlykheyd der waereld. Het verstand dier vrouwe is groot. Schuddet het stóf uwer voeten af. Matth. 10. 14. Hy is één van de Reeders van dat Schip; De Man van 't huys is dood. 't Schrift van dien brief is Willems hand. Dat werk is Jakobs maaxsel. Góds Woord; Góds Vólk; Salomons Tempel: waarvoor men ook zegt, Het woord Góds; Het vólk Góds; De Tempel Salomons.* welk laatste van sommigen gewraakt wordt: evenwel is het zo doorgedrongen, te zeggen *De Spreuken Salomons; 't Evangelium van Mattheus, de Zendbrief van Paulus aan de Romeynen,* dat hoewel ik 't eerste goedkeure, ik 't laatste nógtans niet verwerpen kan.

Wanneer het gebeurt dat'er twee *Genitivi* achter den anderen noodig zyn, dan voegt het best den éénen, door *van*, en den anderen door *des* uyt te drukken, als *De Zendbrieven van Paulus de Apóstel des Heeren;* want hier te zeggen *van den Heere*, maakt een wangeluyd.

Nóg eenige andere wyzen van spreekken zyn'er waarin de *Genitivus* by goede Schryveren gebruykt wordt, als *Een teug biers; Een roemer wyns; Een plas waters; Veel goeds; Weynig gelds; Gelds genoeg. Vol waters, Goed kinds. Een ends wegs. Die zyn kruys niet opneemt, en my naavólg*t, (zegt Chri-

stus) *is myns niet waerdig*. Matth. 10. 38. *Om uws ongeloofs wille* Matth. 17. 20. *Om myns naam wille*. Matth. 19. 29. *Ontferm u myner* Matth 15. 22. *Ontferm u onzer*. Luk. 17. 13. *Wees onzer indachtig*. Heere gedenk myner, Luk. 23. 42.

Zo zegt men ook, *Myns bedunkens: Goeds moeds; Bloots voets; Bloots hoofds. Ik ging myns weegs. Hy is slinks. Eens 's weeks: Driemaal 's jaars: Tweemaal 's daags. s' Mórgens; 's Avonds; 's Nachts. Spóttender wyze.*

De *Dativus* gebruykt men dus. *Hy is zynen vader gelyk. Den vólke iets voordraagen. Het plakkaat wierdt den vólke opentlyk voorgelezen, 't Lachgen is den mensche eygen: Het is den menschen gezét eenmaal te sterven. Heb. 9. 27. Die zaak is allen gemeen. Hy is der waereld nóg niet gesturven. Ten eeuwigen leeven overgevoerd. Ter helle vaaren. Ten grave gaan. Ten vuure gedoemd. Ten oordeel gedagvaard. Ik heb het hem gezegd. Hy heeft het my gegeeven. Een zoon die hem lief was. Wees my genadig. 't Is hem ontnomen.*

De *Accusativus* wordt vereyscht by * overgangklyke Werkwoorden, als *De Smidt maakt eenen hamer. Zy krabde haaren man. Hy sloeg zynen zoon. De kaerel stiet my. Zy bespótte hem. De ós schopte den jongen. Ik brandde mynen vinger. Hy wierp den steen weg. Zy at eenen appel. Hy drinkt liefst rooden wyn. Ik heb hem niet gezien, Vólge my. Ik hoorde hem niet. Zalig is hy die den Heere bemint, dat is, die den Heere liefde toedraagt. Zalig is hy dien de Heere bemint, dat is, die van den Heere bemind wordt. Hy plantte eenen wyngaard, en zettede ee-*

* Verba transitiva.

nen tuyn daarom. Mark. 12. 1. Hy zonde eenen dienstknecht tót de landlieden. vs. 2. Zy namen en sloegen hem: vs. 3. Laat ons hem dooden. vs. 7. Zy verlieten hem. vs. 12.

De *Vocativus* dient alleen om te roepen, óf iemand aan te spreken. Als *O Gód, wees my zondaar genadig, Luk. 18. 13. Vader, niet myne wille, maar de uwe geschiede. Luk 22. 42. Gy adderen gebroedsels, wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomenden toorn? Matth. 3. 7. Gaa weg, Satan. Matth. 4. 10. Heere, gy Zoon Davids, ontferm u myner. Matth. 15. 22. Heere help my. vs. 25. Verheerlyk my, gy Vader, by uzelfen. Komt, gy gezegende myns Vaders, Matth. 25. 34. Gaat weg van my, gy vervloekte, in het eeuwige vuur. vs. 41. Joh. 17. 5. Saul, Saul, wat vervólgst gy my? Wie zyt gy, Heere? Hand. 9. 4. 5. Gód zal u slaan, gy gewitte wand. Hand. 23. 3.*

De *Ablativus* vertoont zich in deeze spreekwyzen: *Daar is een brief van hem gekomen. Ik heb een boek van mynen broeder gekreegen. Alle dingen zyn my overgegeeven van mynen Vader. Matth. 11. 27. Dit gebód heb ik van mynen Vader ontvangen. Joh. 10. 18. Zy wierdt zwanger bevonden uyt den Heyligen Geest. Matth. 1. 18. Ik zag hem ten hove. Ten derden dage. Ten tyde myner jeugd. Daar ter stede. Ter goeder ure. Op eenen Sabbatdag Matth. 12. 10. Behoorlyker wyze. Ik quam onverrichter zaake terugge.*

De getallen schynen zich ook in den *Ablativus* óf *Accusativus* te laten buygen. als *In tweeën; In driën. Aan vieren; Aan zessen. enz. Hy quam met zyn vyven. Zy waaren met hun zévenen.*

Hoewel de Byvoegelyke Naamwoorden buyge-

lyk zyn, nógtans worden ze somtyds onbuigelyk, wanneer ze als *Zelfstandige* gebruykt worden: want hoewel men zegt, *Ryke luyden*, nógtans zegt men, *Die luyden waaren ryk*. Sommige willen dat de *Byvoegelyke Naamwoorden*, als ze de plaats van *Zelfstandige* bekleeden, ook als *Zelfstandige* moeten geboogen worden: dóch ik kan naauwlyks goedvinden dat men in *Nominativo plurali* zegt, de *Voornaamsten*, maar de *Voornaamste*: dóch in *Dativo* en *Accusativo plurali* te zeggen *den Voornaamsten*, en *de Voornaamsten*, is regelmatig. Zo mag men ook zeggen, *De rechtvaerdige zyn Gode aangenaam*; en *Het loon der rechtvaerdigen*: almede *De zyne haaten hem*; en *De haat der zynen*.

Ook worden de *Byvoegelyke Naamwoorden* dikwils gebruykt als *Bywoorden*, als *Ik heb hem trouw gediend*. *Ik heb hartig gegeeten*. *Hy deed het heel traag*. Dit komt overeen met de Latynsche spreekwyze, *Se matutinus agebat*.

De *Byvoegelyke* en *Zelfstandige Naamwoorden* moeten in geslacht, getal, en naamval, met elkanderen overeenkomen, als *Een sterk man*. *Eene zwakke vrouw*. *Een jong kind*. *Een groot paerd*. *Een wel bezeyld schip*. *Vette ossen*. *Groene velden*. *De pligt eens vroomen mans*. *Eenen grooten boom omhakken*.

Hoewel onze taal een duydelyk onderscheyd tusschen het eenvoudig en meervoudig getal heeft; nógtans lydt het gebruyk dat men zegt, *Vyftig jaar' oud*; *Honderd pond' zwaar*; *Drie voet' lang*: *Drie honderd gulden s' jaars*. *Tien duyzend mann'*.

Ontrent de **VOORNAAMWOORDEN** staat waar te neemen dat men insgelyks op 't geslacht lette, als *Myne*

vader, Myne moeder, en Myn paerd. wyders dat de *Betrekelyke* in geslacht en getal overeenkomen moeten, hoewel niet altyd in naamvak, als het volgende Werkwoord eenen anderen naamval beheerscht, als *De brief, welken gy my gegeeven hebt, heeft my behaagd. De man wiens vrouw doorgedaan is. Hy heeft eene vrouw wier schranderheyd boven andere uytmunt. De schaapen, die op stal stonden, wierden met boonen gemest. Hy heeft de ossen, welke hy geweyd had, tót eenen goeden prys verkóft.*

Een groote misslag is het dat men tusschen de *Aanwyzende* Voornaamwoorden *hen* en *haar*, en de *Bezittende*, *hunne* en *haare* geen onderscheyd maakt. Onze beste Schryvers, 't is waar, slaan dit verschil naauwkeurig gade: Want *hen* en *hunne* zyn manlyk, en *haar* en *haare* vrouwelyk: Hierom moet men zeggen: *De menschen in 't gemeen letten'er niet op, en 't is hen zwaarlyk wys te maaken. De vrouwen zagen 't wel; maar men kon 't haar evenwel niet doen begrypen.* Alsmede, *De mannen hebben hunne papieren, en de vrouwen haare handschoenen op den tafel laten leggen. Uwe maan zal haar licht niet intrekken.* Jes. 60. 20. Het is ook quaalyk gezegd, *Ik vrees dat zy haar zullen vergissen:* want men moet zeggen, *dat zy zich vergissen zullen.* Insgelyks is 't niet goed dat men zegt. *Hy heeft hem bezeerd,* zo men door *hem* den persoon zelve verstaat, want dan moet het *zich* zyn; dóch is 't een ander, dan moet het *hem* weezen.

In plaatse van het Voornaamwoord *welke*, zegt men somtyds *wat*, als *Wat man kan dat doen? Wat vrouw zou zulks durven bestaan? Wat woor-*

den zyn magtig die zaak naar behooren uyt de drukken?

Men zegt ook, *Ik was gisteren tót zynent*, dat is, in zyn huys. *Ik meen tot uwent aan te komen: Wanneer zyt gy laatst tot mynent geweest. Om onzent wille; Om haarent wille: Mynent halve, Uwent halve.*

Het Voornaamwoord *De gene* kan men dikwils gevoeglyk voorbygaan; want men zegt wel, *De gene, die ons quamen zien*; Maar *de gene* schynt daar eenigsins overtóllig; óf zo'er een Voornaamwoord noodig is, kan men zeggen, *Zy, die ons quamen zien*. Evenwel voegt het niet quaalyk dat men zegt, *De Heere-bewaart de genen die hem vreezen*, waarvoor men ook zeggen kan, *De Heere bewaartze die hem vreezen*. Dit woordtje *ze*, wanneer het niet gebruykt wordt voor *zy*, maar voor *hen* óf *haar*, behoort altoos aan 't Werkwoord gehecht te zyn, als, *Ik hebze niet gezien. Wy vondenze niet t'huys: dóch voor zy gebruykt wordende behoort het op zich zelve te staan, als, Waar zyn ze? Konnen ze niet komen?*

De Ledekens *Het* en *Dat* worden dikwils in 't meervoudig getal gebruykt, als, *Het waare vroomme luyden. Dat zyn sterke paerden.*

De WERKWOORDEN *Ik Ben, Ik Word, Ik Gaa, Ik Staa. Ik Loop, Ik Zit, Ik Blyf*, vereyschen eenen *Nominativus*, als, *Ik ben een zwak man. De toorn is een korte dulheyd. Zy wordt eene bedaagde vrouw. Hy wierdt een geleerd man. Hy gaat recht overend. Wy stonden'er droog. Gy loopt langzaam. Hy zit stil. Het land blyft onbeweegelyk.*

Het grootse gedeelte der *Werkwoorden* beheerscht eenen *Accusativus*, gelyk onder de Naamwoorden reeds met verscheydene voorbeelden getoond is, als, *Eenen hond slaan. Eenen ós dooden. Eenen vogel vangen. Zy haat haaren man. Men bondt hem vast. Ik bragt haar t'huys. Zy wist haaren man aardig te bepraaten.*

Sommige Werkwoorden beheerschen eenen *Dativus*, als, *Hy heeft zynen kinderen eenige boeken gegeven. Dat boek is my vereerd. Ik durf dat mynen vader niet vergen. Adams persoonlyke zonde allen zynen naakomelingen te laste leggen. Hy heeft zynen ouderen bestolen. Ik wil hem niet benaadeelen. 't Komt u niet toe. Het betaamt haar niet. Het zou my verdrieten. Hy heeft het my afgenomen. Zyn uurwerk is hem ontstolen. Men heeft den vólke die zaak voorgedraagen. Het is my afgeperst. De brief ontviel hem. Der dienstbaarheyd onderworpen, Heb. 2. 15.*

Eenige werkwoorden zyn 'er die eenen *Genitivus* beheerschen, als, *Ontferm u onzer: Gedenk myner: Hy bekreunt zich des niet; Hy wierdt des verwittigd. Zy schaamde zich zyner.* De Woorden *Ontfermen* en *Gedenken* neemen ook wel een *Voorzetsel* by zich, in welken gevalle het Naamwoord van het *Voorzetsel* beheerscht wordt, als *Hy ontfermde zich over haar. Ik schaamde my over haar. Gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap.*

Men heeft ook Werkwoorden die, behalve den *Accusativus* dien ze beheerschen, eenen *Ablativus* by zich neemen, als, *Onze Zaligmaaker is gekomen om ons van den dood te verlóssen. Hy geeft hen uyt de dienstbaarheyd verlóst, en van slaavernye bevryd.*

Wie zal my verlossen uyt het lighaam deezes doods! Rom. 8. Zy is van eenen dronkaard ontslagen.

Als men onderstellender, of aanbeveelender, of wenschender wyze spreekt, moet het Werkwoord in de *Aanvoegende* of *Wenschende* wyze gesteld worden, als, *Ik meen u nóg te spreken, eer ik vertrekke. Dat hy my eerst vraage, of ik gereed ben. Men zie wel toe dat men 'er niet meê spótte. Hy gedooft niet dat ik haar bezoeke, of by haar kome. Ach, zeyze, dat by tóch haast wederkome. Gave Gód dat ik hem nóg eens zage.*

Etlyke Werkwoorden vereyschen de Voornaamwoorden *My, U, Ons Zich*, als, *Ik verwonder my. Gy verwondert u t'onrecht. Ik schaam my. Schaam u wat. Men behoort zich te schaamen. Hy schaamde zich des niet. Ik wil my zulks niet vermeeten. Hy vermat zich zaaken die boven zyn vermoogen waaren. Hy ontzag zich niet dat te doen.*

Veele Werkwoorden, beheerschen een ander Werkwoord der *Onbepaalende* Wyze, als, *Hy beval hem te zwygen. Zy dwong hem haaren zin te doen. Ik meen morgen by u te komen. Zy gaf my te verstaan.* Hierby kan men nóg deeze vólgende voegen. *Hy heeft gezegd het te zullen doen. Hy oordeelde dien toeleg onmoogelyk te zyn. Hy zeyde niet daar van te weeten. Hy meende het niet te kunnen doen.* Waar voor men anders zegt: *Hy zeyde dat hy het doen zoude. Hy oordeelde dat die toeleg onmoogelyk was. Hy zeyde dat hy 'er niet van wist. Hy meende dat hy 't niet doen kon.* Van de spreekwyzen, daar twee *Infinitivi* op malkanderen vólgten, als, *Ik heb haar hooren zeggen, enz.* is pag. 158 en 159. reeds gehandeld.

Nóg zyn 'er spreekwyzen waarin men de woorden *Gaan, Komen, Staan*, byna op een overtóllige wyze gebruykt, als *Ik gaa my wat vertreeden. Hy most gaan werken*, (dat is, aan zyn werk gaan). *Het ging 'er op een loopen. Hy quam te struykelen. Men quam uyt hem te hooren. Eer men zulks komt te doen. Alsdan komt de mensch te verstaan. Hy staat nooit weder te komen.* Maar ontrent dusdanige spreekwyzen moet men omzigtig zyn, dat men die niet te veel gebruyke; want dan worden ze walgelyk. Dóch men mag vryelyk zeggen: *Gy moet daar niet lang staan kyken. Het stondt geschapen dat wy haar moogelyk nooit weder gezien zouden hebben. Het komt my op tien guldens te staan. Zy sloeg aan 't quynen. Ik wil u gebeden hebben.*

Sommige *Infinitivi*, welke men als Zelfstandige Naamwoorden gebruykt, worden ook geboogen, en neemen in den *Genitivus* eene *s* aan, als *Willens en weetens: Myns weetens niet. Myns bedunkens. De reden zyns zeggens. Verachtens waardig. Des drinkens zat.*

Men zegt *Dank weeten*, vólgens 't Fransch *Sçavoir gré*, en ook *Dank wyten*: Het eerste schynt goed, en 't laatste niet quaad.

De DEELWOORDEN kunnen somtyds zeer gevoeglyk gebruykt worden; maar men moet zórg draagen dat zulks niet te veel geschiede, want dan ontzenuwen zy den styl, en maaken eene lamme reede, daar ze anders dienen tót verkorting der bewoordinge, gelyk als, *Toen ik de deur uytging zag ik hem*, 't welk men door een Deelwoord dus kan verkorten, *Ter deur uytgaande zag ik hem*, óf *Uyt*

de deur gaande zag ik hem. Zo zegt men ook, Op het veld komende, vond ik het gras nat. In zee gekomen, beliep ons een storm. En in plaats van, De misslagen, die daarin overgebleeven waaren, heb ik verhelpen, kan men cierlyk zeggen, De misslagen, daarin overgebleeven, heb ik verhelpen.

Sommige BYWOORDEN beheerschen eenen *Genitivus*, als *Niets geheels: Veel waters. Tydsgenoeg: Ik had niet gelds genoeg.*

De t'ZAMENVOEGSELS, *Dat, Opdat, Als, Indien*, vereyschen doorgaans dat het volgende Werkwoord in de *Aanvoegende Wyze* gesteld worde, als *Hy wilde niet toestaan dat zy onder zyne oogen quame. Vergun my dat ik my verantwoorde. 't Is te duchten dat zy niet komen zal. Alzo lief heeft Gód de werreld gehad, dat hy zynen eenig geboorenen Zoon gegeeven heeft, opdat een iegelyk die in hem gelooft niet en verderve, maar het eeuwig leeven hebbe. Joh. 3. 16. Zo dra als ik daar gekomen zoude zyn. Zy zouden 't niet geloofd hebben, indien ik 'er niet zelf gekomen waare. Ik zoud het gedaan hebben, indien gy 't niet belét hadt.*

De VOORZETSELS neemen gemeenlyk eenen *Accusativus* óf *Ablativus* by zich, als *Aan den muur; Achter den boom: By hem. Door zynen raad. Naa hem: De vrouw met haaren man: Om de tuyn leyden: Onder den blaauwen hemel. Op den tafel. Tegen mynen voet: Tegen den avond. Tot den grond toe: Vólgens zynen raad. Hy stondt voor my. Wegens*

dien man wierdt 'er niets gesproken: Hy quam zonder haar.

Op gebruykt men ook dus. *Op het Duytsch: Op zyn Engelsch.*

Te, Ten, en Ter worden dus gebruykt, *Hy woont te Róterdam:* want *Tót* dient eygentlyk om de beweeging na iets, óf na eene plaats uyt te drukken, als, *Hy quam tót ons. Hy bleef 'er tót den avond.* Dóch men zegt ook, *Hy is tót mynent,* dat is, *ten mynen huyze.* Wyders staat aan te merken, dat *Te* en *Ten* by Onzydige óf Manlyke, en *Ter* by Vrouwelyke Naamwoorden gevoegd worden, als *Te Water, Te Lande, Ter Zee; Te paerde, Te voet. Te water en te brood zitten. Ten dage, Ten toon stellen. Ten deele, Ten eersten, Ten goede houden. Ten hoogsten. Ter plaatse. Iemand ter dood brengen: Hier ter stede: Ter kamere van Amsterdam.*

Van de TUSSEHENWERPSELS valt niet zonderlings te zeggen. *Wee* en *Foei* schynen eenen *Dativus* te beheerschen, als, *Wee my! Foei u!* en achter *Och óf,* moet het Werkwoord in de Wenschende Wyze gesteld worden, als *Och óf Gód gave!*

Noopende de Woordschikkinge in 't algemeen, staat aan te merken, dat het Naamwoord doorgaans naa het Werkwoord geplaatst wordt, als *Zy zoende haaren man: Hy vatte haar by de hand: Hy bemindt zynen broeder;* dóch somtyds vervalt die orde, want men mag niet zeggen, *De kinderen behooren te beminnen hunne ouders; maar de kinderen*

moeten hunnen ouders beminnen. Zy verzoeken ons hen by te staan.

De Helpwoorden *Zal*, en *Heeft óf Hebben*, als zy op meer dan één Werkwoord opzigt hebben, behooren achter aan te komen, onaangezien men by eenen van de Voorstanderen onzer taale leest, *Daar ons geen slang op den weg ontmoeten, nóch met zyn kop lang vermorzeld, in de hielen zal byten*. Dit laatste zou goed zyn, indien de woorden, *op den weg ontmoeten*, niet voorgingen; maar dewyl het hulpwoord *zal* daar ook op ziet, most het de Reede besluyten, en indien 'er stondt *byten zal*, dan was alles wel. 't Zelfde kan van 't vólgende gezegd worden. *Die voor de kranke en gequetste soldaaten goede zorge gedraagen, hunne gasthuyzen ingeruymd, en hun by hunne zieken herberge hebben verschaft*. Immers staat *hebben* zo wel op *gedraagen* en *ingeruymd*, als op *verschaft*, en paste daarom best het sluytwoord der reede geweest te zyn. Deeze bedenking heeft ook plaats in 't vólgende gezég: *Dit betuygt Jesus, die den menschen, om goede werken te doen, geschapen, de ziel, met het lighaam vereenigende, hem die, als tot eene leydvrouw ten goede, heeft gegeven*: want *heeft* most achter, en niet voor het woord *gegeeven* staan.

Hoe de woorden eener reede zich somtyds met goeden val verscheydentlyk laten verplaatsen, heeft de Latynsche Schryver van de Spraakkonstige Schets der Nederduytsche taale zeer fraai aangewezen in dit gezég: 1 *Ik*, 2 *breng*, 3 *heden*, 4 *aan de bruyd*, 5 *den bloemkrans*, 6 *van de Hófstede*, 7 *te huys*.

Een en 't zelfde woord kort achter één te gebruyken, geeft niet alleen een haatelyk wangeluyd, maar is ook walgelyk; hierom moet men zich dan van een ander woord, dat de zelfde kracht heeft, bedienen: Het woordtje *want*, kan men somtyds uytdrukken door *naardien*; voor *maar* kan men zeggen *dóch óf dan*; en voor *zyn* kan men *weezen* gebruyken, als, *Hy zal daar kunnen zyn, eer 't voor haar moogelyk is aldaar te weezen.*

Niemand verbeelde zich dat alle deeze voorgaande regelen der Spraakkonst in 't gemeen spreken behoorden waargenomen te worden; want dat zou zonder groote gemaaktheyd niet kunnen geschieden: maar in 't schryven acht ik dat men 'er zich wel naar schikken mag; zonder daarom te meenen dat alle Schryvers zich juyst in alles naar mynen styl moeten voegen: want ik meen dat goede Neerduytsche Schryvers in sommigen opzigte zo wel in styl moogen verscheelen; als eertyds *Cicero, Sallustius, Caesar, Livius, &c.* in 't Latyn, mids dat men de geschlachten, en 't enkeld en meervoudig getal, behoorlyk in acht neeme. Ook acht ik dat de gemeene wyze van spreken noodzaakelyk van die des Predikstoels behoort te verscheelen, en dat men iets vertellende, geensins den trant van eenen Redenaar moet vólggen; want dat gebrék in sommigen veroorzaakt wel dat 'er dan gezegd wordt: Hy lykt wel te preeken; óf, Hy is veél te gemaakt in zyn spreken; óf Hy spreekt als een Quakzalver. Zo behoeft men ook in eenen gemeenzamen brief niet overnaauwkeurig te zyn, óf te verre van de gemeenen spreektrant af te wyken, behoudelyk dat men straattal vermyde. Dóch in den

schryfstyl van verhevener zaaken dunkt my dat men zich niet alleen van laffe spreekwyzen niet bedienen mag, maar dat men ook het gemeen gebruik van spreken, 't welk echter niet ganschelyk verworpen moet worden, vólgens Horatius,

*Si volet usus,
Quem penes arbitrium est, & jus & norma loquendi,*

niet altoos stiptelyk behoeft op te vólgen: want hoewel het Latyn van Terentius met recht voor cierlyk gehouden wordt, en men zich in de gemeene spraak, óf in gemeenzaame brieven, met lóf daaraan mag houden, evenwel twyfel ik óf diergelyk een spreekwyze als men in de *Andria* vindt, *Davo istuc dedam jam negoti*, veylig van eenen Historischryver óf Redenaar mag gevólgd worden, 't en waare vertellender wyze, teweeten, dat iemand zo gezegd had. Even zo acht ik dat men in de gemeene Nederduytsche spreekwyze zich niet te veel aan de spraakkonstige régelen moet binden: want het zoud inderdaad vry gemaakt schynen, buyten een verhoog, te zeggen, *Ik ben daar by eenen quaadaardigen mensche geweest*. Ook schynt het niet inschikkelyk, zich in de gemeene spraak te bedienen van de woordtjes, *Invoege*, *Dermaate*, enz.

Van de Zinscheydingen.

Dewyl eene reede bestaat uyt verscheydene leden, is men gewoon, die door zekere tekens te onderscheyden. Deeze tékens óf merken by de Latynsche benaamingen best bekend zynde, zal ik die ook alhier gebruyken.

[/] óf (,) noemt men een *Comma*, en is een teken van eene korte ophoudinge, óf ademhaalinge, als,

Komt, aanschouwt de daaden des Heeren, die verwoestingen op aarde aanrecht, die de oorlogen doet ophouden tot aan het eynde der aarde, den boog verbreekt, ende de spies aan twee slaat, de wagenen met vuur verbrandt. Ps. XLVI. 9, 10.

Van binnen uyt het harte des menschen komen voort, quaade gedachten, overspelen, hoereryen, doodslagen, dieveryen, gierigheden, boosheden, bedrog, ontuchtigheyd, booze ooge, lastering, hovaerdy, onverstand. Mark. VII. 21, 22.

De vreeze des Heeren is, te haaten het quaade, de hovaerdigheyd, den hoogmoed, en den quaaden weg. Spreuk. VIII. 13.

Zo □er iemand is die met wind omgaat, en valschelyk liegt, zeggende, Ik zal u profeteeren voor wyn ende voor sterken drank, dat is een Profeet deezes volks. Mich. II. 11.

Maar Jesus antwoordde en zeyde tot hen, Gy dwaalt, niet weetende de Schriften, noch de kracht Gods. Matth. XXII. 29.

[:] Wordt een *Semicolon* genoemd, en is een téken van wat langer ophouding, als,
Zend uw licht, en uwe waarheyd, dat die my leyden; dat ze my brengen tot den berg uwer heyligheyd, en tot uwe wooninge; ende dat ik ingaa tot Gods altaar. Ps. XLIII. 3, 4.

O God, wy hebben □t met onze ooren gehoord, onze vaders hebben het ons verteld; gy hebt een werk gewrocht in hunne dagen, in de dagen van ouds. Ps. XLIV. 2.

Laat myne vervolgers beschaamd worden, maar laat my niet beschaamd worden; laat hen verschrikt worden, maar en laat my niet verschrikt worden. Jer. XVII. 18.

Ik zal eene voleynding maaken met alle de Heydenen, daar heene ik u verstrooid hebbe; maar met u en zal ik geene voleynding maaken. Jer. XXX. 11.

Ik heb de pestilenci onder ulieden gezonden, naar de wyze van Egipte; ik heb uwe jongelingen door het zwaerd gedood, ende uwe paerden gevangklyk laten wegvoeren: ende ik heb den stank uwer heirlegeren zelfs in uwe neuze doen opgaan; nogtans en hebt gy u niet bekeert tot my, spreekt de HEERE. Amos IV. 10.

Veeltyds komt de *Semicolon* te pas voor de woorden *Maar, dóch, niettegenstaande, nógtans*; echter is dit zulk een vaste regel niet, die geen uytzondering heeft: want somtyds vereyscht de reede dat men een *Colon* voor die woorden stelt, en *maar* wordt altemets ook wel achter een *comma* gezét.

[:] Heeft de benaaming van *Kolon*, en is een téken dat doorgaans in 't midden van eenen zin gesteld wordt; wanneer het vólgende dient tót aan-

wyzinge der oorzaake van het gezeyde, óf tót bevestiginge van het voorgaande, óf tót aanwyzinge van het oogmerk deszelfs. als,

Ik zal niet eeuwiglyk twisten, noch ik en zal niet geduuriglyk verbolgen zyn: want de Geest zoude van voor myn aangezichte overstelpt worden. Jes. LVII. 16.

Uwe Zon zal niet meer ondergaan, ende uwe Maan zal haar licht niet intrekken: want de HEERE zal u tot een eeuwig licht weezen, ende de dagen uwer treuringe zullen een eynde neemen. Jes. LX. 20.

Die zich beroemt, beroeme zich hierin, dat hy verstaat, ende my kent, dat ik de HEERE ben, doende weldaadigheyd, recht, en gerechtigheyd op der aarde: want in die dingen heb ik lust, spreekt de HEERE. Jer. IX. 24.

Genees my, HEERE, zo zal ik geneezen worden; behoud my, zo zal ik behouden worden: want gy zyt myn lof. Jer. XVII. 14.

Spreek nu tot de mannen van Juda, en tot de inwooners van Jerusalem, zeggende; zo zeyt de HEERE: Ziet ik formeer een quaad tegen ulieden, ende denk tegen ulieden eene gedachte. Jer. XVIII. 11.

Aldus zult gy zeggen tot den Profeet: Wat heeft u de Heere geantwoord? Jer. XXIII. 37.

Sint dat ik tegen hem gesproken hebbe, denk ik nog ernstiglyk aan hem: daarom rommelt myn ingewand over hem; ik zal my zyner zekerlyk ontfermen, spreekt de HEERE. Jerm. XXXI. 20.

Ziet ik zal over Juda, en over alle inwooners van Jerusalem, brengen al het quaad dat ik tegen hen gesproken heb: omdat ik tot hen gesproken hebbe, maar zy niet gehoord en hebben, ende ik tot hen geroepen hebbe, maar zy niet en hebben geantwoord. Jer. XXXV. 17.

Ik de HEERE behoeve dien, alle oogenblik zal ik hem bevochtigen: opdat de vyand hem niet en bezoeke, zal ik hem bewaaren nacht en dag. Jes. XXVII. 3.

Ende Saulus stondt op van der aarde: ende als hy zyne oogen open deede, zag hy niemand. Hand. IX. 8.

De Heere zeyde tot hem, Gaa heenen: want deeze is my een uytverkooren vat, om mynen naam te draagen voor de heydenen. Hand. IX. 15.

Naa deezen zal ik wederkeeren, ende weder opbouwen den Tabernakel Davids, die vervallen is, en het gene daarvan verbroken is, weder opbouwen, ende ik zal den zelve weder oprichten: opdat de overblyvende menschen den Heere zoeken. Hand. XV. 16, 17.

Menigmaal wordt de *Kolon* gevoeglyk geplaatst voor de woorden *Want, naardien, daarom, dewyl, omdat*; maar somtyds stelt men dat téken ook wel voor 't woordtje *maar*, naar dat de zin der reede het vereyscht.

[.] Deeze Stip óf tuttel word *Punctum* genoemd, en dient tót een teken dat de zin der reede uyt is: en achter deze stip behoort altoos een Groote letter te volgen. als,

Komt, hoort toe, alle gy die God vreest, ende ik zal vertellen wat hy aan myne ziele gedaan heeft. Ik riep tot hem met mynen monde, ende hy wierdt verhoogd onder myne tonge. Hadde ik na ongerechtigheyd met myn harte gezien, de Heere zoude niet gehoord hebben. Ps. LXVI. 16, 17, 18.

□t En waare de Heere my eene hulp geweest waare, myne ziel had byna in de stilte gewoond. Als ik zeyde, myn voet wankelt, uwe goedertierenheyd,

ô Heere, ondersteunde my. Ps. XCVI. 17, 18.

Looft, gy knechten des Heeren, looft den naam des Heeren. De naam des Heeren zy gepreezen, van nu aan tot in eeuwigheyd. Van den opgang der zonne af, tot haaren nedergang, zy de naam des Heeren geloofd. De Heere is hoog boven alle heydenen, boven de hemelen is zyne heerlykheyd. Ps. CXIII. 1, 2, 3, 4.

[?] Is een *Vraagteken*, en wordt achter eene vraag gesteld.

Heere, ik roep tot u den ganschen dag; ik strek myne handen tot u: Zult gy wonder doen aan de dooden? of zullen de overleedene opstaan, zullen ze u looven? Zal uw goedertierenheyd in □t graf verteld worden? uwe getrouwigheyd in □t verderf? Zullen uwe wonderen bekend worden in de duysternisse? ende uwe gerechtigheyd in het land der vergeetenheyd? Ps. LXXXVIII. 10, 11, 12, 13.

Hoe lang zullen de godloozen, ô Heere, hoe lang zullen de godloozen van vreugde opspringen? uytgieten? hard spreken? alle werkers der ongerechtigheyd zich beroemen? Ps. XCIV. 3, 4.

Zoude die □t oor plant, niet hooren? zoude die □t oog formeert niet aanschouwen? zoude die de heydenen tuchtigt, niet straffen? Hy die den menschen weetenschap leert? vs. 9, 10.

Gy slechte, hoe lang zult gy de slechtigheyd beminnen? en de spotters voor zich de spotterny begeeren? ende de zotten weetenschap haaten? Spreuk. I. 22.

Ben ik dan een Vader, waar is myne eere? ende ben ik een Heer, waar is myne vreeze? zegt de Heere der heerschaaren tot u, ô Priesters, verachters myns naams. Maleach. I. 6.

De Zoon des menschen, als hy komt, zal hy

ook geloof vinden op der aarde? Luk. XVIII. 8.

[!] Is een teken van verwonderinge en uytroepinge, 't zy van droefheyd óf blydschap, als

Hoe dikwils verbitterden zy hem in de woestyne! deeden hem smarte aan in de wildernisse! Ps. LXX. 40.

Och dat gy my als een broeder waart, zuygende de borsten myner moeder! Hoogl. VIII. 1.

Hoe is □t goud zo verdonkerd! het goede fyne goud zo veranderd! hoe zyn de steenen des Heyligdoms voor aan op alle straten verworpen! de kostelyke kinderen Zions, tegen fyn goud geschat, hoe zyn ze nu gelyk gerekend den aardenen flesschen, het werk van de handen eens pottebakkers! Klaagl. IV. 1, 2.

Zo zegt de HEERE Heere, Wee over die dwaaze Profeeten, die hunnen geest naawandelen, en □t gene zy niet gezien hebben! Ezech. XIII. 3.

Als hy naby quam, en de stad zag, weende hy over haar, zeggende, Och of gy ook bekendet, ook nog in deezen uwen dag, □t gene tot uwe vrede dient! Luk. XIX. 41, 42.

Dit teken [!] wordt doorgaans gesteld achter de Tusschenwerpsels *Ach! Helaas! Wee!*

( ) Deeze twee haakjes noemt men *Parenthesis*, zynde een Tusschenstelling óf invoegsel van eenige woorden, die doorgaans den zin wat klaarder óf omstandiger uytdrukken, welke echter zonder die ingevoegde woorden verstaanbaar is, als

En Pilatus antwoordde hen, zeggende, Wilt gy dat ik u den Koning der Jooden los laate? (want hy wist, dat hem de Overpriesters door nyd overgeleverd hadden): maar de Overpriesters beweeg-

den de schaare, dat hy haar liever Barrabas zoude loslaten. Mark. XV. 9, 10, 11.

Konnen wy niet weeten welke deeze nieuwe leere zy, daar gy van spreekt: want gy brengt eenige vreemde dingen voor onze ooren. Wy willen dan weeten wat toch dit zyn wil. (Die van Athenen nu alle, en de vreemdelingen die zich daar onthielden, besteedden hunnen tyd tot niet anders, dan om wat nieuws te zeggen en te hooren.) Ende Paulus staanden in □t midden van den Areopagus, zeyde, Gy mannen van Athene, ik bemerk dat gy allesins gelyk als godsdienstiger zyt. Hand. XVII. 19, 20, 21.

Van de * Maatklank.

De Maatklank is dat gedeelte der Spraakkunst, het welk aanwyst óf de lettergreepen lang óf kort zyn, waarop in 't maaken van Vaerzen naauwkeurig moet gelét worden.

Woorden van ééne lettergreep uyt eene tweeklank bestaande, zyn doorgaans lang, als *Graan, staan; Been, steen, veen; Boom, oom, zoon, rood, stroo; Groen, koen, zoen; Houd, koud, woud; Uur, muur, zuur*. Niettemin heeft deeze regel zyne uytzondering; want *Aan, meer, zeer, veel*, zyn beyde lang en kort, gelyk ook veele andere eenledige woordtjes, als *Dat, ik, om, op, tót, zo*.

De meeste woorden van twee lettergreepen zyn lang in de eerste sillabe, als *Adel, Adem, Beker, Beter, Bodem, Cedel, Dadel, Daaden, Duyzend, Ezel, Enkel, Feytel, Fakkell, Geessel, Gével, Hagel, Hemel, Honderd, Iemand, Inspraak, Jaager, Jagthond, Kamer, Kével, Leger, Maatig, Meester, Neder, Nevel, Oven, Oordeel, Peper, Quezel, Reden, Sabel, Suyker, Teder, Lepel, Vader, Vedel. Water, Weder, Weever, Yver, Yzer, Zalig, Zegel, Zeker*. Evenwel zyn veele hiervan uytgezonderd, als *Bevéll, Besték, Cieraad, Faizant, Fregat, Gebrék, Gestél, Geval, Geweld, Gezég, Papier, Servét*. voorts alle Vrouwelyke naamen in *es* óf *in* uytgaan-

* Prosodia.

de, als *Prinsés, Voogdés, Vrindin, Slaavin, enz.*

Woorden van drie óf meer lettergreepen kunnen niet wel onder eenen vasten regel betrokken worden; maar men moet in 't maaken van Vaerzen naauwkeurig met het oor te raade gaan, en alle hardigheyd vermyden. *Ademen, Beeldtenis, Edelheyd, ergernis, Heydendom, kinderen, regenen*, hebben de eerste sillabe lang, de tweede kort, en de derde, hoewel kort in de uyt spraak, wordt in vaerzen als lang gebruykt. *Verkeeren, Verdeelen* en *Oordeelen*, hebben de voorste en laatste lettergreepen kort; want *Oordelen*, te zeggen is 't woord rabraaken. *Kandelaar* heeft de middelste lettergreep kort, dóch hoewel de laatste zo wel als de voorste in Dicht lang is, nógtans moet zy in de gemeene uyt spraak maar flauw gehoord worden, anders geeft het een groot wangeluyd. *Hovaardy, slaaverny, tovery*, hebben de eerste en laatste lettergreep altoos lang. *Beduytsel, beginsel, beletsel*, hebben de middelste lang, en de voorste en laatste kort.

Woorden van vier lettergreepen schikken zich in dicht ook niet altyd naar de gemeene uyt spraak: want *Gehoorzaamen* in een vaers komende, laat toe dat men de derde sillabe zo wel kort uyt spreekt als in 't woord *Verledigen*, welks tweede en vierde lang zyn, gelyk ook de woorden *Behoudenis, Bekommering, Gehoorzaamheyd, Gevangenis, Geneegenheyd*: Maar in *Admiraalschap* zyn de eerste en derde lang, en de andere kort.

Uyt een korte en een lange lettergreep maakt men eenen Voet, waarvan'er in Heldendicht zes gaan, 't welk overhands berymd wordt; naamelyk op twee slee-

pende rymen doet men twee staande volgen, gelyk H. L. Spiegel, in zynen Hartspiegel, dit al waargenomen heeft; want dus zegt hy in 't II. Boek.

**De kouwe nare nacht met duysterheid omhangen,
En sterren weken al des uchtens rode wangen.
Ons aarden kreis genaakt het wenschelyk gezicht,
Der stralen groeyzaam heet des Hemels grote licht.**

Hieruyt blykt dat de laatste voet van een vaers met een sleepend rym, uyt drie lettergreepen moet bestaan, waarvan de middelste lang is.

De Heer P. C. Hooft schreef, nu honder jaar' geleeden, uyt Florence aan de Amsterdamsche Kamer in *Liefde Bloeyjende*, eenen brief in dicht, welks begin aldus luydt:

Zyn groet zendt, die niet weet, ô konstryk Broedertal,
Of hy u Meesters, of zyn Broeders noemen zal.
Terwyl het wit gebergt en moeijelyke wegen,
De bosschen en de zee, die tusschen ons gelegen,
En menig vruchtbaar veldt en akker my belet
Myn geest met uw gezang te voeden altemet:
Zo doe ik by gebrek van die gewoone weelden,
Het geen ik kan, dat is, uw doen my in te beelden.
En daar ik u, noch ook uw kunst niet kan verstaan,
Laat ik deez Dichten, die nog ruw zyn, tot u gaan,
Getuygen van myn doen, en van myn wil een teeken,
Om zo gy niet tot my en kont, tot u te spreken.

De zoetvloeyjende Vondel vangt zyne *Inwyng* van het *Stadhuys t'Amsterdam*, aldus aan:

Gelyk nu d'ackerman de zeissen slaat in d'airen,
 En heenstreeft, door een zee van gout en goude baren,
 Zo weckt ons Amsterdam, door overvloet van stof,
 Om in den vruchtbren oest van zijnen rycken lof
 Te weiden met de penne, en vrolijck in te wyen
 De hoogtijdt van 't Stadthuis en burgerheerschappyen,
 Met een de jaarmerckt, die, met haeren open schoot,
 Alle omgelegen steên en bondgenooten noodt
 Op 't heerelijk bancket van allerhande gading,
 Die 't nimmer zat gezicht genoeg en verzading
 Beloof, door zo veel schat, gerief, verscheidenheen,
 Als kunst en hantwerck hier nu stapelen op een.

Deezen trant heeft Vondel ook gehouden in zyne Maagden-Brieven, en de Heer van Wulverhorst verscheydenmaal in zyne Bybelstóffe.

De Heer van Zuylichem, Konstantyn Huygens, begint zyne *Oogentroost* aldus:

Verdenk den Dichter niet die deezen Rym beleydt,
 Hy heeft u van der jeughd met yd'le vrolikheyd,
 Met jok voor jok bericht; en 't docht hem, in die jaaren,
 Dat woorden zonder zout en lachgen, zusters waaren,
 En 't docht u even zo; nu weeten gy en hy,
 Het zuur en 't zoet gezicht te stellen, naar het zy.

Zyn *Hófwyk* vangt hy in deezer voege aan.

De groote web is af, en 't Hóf genoeg beschreeven:

Eens moet het Hófwyk zyn. wie kent den draad van 't leeven,
 Hoe kort hy is, hoe taai? de snaar die helderst luydt,
 Scheydt d'eerste menigmaal van leeven en van luyt,
 Verkracht en overrekt, óf met der tyd versleeten.
 'k Heb overrekt geweest; maar ben 'er deur gebeeten:
 Op 't slyten komt het aan; Twee dingen maaken 't waar;
 Of ik 't ontveynzen wou, myn' jaaren en myn haar.

De hoogdraavende Antonides laat zich in 't begin van zynen *Ystroom* aldus hooren.

My lust een tafereel tót lóf van 't Y te maalen,
 Den grooten Koopstroom en zyn'rykdom op te haalen,
 Te zetten in den dag, die op den voorgrond brandt
 In volle kracht, en sprejdt van daar aan allen kant
 Zyn' stralen flaaower op verschieten, en gezigten;
 Een houding, die zyn beeldt te schooner uyt doet lichten.

De Heer Laurens Bake van Wulverhorst begint het LXV. Hoofdstuk zyner
Uytbrejdinge van Jesaias met deeze vaerzen.

Waarheen wiltge, Israël, uw' losse schreeden wenden?
 Waar loopt ge? ik word gezocht van die my nimmer kenden,
 Gevonden van een volk, dat my voorheen nooit zocht:
 Voelt gy niet in uw hart een heete drift en togt,
 Een' blaakend' yver; om in winkels en in hoeken,
 Den Heyland, lang verwacht, in 't eynde eens op te zoeken?

Liefst zie ik dat een Heldendicht met een sleepend rym begint, alhoewel zelfs onze beste Dichters zich daar ontrent geenen regel schynen gesteld te hebben. Ik zou meer weegens 't gene tót een gedicht vereyscht wordt, kunnen zeggen; dóch nademaal de Nederduytsche Rymkunst beknópt en fraai door den vermaarden Dichter A. Pels, in zyne vertaalinge van *Horatius Dichtkunst*, voorgedraagen is, zal 't niet quaalyk voegen dat ik zyn onderwys hier inlassche. Dus zegt hy dan:

Een zelfde klank op ééne óf meerder lettergreepen
 In 't eynd van 't vaers heet Rym, en moet óf staan, óf sleepen.
 Men rymt op ééne greep, óf twee maar: want wanneer
 Men nu zou rymen op drie greepen, óf op meer
 Als *huldigingen* op het woord *beschuldigingen*,
 Zou 't rym niet deftig gaan; maar huppelen en springen.
 Als 't op één greep rymt, wordt het rym gezegd te staan.
 't Heet sleepend als 'er twé zo op twé andre slaan,
 Dat gy de laatste dof, en de eerste scherp hoort luiden,
 Men wilde 't onlangs tót sieraad, en fraaiheid duiden,
 Wanneer men 't sleepend rym meer rymen deê, dan eens,
 Als *bloot staan*, *groot gaan*; ja het scheen wat ongemeens;
 Maar 't zyn, myns oordeels, heel verkeerde fraayigheden,
 't En zy ge een dicht zo rymt van boven tót beneden;
 Want hoort ge in 't rym verschil tót tweemaal toe, zo gaat

Het voor geen sleepend, maar voor dubbel rym, 't welk staat.
 Men rymt ook 't zelfde woord in twé verscheiden zinnen
 Niet op malkand'ren, als de *spinnen* op het *spinnen*.
 Want alhoewel het rym in 't Nederduitsch niet sluit,
 't En zy de greepen slaan op een gelyk geluid
 Aan 't eind', moet tóch 't begin der letteren verscheelen,
 Of anders is 't geen rym, maar 't zelfde in allen deelen.
 Het sleepend rym, wanneer men 't saamen haalt uit twé
 Verscheyden' woorden, op het einde, wraakt men meê,
 Gelyk als *baat heeft* en *gehaat heeft*; wyl voor 't beste
 En 't zoetste rym nu wordt gehouden als de leste
 Der lettergreepen, in het sleepen, zachtlyk smelt.
 In *baat heeft* doet de laatste een al te groot geweld.
 Men bindt ons echter niet aan zulke naauwe wetten,
 Dat juist in 't rym op elk een letter staa te letten;
 O neen; wanneer de klank maar eens is rymt het woord;
 Zo mag men *kindsch* met *Prins* berymen, *Noord* met *voort*,
 En *kap* met *krab*, als van gelyken *kleedden*, *visschen*
 Wordt wel en voegelyk berymd met *leden*, *missen*.
 Maar *bot* op *zót*, en *vol* op *ból* rymt ganschlyk niet;
 Hoewel men in den schyn dezelfde letters ziet;
 Om dat wy groot verschil van klank in de O bemerken.
 Nu twist men, óf men *vreede* op *leden* rymt: veel werken
 Van oude Schryvers zyn op deeze wyz' gedicht,
 Waar tegen het gebruyk der jong're Dicht'ren ligt:
 Want Vondel, Vollenhove, en die in deeze tyden
 Het vloeiendst rymen, ziet men zulks met voordacht myden;

By hen zou *paden op genade* een misslag zyn:
 Zulks is nu 't oordeel van de meeste, en 't is ook 't myn'.
 Het ander wordt nu meest van ruige rymgezinden
 Gebruikt, om 't rymwoord met wat meer gemak te vinden.
 My klinkt ook walg'lyk, en onaangenaam in 't oor,
 Wanneer ik niet dan staand óf sleepend rymen hoor
 In een gedicht; dies zult ge best doen, 't bei te mengen.
 Een keurig kenner wil nóg naauwelyks gehengen,
 Dat gy met sleepend rym, (schoon meenig 't anders waant)
 Naa sleepend rym begint, óf ook met staand naa staand.

Somtyds bedient men zich van staand en sleepend rym overhands, gelyk dit vólgende gedichtje uytwyft; het welk in het jaar 1696. te Parys, in 't Latyn opgesteld, en onder eene schildery van Ste. Genoveva, die men in de kerk ophing, gevoegd zynde, van my toen aldus vertaald wierdt.

* De Stad, door hongersnood en vrees van schraal gewas
 Gepraamd, verzoekt daarop haar' Schutsvrouw, Gód te smeeken,

* Dus luydde het Latyn. *Urbs jam passa famem, messisque incerta futurae, Patronam implorans, supplicet illa Deo. Rumpuntur nubes, seges arida crevit ab undis; Opstupuit fruges terra beata suas. Regia ne sterile timeas urbs amplius annos, Fundus non mendax stat Genoveva tibi.*

Dat hy het land besproeij' met eene regenplas:
 Het bidden wordt verhoord; men ziet de wolken breeken;
 Het dorre graangewas groeit door den watervloed,
 En 't aardryk staat, door dit geluk, als opgetoogen.
 Vrees, Koninglyke Stad, geen dierte óf tegenspoed;
 Want Genoveef heeft uw verwachting niet bedroogen.

Dien zelfden trant hield ik ook toen ik voor eenige jaaren dit vólgende berymde.

Wat zoekt gy vreemdeling, het oude Rome in Romen,
 En vindt in Rome nu 't oud Rome niet meer staan?
 Aanschouw het muurwerk, door den tyd tót puyn gekomen;
 Tree tót den Schouwburg, en zie 't woest gevaarte eens aan.
 Die stukken zyn't oud Rome, en schynen nóg, als lyken
 Van zulk een groote stad, een dreygend bars gelaat
 Te toonen: want die stad gaf eertyds klaare blyken,
 Dat zy zich selv' verwon, door haar' verheven staat.
 Gelyk zy door haar magt de waereld kon verwinnen,
 Verwon z'haar selv', opdat 'er niets in 's waerelds rond
 Nóg onverwonnen bleev'. Maar nu, nu ziet men binnen
 't Verwonne Rome, dat eertyds zo steevig stondt,
 't Zeeghaftig Romen in zyn trótse puyn begraven.
 De Tyber niettemin ten blyk van Roomschen naam,
 Doet zyne gólven nóg al róllende afwaards draaven,
 En voertze in zee. Dus is het wuft geval bequaam,

Om 't zwaarste metselwerk, hoe vast ook, eens te sloopen;
Terwyl 't beweeglyk nat niet ophoudt steeds te loopen.

Gelyk de twee onderste regels van dit gedicht met sleepende rymen eyndigen, zo is 't ook doorgaans gebruykelyk, dat de twee laatste regels van een zesregelig Bydicht op elkandren rymen, gelyk dit vólgende uytwyst, het welk ik byna twintig jaaren geleeden maakte op den val van zekeren Gunsteling by den ongelukkigen Koning Jakobus.

Senec. in Agam. - *Quidquid in altum
Fortuna tulit, ruitura levat.*

Dus wisselvallig is veelyds 't geluk der Grooten;
Fórtuyn speelt met hen als een kaatsbal, die zyn vlugt
Van ondren opneemt, en gevoerd wordt door de lucht;
Maar eyndlyk weder op den grond komt neêr te stooten.
Elk spiegle zich dan aan deez' Gunstling, en zie toe
Dat hy, schoon hoog van staat, zyn' minder' niet misdoe.

Op het afbeeldsel van *Paus Sixtus den Vyfden* heb ik voor deezen dit vólgende gepast.

Dit 's SIXTUS in zyn print, die eer hy 't Vatikaan
Beklom, door veynzery zachtzinnig wierdt geheeten,
Maar op der Pauzen troon zo dra niet was gezeten,
Of zyne strengheyd wierd bespeurd in all' zyn' daân,
Het Recht gehandhaafd, en de straaten van 't groot Romen
Beveyligd, dat elk die betreên mogt zonder schroomen.

Het puntdichtje * van Martialis op *Arria* en *Paetus*, is door my dus vertaald:

Toen Arria, zo kuysch als dapper, 't scherpe zwaerd
 Had uyt haar ingewand getrokken, rood van bloede,
 Boodt zy 't haar Paetus' aan, en sprak gansch onvervaard,
 De wonde, die 'k my selv' met onbezweeken moede
 Toebragt, doet my geen zeer, geloofme, Paetus; maar
 De steek, dien gy my zult doen; die treft, die smart my zwaar.

't Gebeurt ook wel dat men een Heldendicht op vyfvoetige vaerzen doet draaven, gelyk Vondel zulks in zynen *Jeftha* gedaan heeft, en dien Held onder andere dus doet spreken:

Och, dochter, och, uwe aengename woorden
 Zyn pylen, die myn hart noch eens vermoorden.
 Nu leef ik eerst, te recht beklagens waert,
 Of sterve, en voel al levende het zwaert,
 Het zwaert des doots, door mijnen boezem dringen.
 Geen vyant durf van buiten my bespringen:
 Hy zitme in 't hart: de strijt gaat aen in my:
 Daar kiezen mijn gedachten elk haer zy,
 Beginnen 't zwaert om stryt op zy te gorden.

* *Casta suo gladium cum traderet Arria Paeto, Quem de visceribus traxerat ipsa suis, Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit; Sed quod tu facies, hoc mihi, Paete, dolet.*

Zy zetten zich gewapent in slaghorden.
 Het vaders hart is al te naeu een velt
 Voor zulck een spijt, en gruwelyck geweld.
 Waar heul gezocht? waer vinde ick troost en bystant?
 Och, Jefftha heeft zich zelf alleen ten vyant:
 Geen Efraim, noch Ammon rant hem aen
 In 't hart. kon een gety oit stercker gaen,
 Wanneer de zee op strant en steenrots barrent,
 Ter helle daelt, en oprijst aan 't gestarrent?
 Mijn eenig oir, ô dochter, ghy ontroert
 Uw vaders bloet. waar worde ick heen gevoert?

Toen ik uyt Prudentius vertaalde 't gene hy *Agnes* doet spreekken, wanneer zy, ter dood veroordeeld, den Beul na haar toe zag komen, berymde ik zyn Latyn aldus.

'k Verblyd my nu ik deezen aan zie komen;
 Ik durf aanstonds dien wreedaard zonder schroomen
 Genaaken, en zie liever 't bars gelaat
 Van hem die met zyn flikkrend zwaerd daar staat,
 Dan dat 'er tót my quam een dartle jonker,
 Die, opgeschikt gelyk een fiere pronker,
 Een balsemgeur uytwaassemde, en myne eer,
 Dat dierbaar pand, wou schenden. Nimmermeer
 Kon zulk een quant myn kuysch gemoed bekooren;
 Maar deez', dien Beul, die my hier komt te vooren,
 Bemin ik meer, en treed hem tegemoet.
 Hy verw' zyn' kling aenstonds vry in myn bloed;
 Laat hem het staal in mynen boezem wringen:
 Want dat 's de weg om hemelwaards te dringen.
 Dus streef ik als een' Bruyd van Christus heen,

En laat myn lyf gemarteld hier beneên,
 Terwyl myn' ziel na boven wordt gedreeven,
 Om eeuwig met myn' Heyland daar te leeven.

Dóch vyfvoetige vaerzen worden veelyds overhands gerymd, 't zy regel om regel,
 óf andersins.

Aldus begint Vondel zyn *Engeleetroost*.

De Godtheit trock in 't lichaam van Marye,
 Het lichaam aen, op datze lyden zou,
 Tot 't menschdoms heil, wat wet en profecye,
 Had afgebeeld, en voorgespelt zoo trou.

Dus ziet men J. Oudaan aanheffen op *Salmasius* Koninglyke Verdediginge.

Nu volg niet meer d'ontzagb're Dwingelanden,
 Met koelen moede, in 't heetste van hunn' togt;
 Die 't staal, als stroo, verknerssen op hunn' tanden;
 Die klip en rots doen stuyven in de logt;
 Die steden, en gebouwen doen verzinken
 In vuur en moord, in storting, puyn, en bloed;
 Die vlooden, van hunn' kleppers, uyt doen drinken,
 En heir aan heir doen waaden door den vloed;
 Die met geweld, geheele zeen omvatten,
 Ja dammen zelfs haar' buyken met gebergt.

En dus begint Vondel zyne *Blyde Inkomst* van Koninginne *Christine* te Rome.

Nu zing ick van geen Noorlantsche Amazoone,
 Die Thetis zoon, den dappren oorlogshelt,

In zynen schilt durf vaeren, op het velt,
 Voor Troje, om d'eer van een verwelkbre kroone:
 Die zich gewende in sneeuw op 't ys te draven,
 De stromen op te bijten met de bijl,
 De borst afzette, en speer en boog en pijl
 Hanteeren kon, ten trots van alle braven:
 Het lust me nu *Christine* na te stappen,
 Van daar de kou den steilen Noortbeer terght,
 Te treên door 't sneeuw van 't Italjaensch geberght,
 Tot Rome toe, en voor Sint Peters trappen.

Men maakt ook, inzonderheyd tót Lierdichten, veele vaerzen van viervoeten; dus heft Vondel de uytvaart van den Zeeheld *Marten Harpertsz. Tromp* aan.

Laat zich Europe niet verwonderen,
 Al scheen de weerelt te vergaen,
 Toen uyt den Noortschen Oceaen,
 Dat oorlogs onweêr op quam dondren
 En buldren over duin, en strant,
 Een halven dagh, en noch een' heelen;
 Tweehondert dryvende kasteelen;
 De barre zee in lichten brant.

Dus begint ook L. Bake zeker gedicht aan den Heer van Dankelman.

Hoe ryst, Heer Everard, uw lóf
 Gevoerd op onvermoeide pennen,
 Van geenen Dichter naa te rennen;
 Hoe braaf hy, in die eedle stof,

Durft streeven met geleerde vaerzen,
 Een heldetoonen, mild besproeid
 Van Pindus bron, of hoog geschoeid,
 Met konst, op Sofokleesse laerzen.

En dus begint J. Vollenhoves *Kruystriomf*.

Wie leertme nu de beste klanken,
 Naardien myn' Zangheldinne pooght
 Myn' Heilant, aan het Kruis verhooght,
 In top te heffen en te danken?
 Onnodigh is 't, dat ik het verg'
 Apollo of Apolloos zoonen,
 Nu zy, belust op andre toonen,
 – Kiest voor Parnas den Dootshoofbergh.

Deezen zelfden trant hield ik toen ik *Howels* Kerslied, te vinden in zyne *Brieven*,
 door my vertaald, berymde; het begint dus.

Geluk, ô heylig jaargety,
 Waarin een' bruyd, nóg jong van jaaren,
 Hoewel men haar in de echt zag paaren,
 Een' maagd bleef, vrolyk ende bly,
 Toen uyt haar wierdt een Zoon gebooren,
 De Heyland van het menschendom,
 Zo roemryk en befaamd alom.
 Nooit zag men zulk een zaak te vooren.

In den *Muyderberg* van wylen den Heer Jan Six ziet men dusdaanig een trant,

Wat brengt de drift der aardsche menschen
 Bekommering en hartzeer aan!
 Wanneer zy, door een lonk, een traan,
 Vervoerd, hunn' eyge schaade wenschen.
 Gelyk een moeder pait haar kind,
 Al zou het schoon zyn pyn vermeeren,
 Zo pait men ook, door lust verblind,
 't Hart dat nooit aflaait van begeeren.
 Wat baat verwachtmen? ach wat baat!
 Daar zelf de hoop te vreezen staat?

Toen ik nóg een jongeling was rôlde deeze vólgende bedenking eens uyt myne pen.

Virg. – *durae rapit inclementia mortis.*

Wanneer men 's mórgens komt beoogen,
 Naa dat de winter is vervloogen,
 Hoe ciereyk het veldtapyt
 Zich toont door veelerleye bloemen,
 All' welker naamen op te noemen,
 Verëyschen zou byzond're tyd;

Dan kan men met vermaak bemerken,
 Met welk een lieflykheyd Góds werken
 Zich stellen voor ons oog ten toon.
 Wat ziet men dan verscheyden' kleuren
 Van bloempjes, welker frissche geuren
 Den plukker worden aangeboôn.

Dóch alhoewel de roode roozen
 Heel vrolyk op haar' struyken bloozen;

En schoon de purpre violét,
 Als ook de ruykende Angelieren,
 Den hóf op 't aangenaamst vercierén,
 Wiens bedden daarmee zyn bezét;

Wat is 't, wanneer de dondervlaagen,
 Vermengd met felle bliksemslagen,
 Des avonds komen nederslaan!
 De bloem, in de ochtend frisch ontlooken;
 Hangt dan verslenscht en neêgedooken,
 En kân niet langer recht op staan.

Met recht een voorbeeld van ons leeven,
 Wanneer de jeugd ons gaat begeeven,
 En wy na d'ouderdom toe treên;
 Dan vólgen dikwils ziekte en pynen,
 Die onze schoonheyd doen verdwynen,
 En stramheyd brengen in de leên.

Veeltyds ook doen de scherpe quaaalen
 Den brósschen mensch ten grave daalen,
 En toonen, dat ons leevens loop
 Zeer eygentlyk wordt vergeleeken
 By bloemen, die nu onbezweeken,
 Door stórm haast vallen overhoop.

Ook berymt men viervoetige vaerzen veeltyds maar overhands, gelyk ik voor eenige jaaren, ten verzoeke van iemand, zeker Fransch gedichtje, op den Aartsbisschop van Kameryk gepast, toen zyn uytgegeeven boek door den Paus veroordeeld wierdt, aldus vertaalde.

De hoogverheeven Stoel van Romen,
 Onbuygelyk voor uw verzoek,
 Is voor de waarheyd, zonder schroomen,
 Gezét, en zwicht niet voor uw boek;
 Maar stort zyn' fellen bliksem neder,
 Zo wel verdiend, op uwen kóp.
 't Is aan Louis, wiens gunst gy weder
 Verzoekt, dien Vórst zo hoog in tóp,
 En aan de uytmuntende bedryven
 Van 's Konings onvervalscht geloof,
 Dat men dit oordeel toe mag schryven,
 Waardoor men zal den naaneef doof
 Voor dwaaling zien, en met verblyden
 De Gódsdienst eeren, welke ons Land,
 By onze en onzer vaadren tyden,
 Met kracht en klem heeft voortgeplant.

Menigmaal mengt men ook vaerzen van meerder en minder voeten onder één;
 gelyk ik zelf ook wel gedaan heb, onder anderen eens in zeker verjaardicht, waarvan
 het begin dus luydt:

Zo komt dan weêr die blyde dag,
 Die allereerst op aarde u heeft bescheenen,
 Die eerst in moeders arm u zag,
 Toen ge uwen nood niet klaagde, dan met weenen,
 Die dag, op zyne beurt zo vaak
 Gekomen, schaft nu stóffe u te begroeten,
 Hoe quyt ik my best in die zaak?
 Of waarmeê zal ik u naar waarde ontmoeten?

Van drie en een halve voet zyn de vólgende vaerzen van den Ridder Konstantyn Huygens,

Muyder Slot, onthoofde Romp,
Zedert u de glimp ontglomp,
Zedert ghy de stercke straaLEN
Westelick saeght van u daalen
Van het Sonne-lijcke *Hooft*,
Dat de sterckste Sterren dooft.

Van twee voeten zyn deeze, gedicht van dien zelfden Ridder.

Vochtig Zuyen,
Schort u buyen,
Over Muyen
Eenen dagh,
Dien ik gaeren
Sonder baren,
Stil, en klaer, en
Drooge zag.

D. V. Koornharts Graftchrift door H. L. Spiegel bestaat uyt eenvoetige vaersjes, tweeten,

***Nu rust
Dies lust
En vrueght
Was dueght;
En 't waar,
Hoe zwaar
't Ook viel.
Noch sticht***

*Zyn dicht
Geschryf:
Maar 't lyf
Hier bleef,
God heef
De ziel.*

Van éénen voet zyn insgelyks deeze onderstaande van den Heer Huygens.

Vrinden	Vrind
In den	In 't
Haegh,	Pest-
Staech	Nest,
Klaegh ick,	Daer de
Laegh ik	Waerde
Weer	Naar de
Neer	Aerde
In den	Heen
Linden,	Tre'en.
Die	
'k Sie.	

Gelyk hier eenige voeten onderlopen van ééne lettergreep, 't en waere men die maar halve voeten wilde noemen, zo gebeurt het ook wel dat men vaerzen maakt welker voeten uyt meer dan twee lettergreepen bestaan; als blykt uyt dit vólgende, door my voor deezen berymd.

Men vindt in de waereld nóg vreedzaame stonden
Voor zielen die Gód den Heer hebben gevonden,
Die door geen vergangklyke wellust gesmoord,

Van Gódyke liefde alleen worden bekoord.
 Zy leeven op aarde reeds als in den Hemel,
 En vlieden al 't ander verkeerde gewemel;
 Versmaaden de droomen der vluchtige tyd,
 Terwyl men gestadig na de eeuwigheyd glydt.
 Die hier dus na Hemelsche gaaven gaat streeven,
 Zal eeuwig naadeezen in heerlykheyd leeven.

In de *Tweespraak der Nederduytsche Letterkonst* vindt men een staaltje van een *Kettingdicht*, als

***Adieu lief die ick heb bemint,
 Mint gy een ander, u wel beraad,
 Raad, of ik my &c.***

Men ziet 'er ook dit vólgende *Kreeftdicht*, dat men van woord tót woord aarzeling leezen kan, blyvende 't zelve evenwel een goed rym, als,

***Ontwaackt nu, gheesten, oorboort dueghd,
 Maackt gedichten, en kunstig u verheught.***

In 't Latyn hebben sommige hun vernuft menigvuldig ontrent dusdanige gedichten getoond; onder andere komt my te binnen dit vólgende kóppeldichtje, door eenen schranderen Geest in Vlaandre opgesteld in't jaar 1697. kort naa de geslootene Vreede.

*Prospicimus modo quod durabunt foedera longo
 Tempore, nec nobis pax cito diffugiet.*

Ik schreef daarop te dier tyd aan eene schrandere

Liefhebberesse van taalgeleerdheyd, welke ik dit gedichtje toezond, *Hos versus, ita ut exarati sunt, legenti nihil sane praeclari occurrit; ast si quis ordine inverso legat, sic,*

Diffugiet citò pax nobis, nec tempore longo
Foedera durabunt, quod modo prospicimus.

tunc non solum longè diversus efficitur sensus, sed & ingenium Authoris mirum in modum inde cernitur: Et vereor sanè ne ille, quisquis tandem sit, revera vates fuerit, dum alii Poetaeid plerumque nomine tantum sunt.

Dit is maar voor zulke die 't verstaan kunnen: ondertusschen heeft de uytkomst getoond, dat myne vreeze niet ongegrond was; want de Roomsche Geestelykheyd, van welke ik geloof dat de maaker van dit Gedichtje een Lid was, voorzag genoeg hoe 't 'er geschapen stond.

Men heeft in 't Latyn ook gedichtjes gemaakt, die letter voor letter van achteren in de zelfde órde vólgen, als van vooren, gelyk dit bekénde vaers uytwyst,

Roma tibi subito motibus ibit amor.

In 't Engelsch vindt men ook dit kreeftvaers,

Lewd did I live, evil I did dwell.

De Schryver der gemelde *Tweespraak*, dien men meent Hendrik Laurensz. Spiegel geweest te zyn,

heeft van diergelyk een *Letter-kreeftdicht* ook in onze taale een staaltje opgesteld, aldus,

Neder sit wort trow 't is reden.

't Is waar dit is wat gebreklyk; maar het kan dienen tót een voorbeeld voor zulke, dient 't lust hun hoofd met diergelyk letterwerk te breeken, waartoe de gemelde Schryver onze taal zeer bequaam acht, om de veele volkomene kreeftwoorden die daarin zyn, als *Mom, pap, pop, pyp, egge, lepel, enz.* en de onvolkomene kreeftwoorden, die van achteren geleezen, een ander woord maaken, als *An* en *na*, *Klók* en *kólk*, *Room* en *moor*, *Pak* en *kap*, *Pan* en *nap*, *Pyn* en *nyp*, *Tam* en *mat*, *Kam* en *mak*, *Kool* en *look*, *Leger* en *regel*, enz.

Meer dusdanige woorden zou men in onze taal kunnen vinden, indien men 'er zyn werk van maakte; gelyk men ook, zo wel als de Hoogduytschen, Engelschen, en Franschen, een Nederduytsch Rym-woordenboek zou kunnen opstellen, indien men lust en gelegenheid had om zyne tyd daaraan te besteeden.

In 't Latyn heeft men vaerzen, waarin alle de letteren van 't A. B. C. te vinden zyn, als,

Duc Zephyre exurgens purum cam flatibus aequor.

en

Gaza frequens Lybicos duxit Karthago triumphos.

In 't Engelsch vindt men dit vólgende,

*It is a brave thing, to equalize works
Excellently performed.*

Die lust heeft zyne zinnen te spannen, zou moogelyk in 't Duytsch ook iets diergelyks kunnen uytvinden.

Ik zou van Jaardichten, waarin het jaar door talletteren aangewezen wordt, ook wel eenige staaltjes kunnen bybrengen; dóch dewyl zulke liefhebbery niet eygentlyk tót de Taalkunde behoort, meen ik genoeg gezegd te hebben, om deeze Nederduytsche Spraakkonst te brengen aan haar

EYNDE.

Drukfouten.

Pag. 16. lin. 27. voor dar lees dat.

Pag. 49. lin. 2. van onderen lees Filosoof.

Pag. 189. lin. 21. lees ontnomen.

Pag. 191. lin. 5. lees Naamwoorden.